

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ZEYNEP KARABAT

Kişisel Verilerin Korunmasında Açık Rıza

Özel Hukuk Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

Zeynep Karabat

Kişisel Verilerin Korunmasında Açık Rıza

Danışman

Prof. Dr. MEHMET ALTUNKAYA

**Özel Hukuk Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

Antalya, 202

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Zeynep KARABAT'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı Hukuk Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Agah Kürşat KARAÜZ

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Mehmet ALTUNKAYA

Üye : Dr. Ayşegül DÖRTTEPE OKUTAN

Tez Başlığı: Kişisel Verilerin Korunmasında Açık Rıza

Tez Savunma Tarihi :13/06/2024

Mezuniyet Tarihi : 18/07/2024

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kişisel Verilerin Korunması ve Açık Rıza” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Öğrenci Adı, SOYADI

Zeynep Karabat

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Zeynep Karabat
Öğrenci Numarası	202252025819
Anabilim Dalı	Özel Hukuk Anabilim Dalı
Programı	Hukuk
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Prof.Dr. Mehmet Altunkaya
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Kişisel Verilerin Korunmasında Açık Rıza
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2414208233
Rapor Tarihi	09.07.2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %15 Alıntılar dahil: %19
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı İmza	

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
------------------	----

ÖZET	vi
------------	----

ABSTRACT	vii
----------------	-----

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİ KAVRAMI VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Kişisel Veri Kavramı Ve Kişisel Verinin Unsurları	4
1.1.1. Kişisel Veri Kavramı	4
1.1.2. Kişisel Veri Kavramının Ortaya Çıkışı.....	6
1.1.3. Kişisel Verinin Unsurları	9
1.1.3.1. Bilginin Varlığı - Bir Verinin Var Olması	9
1.1.3.2. Gerçek Kişiye İlişkin Olma	10
1.1.3.3. Kişiyi Belirli veya Belirlenebilir Kılma (Identified or Identifiable)	11
1.1.4. Kişisel Verinin Hukuki Niteliği.....	13
1.1.4.1. Genel Olarak.....	13
1.1.4.2. Mülkiyet Hakkı Görüşü	15
1.1.4.3. Fikri Mülkiyet Hakkı Görüşü	17
1.1.4.4. Kişilik Hakkı Görüşü.....	18
1.1.5. Kişisel Verinin Türleri	20
1.1.5.1. Özel Nitelikli Kişisel Veriler.....	20
1.1.5.2. Genel Nitelikli Kişisel Veriler.....	22
1.2. Kişisel Verilerin Korunmasına Yönelik Temel İlkeler	23

1.2.1. Genel Olarak	23
1.2.2. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olma	24
1.2.3. Belirli, Açık Ve Meşru Amaçlar İçin Toplanma	25
1.2.4. İşlendikleri Amaçla Bağlantılı, Sınırlı ve Ölçülü Olma.....	27
1.2.5. Doğru ve Gerekliğinde Güncel Olma	28
1.2.6. Amacın Gerektirdiğinden Daha Uzun Süre Tutulmama.....	30
1.3. Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal Ve Uluslararası Normlar.....	32
1.3.1. Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal Mevzuat.....	32
1.3.1.1. Genel Olarak.....	32
1.3.1.2. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu	33
1.3.2. Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Uluslararası Normlar	35
1.3.2.1. OECD Rehber İlkeleri	35
1.3.2.2. 95/46/EC Sayılı Direktif.....	36
1.3.2.3. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı	38
1.3.2.4. 108 No’lu Sözleşme	38
1.3.2.5. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR)	39

İKİNCİ BÖLÜM

AÇIK RIZA KAVRAMI VE AÇIK RIZAYA İLİŞKİN HUSUSLAR

2.1. Açık Rıza Kavramı.....	42
2.1.1. Açık Rızanın Tanımı.....	42
2.1.2. Açık Rızanın Unsurları (Geçerlilik Şartları).....	44
2.1.2.1. Belirli Bir Konuya İlişkin Olma	45
2.1.2.2. Bilgilendirmeye Dayalı Olması	46
2.1.2.3. Özgür İrade ile Açıklanması.....	47
2.1.2.4. Tereddüde Yer Bırakmayacak Açıklıkta Olma	48
2.2. Açık Rızaya İlişkin Hususlar	50
2.2.1. Açık Rızanın Hukuki Niteliği	50
2.2.2. Açık Rızanın Şekli	51
2.2.3. Rıza Beyanında Bulunma Ehliyeti.....	55
2.2.4. Çocuğun Rızası	56
2.2.5. Rızayı Sakatlayan Haller.....	59
2.2.6. Açık Rızanın Açıklanacağı Zaman ve Süresi	60

2.2.7. Açık Rızanın Geri Alınması	61
2.2.8. Açık Rızada İspat Yükümlülüğü.....	63
2.2.9. 6698 Sayılı KVKK'dan Önce Alınan Rızaların Geçerliliği	64
2.3. Açık Rıza ve Kişisel Verilerin İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri.....	65
2.3.1. Genel Olarak	65
2.3.2. İlgili Kişinin Rızası	66
2.3.3. Kanunlarda Açıkça Öngörülmüş Olma.....	67
2.3.4. Sözleşmenin İfası ve Sözleşme Öncesi Tedbirlerin İcrası	68
2.3.5. Hukuki Yükümlülüğün Yerine Getirilmesi	69
2.3.6. İlgili Kişinin Kendisi Tarafından Alenileştirilmiş Olması.....	70
2.3.7. İlgili Kişinin Üstün Özel Yararı.....	72
2.3.8. Bir Hakkın Tesisi, Kullanılması Veya Korunması İçin Gerekli Olması	73
2.3.9. Kamu Menfaati veya Kamu Düzeni Gereği Görevin Yerine Getirilmesi.....	74
2.3.10. Veri Sorumlusunun Meşru Menfaatleri İçin Veri İşlemenin Zorunlu Olması.....	75
2.3.11. Açık Rızanın Diğer Hukuka Uygunluk Nedenleriyle İlişkisi	76
2.4. Kişisel Verilerin Açık Rıza Kapsamında Yurt Dışına Aktarılması	77
2.4.1. Genel Olarak	77
2.4.2. Yeterli Korumanın Sağlandığı Ülke	79
2.4.3. Yurt Dışına Aktarmanın Koşulları.....	81
2.4.4. Kişisel Verilerin İlgilinin Açık Rızası Alınarak Yurt Dışına Aktarılması.....	82
2.4.5. Kişisel Verilerin İlgilinin Açık Rızası Olmaksızın Yurt Dışına Aktarılması	85
SONUÇ	89
KAYNAKÇA.....	95
ÖZGEÇMİŞ	104

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
APEC	: Asia-Pacific Economic Cooperatio (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü)
art.	: article (madde)
ASBÜ	: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BEYDER	: Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi
Bkz.	: bakınız
CCPA	: Kaliforniya Tüketici Mahremiyeti Kanunu
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DNA	: Deoksiriboz nükleik asit
drl.	: derleyen
E.	: Esas
EC	: European Comission (Avrupa Komisyonu)
ECOWAS	: Economic Community of Western African States (Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu)
Ed.	: editör
EDPB	: European Data Protection Board (Avrupa Veri Koruma Kurulu)
E.T.	: erişim tarihi
ETDHK	: Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun
GDPR	: Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüđu
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
İM HFD	: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFMC	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KEP	: kayıtlı elektronik posta
KHM	: Kırıkkale Hukuk Mecmuası
KVKK	: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

m.	: madde
NEÜHFD	: Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
PİAR	: Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
s.	: sayfa
SDÜHFD	: Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SMS	: kısa mesaj servisi
ss.	: sayfa aralığı
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vd.	: ve devamı
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

ÖZET

Çalışmamız iki temel başlıkta ilerleyecek olup ilk bölümde kişisel veri kavramına ve kişisel verilerin korunması hukukuna değinilecektir. İkinci bölümde ise açık rıza konusu ele alınacaktır. Açık rıza başlığı altında kişisel verilerin korunması bahsinde önem arz ettiğini düşündüğümüz yurtdışına aktarım konusu da ele alınacaktır. Kişisel verilerin korunması hukuku, genç ve dinamik bir hukuk disiplini olup güncel kararlarla gelişip genişlemektedir. Bu çerçevede Kişisel Verileri Koruma Kurulu, Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve diğer yargı mercilerinin kararlarına sık sık başvurulmuş ve ilgili konunun güncel örneklerle somutlaştırılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde kişisel veri kavramının yanı sıra, kişisel veriye ilişkin temel kavramlar, kişisel verilerin hukuki niteliğine ilişkin görüşler, kişisel verilerin korunmasına yönelik temel ilkeler, kişisel verilerin işlenmesinde hukuka uygunluk sebepleri ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin ulusal ve uluslararası normlar incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise açık rıza kavramı ve unsurlarına, açık rızanın hukuki niteliğine, şekline, ispatına, geri alınmasına, açıklanacağı zaman ve süreye; rıza beyanında bulunma ehliyetine ve çocuğun rızasına yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde KVKK'nın yürürlüğe girmesinden önce alınan rızaların geçerliliğine, açık rıza ile diğer hukuka uygunluk nedenleri arasındaki ilişkiye temas edilmiştir. Son olarak kişisel verilerin açık rıza kapsamında yurt dışına aktarılması konusu ele alınmıştır. Bu kapsamda, yurt dışına aktarımın şartları ile açık rıza alınarak ve alınmaksızın yurt dışına veri aktarımının nasıl yapılacağı konuları üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: kişisel veri, açık rıza, kişisel verilerin korunması, kişisel verilerin işlenmesi

ABSTRACT

Explicit Consent In The Protection Of Personal Data

Our study will proceed under two main headings and in the first section, the concept of personal data and the law on the protection of personal data will be discussed. In the second section, the issue of explicit consent will be discussed. Under the title of explicit consent, the issue of transfer abroad, which we think is important in the protection of personal data, will be discussed. The law on the protection of personal data is a young and dynamic legal discipline and is developing and expanding with current decisions. Within this framework, the decisions of the Personal Data Protection Board, the Constitutional Court, the European Court of Human Rights and other judicial authorities have been frequently referred to and it is aimed to concretize the relevant subject with current examples.

In the first part of the study, in addition to the concept of personal data, basic concepts related to personal data, opinions on the legal nature of personal data, basic principles for the protection of personal data, reasons for compliance with the law in the processing of personal data and national and international norms regarding the protection of personal data are examined.

In the second part of the study, the concept and elements of explicit consent, the legal nature of explicit consent, its form, proof, withdrawal, time and duration of disclosure, the capacity to declare consent and the consent of the child are included. In addition, this section also touches upon the validity of the consents obtained before the entry into force of the LPPD and the relationship between explicit consent and other grounds of lawfulness.

Finally, the transfer of personal data abroad within the scope of explicit consent is discussed. In this context, the conditions of transfer abroad and how to transfer data abroad with and without explicit consent are emphasized.

Keywords: personal data, explicit consent, protecting personal data, processing personal data

GİRİŞ

I. Çalışmanın Takdimi

Kişisel veri kavramı ve kişisel verilerin korunması hukuku Türk hukukundaki en yeni / en genç disiplinlerden biridir. Oldukça yakın bir geçmişte yasal düzenlemeleri yürürlüğe konulan bu alan, diğer hukuk disiplinleriyle de yakın ilişki içindedir. Kişisel verilerin korunması yalnızca verilerin korunması değil, aynı zamanda veri sahibinin kişiliğinin korunmasıdır. Zira bu bilgiler bir araya geldiğinde kişinin kendisini tanıtacağından kişiliğinin de birer parçasıdır. Diğer yandan kişisel verilerin hukuki, teknik, siyasi ve sosyal yönü bulunmaktadır.

Kişisel verilerin önemini artıran temel husus kuşkusuz bilgi teknolojilerindeki gelişmelerdir. Zira akıllı cihaz kullanımı artmış; yapay zeka, veri madeni gibi kavramlar hayatımıza girmiştir. Kişisel veri olarak addedilebilecek veriler çeşitlenmiş ve kişisel verilerin sosyal yaşamda kullanılabilirliği de artmıştır. Teknolojik gelişmeler hız kazandıkça bir veri pazarı oluşmaya başlamış, bu verilerin de korunma ihtiyacı doğmuştur. Bu durum, kişisel verilerin yasal normlarla düzenlenmesini ve bu düzenlemelerin sistematik bir yapıya kavuşturulmasını gerekli kılmıştır.

Kişisel veri kavramı 2010 Anayasa değişikliği¹ ile hukuk sistemimizdeki yerini almış; Nisan 2016 da ise 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu (KVKK)² yürürlüğe girmiştir. Kanun koyucu 6698 sayılı KVKK'yı yürürlüğe koyarken, Avrupa Birliği müktesebatında yer alan kişisel veriye ilişkin normları da dikkate almıştır. Böylelikle Türk hukukundaki kişisel veri mevzuatının Kıta Avrupası'ndaki kişisel veri mevzuatı ile uyumlaştırılmış olduğu söylenebilir.

¹ Bkz. Anayasa, m. 20/3: (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/2 md.) *Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.*

² 6698 sayılı KVKK, Resmi Gazete, Yayımlandığı Tarih: 07.04.2016, Sayı: 29677, erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, (E.T. 10.12.2023).

II. Çalışmanın Önemi

Kişisel veriler neden korunmalıdır, aksi halde ne gibi ihtilaflar doğar sorusunun cevabı genel itibarı ile özel hayatın korunması bahsi ile ilgilidir. Kişi, kendine ait verileri dilediği kimselerle paylaşır. Bununla birlikte bazı durumlarda veri paylaşımı tercihen değil zaruri olarak yapılmaktadır. Bu durumlara banka işlemleri gereği yapılan sözleşmeleri, tedavi amaçlı yapılan sözleşmeleri, alışveriş için yapılan sözleşmeleri örnek gösterebiliriz. Sözleşme gereği kişisel verilerimizi paylaştığımız bu gibi durumlarda paylaşılan verilerin, veriyi paylaşan kişi ile (veri sahibi) veri paylaşılan kişi (veri işleyen) arasında kalması arzu edilendir. Nitekim çalışmamızda uzun şekilde açıklayacağımız üzere bu veriler gerek özel nitelikte olup, veri sahibinin kimlik bilgilerini, iletişim bilgilerini, finansal durumunu, sağlık durumunu ve daha birçok özel bilgiyi içerir. Veri işleyen bu verileri paylaşabilmesi için veri sahibinden rıza alması gerekir. Peki, bu veriler korunmazsa ne olur? Ne gibi ihtilaflar doğar?

Temel hatları ile açıklayacak olursak;

- Kişisel verilerden olan kimlik bilgilerinin paylaşılması kimlik hırsızlığı ve dolandırıcılığa sebep olabilir. Bu durum hukuki, cezai ve sosyal sonuçlar doğurabilir. Sosyal anlamda itibar kaybına, hukuki anlamda finansal kayıplara sebep olur. Ve hatta kullanılan kimlik bilgileri ile yasal olmayan işler yapılarak veri sahibinin cezai sorumluluğuna kadar gidilebilir.
- Kişisel verilerin kontrolsüz şekilde paylaşılması kişilerin özel alanlarının ihlali anlamına gelir. Bu ihlaller çok yönlü zararlara sebep olabilir. Burada kişi; sosyal hayatındaki tercihleri, düşünceleri, ideolojik fikirleri ve hatta ırkı dolayısıyla ayrımcılığa uğrayabilir. Örnek olarak bir iş görüşmesinin, taraflar arasındaki iş akdine göre bilinmesine gerek olmayan bir fikir ayrılığı dolayısıyla kötü geçmesi ve olumsuz sonuçlanmasını gösterebiliriz.
- Maddi zararların dışında kişisel verilerin mahremiyetinin ihlali kişilerin psikolojik ruh halini de bozabilir. Kendi özel alanlarını yönetememek özgürlük hissinin kaybına sebep olur.

III. Çalışmanın Sınırlanması

Çalışmamız iki temel başlıkta ilerleyecek olup ilk başlıkta kişisel veri kavramına ve kişisel verilerin korunması hukukuna değinilecektir. İkinci bölümde ise açık rıza konusu ele alınacaktır. Açık rıza başlığı altında ise kişisel verilerin korunması bahsinde önem arz ettiğini düşündüğümüz yurtdışına aktarım başlığı konusu ele alınacaktır. Literatürde kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin teorik düzeyde çalışmalar azımsanmayacak kadar çoktur. Çalışmayı teorik bilgilerle sınırlı kalmaksızın örnek kararlarla desteklemek uygun olacaktır. Zira kişisel verilerin korunması hukuku, genç ve dinamik bir hukuk disiplini olup güncel kararlarla gelişip genişlemektedir. Bu çerçevede Kişisel Verileri Koruma Kurulu, Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve diğer yargı mercilerinin kararlarına sık sık başvurulmuş ve ilgili konunun güncel örneklerle somutlaştırılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde kişisel veri kavramının yanı sıra, kişisel veriye ilişkin temel kavramlar, kişisel verilerin hukuki niteliğine ilişkin görüşler, kişisel verilerin korunmasına yönelik temel ilkeler, kişisel verilerin işlenmesinde hukuka uygunluk sebepleri ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin ulusal ve uluslararası normlar incelenmiştir. Çalışmadan elde edilmesi beklenen amaç gözetildiğinde incelenmesi gerekli görülmeyen konulara temas edilmemiştir. Bu çerçevede veri işleme kavramı ile veri işleme yöntemleri, veri işleyen ile veri sorumlusu gibi kavram ve konular kapsam dışında bırakılmıştır. Yine, kişisel verilerin yok edilmesi, silinmesi ve anonimleştirilmesi konusu çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir. Ayrıca veri sorumlusu ile ilgili kişinin hak ve yükümlülüklerine ve Veri Sorumluları Siciline çalışmamızda yer verilmemiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise açık rıza kavramı ve unsurlarına, açık rızanın hukuki niteliğine, şekline, ispatına, geri alınmasına, açıklanacağı zaman ve süreye; rıza beyanında bulunma ehliyetine ve çocuğun rızasına yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde 6698 sayılı KVKK'nın yürürlüğe girmesinden önce alınan rızaların geçerliliğine, açık rıza ile diğer hukuka uygunluk nedenleri arasındaki ilişkiye temas edilmiştir. Son olarak kişisel verilerin açık rıza kapsamında yurt dışına aktarılması konu ele alınmıştır. Bu kapsamda, yurt dışına aktarımın şartları ile açık rıza alınarak ve alınmaksızın yurt dışına veri aktarımının nasıl yapılacağı konuları üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİ KAVRAMI VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Kişisel Veri Kavramı Ve Kişisel Verinin Unsurları

1.1.1. Kişisel Veri Kavramı

Kişisel veri kavramına dair ulusal ve uluslararası mevzuatta, yargı kararlarında ve doktrinde benzer tanımlar bulmak, hatta görüş birliğine varıldığını söylemek mümkündür³. Örneğin 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)'nda kişisel veri için yapılan tanımlama şöyledir: “*kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*”⁴. Anayasa Mahkemesi (AYM) de bir kararında kişisel veri için, “*Belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla bir kişiye ilişkin bütün bilgiler*” şeklinde bir tarif yapmıştır⁵. Kişisel veri kavramı, AYM tarafından ilk kez 2008 tarihli bir kararda⁶ zikredilmiştir. Bu kararda kişisel veri kavramı tanımlanmamış ama kapsamına dair çıkarımlar yapılmış ve kişilerle ilgili her türlü bilginin kişisel veri olduğunun kabulüne varılmıştır⁷.

Tanımda geçen “her türlü bilgi” kavramıyla ifade edilmek istenen husus, kimliği belirli ya da belirlenebilecek bir gerçek kişinin ad-soyad, doğum tarihi, yerleşim yeri adresi, elektronik posta adresi, telefon numarası, genetik verileri gibi bilgilerdir⁸. Belirtmek gerekir ki, kişisel veriler burada sayılanlarla sınırlı değildir. Kişinin fiziksel özellikleri, banka ve kredi kartı bilgileri, öğrenim ve çalışma hayatına ilişkin bilgiler, fotoğrafı, sağlık durumu bilgileri, etnik köken bilgileri ve hatta sosyal medya platformlarındaki paylaşımları da kişisel bilgi

³ Dülger, Murat Volkan, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, 3. Bası, İstanbul 2020, s. 20; Sinan Sami Akkurt, “Kişisel Veri Kavramının Hukukî Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış”, **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, 2(1), ss. 20-34, s. 20; Gül, Esat, **Kişisel Veri İşleme Şartlarından Açık Rıza**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2022, s. 4; Batu, Betül, **6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin İşlenmesi Ve Açık Rıza**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2022, s. 4.

⁴ KVKK, m. 3/1-d.

⁵ AYM, 2014/7256 başvuru, 27.02.2019 tarihli kararı, erişim adresi:

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/7256>, (E.T. 10.12.2023).

⁶ AYM, Esas 2006/167, Karar 2008/86, Tarih 20.03.2008. erişim adresi:

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2008-86-nrm.pdf> (E.T. 10.01.2023).

⁷ Ömer Özkaya ve İbrahim Toprak, “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Bir İnsan Hakkı Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, **Sayıştay Dergisi**, Cilt 33, Sayı 124/ 2022, ss71-79, s.75.

⁸ Ayözger Öngün, Çiğdem, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, (Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dâhil)**, 2. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2019, s. 6-7; Taştan, Furkan Güven, **Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.30; Miray Özer Deniz, “Kişisel Verilerin İşlenmesi Sözleşmesinin Türleri ve Hukuki Nitelikleri”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (NEÜHFD)**, Cilt 6, Sayı 1, 2023, ss.97-114, s.98; Yıldırım Keser, “Tüketicinin Kişisel Verisinin İşlenmesinde Açık Rıza”, **SÜHFD**, Cilt 28, Sayı 3, 2020, s.1181-1215, s.1184.

nev'inden kabul edilmektedir⁹. Öğretideki bir kısım yazarlara ve Anayasa Mahkemesi'nin bir kısım kararlarına göre “her türlü bilgi” yalnızca gerçek kişinin ad-soyadı, doğum tarihi, doğum yeri gibi kimliğini doğrudan ve kesin olarak ortaya koyan bilgiler değildir. Bunun yanında telefon numarası, kimlik numarası, sosyal güvenlik numarası, motorlu taşıt plakası, pasaport numarası, fotoğraf, görüntü ve ses kayıtları, özgeçmişi, parmak izleri, e-posta adresi, etkileşimde bulunulan kişiler, hobileri, grup üyelikleri ile alışveriş tercihleri de kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan bilgilerdir. Bu noktada kişinin fiziksel, ailevi, sosyal ve ekonomik özellikleri kişisel veri kabul edilebilir¹⁰.

Article 29 Data Protection Working Party (Madde 29 Çalışma Grubu) tarafından kabul edilen ilave kişisel veri örnekleri ise şöyledir¹¹: kamera kayıtları, telefon konuşmalarının kayıtları, hasta adı yazılı radyoloji görüntüleri, özel mülkiyete konu bir evin parasal değeri.

Kişisel veri kavramına ilişkin Avrupa Birliği mevzuatında yapılan tanımlamalar ile Türk hukukunda yapılan tanımlamalar aynıdır. Zira Türk hukukundaki ve ulusal mevzuattaki tanımlar kişisel veriye ilişkin Avrupa Birliği mevzuatı dikkate alınarak yapılmıştır.

Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen 108 sayılı sözleşmede, “*Kimliği belirli veya belirlenebilir bir kişi (veri sahibi) ile ilgili herhangi bir bilgi*” tanımı yapılmıştır.

6698 sayılı KVKK mevzuatı ile aynı yıl yürürlüğe giren GDPR (General Data Protection Regulation) mevzuatı da benzer şekilde bir tarif yaparak kişisel veriyi, “*Tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişi (veri sahibi) ile ilgili herhangi bir bilgi*” olarak değerlendirmiştir¹². 95/46 sayılı Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifinde ise “*kimliği belirlenmiş veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilebilen her türlü bilgi*” şeklinde tanımlama yapılmıştır¹³. Tüzük ve 6698 sayılı KVKK mevzuatlarında, 95/46 sayılı Direktifte yapılan tanım aynen benimsemiştir¹⁴. Görüldüğü üzere, kişisel veriye ilişkin ulusal ve uluslararası normlarda yapılan tanımlamalar büyük oranda aynıdır veya birbirleriyle paralellik arz etmektedir.

⁹ Aksoy, Hüseyin Can, **Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması**, Çakmak Yayınevi, Ankara, 2010, s.1; Taştan, s.30; Yeşim Çelik, “Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması Ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı”, **TAAD**, Sayı 32, Ankara 2017, ss.391-410, s.396.

¹⁰ Ersoy Kekevi, Çiçek, **Genel Kavramlar**, Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış, P.Ç. Aksoy ve H.C. Aksoy (drl.), Ütopya Grafik, Ankara, 2023, ss.103-133, s.105-106. Aynı yönde bkz. Metin Bulut, “Özel Bir Hukuksal Koruma ve Veri Kategorisi Alanı: Hassas Kişisel Veriler”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2020/3, ss.101-150, s.108; Özkaya ve Toprak, s.74; Çelik, s.396. Bkz. aynı yönde AYM kararları, 2014/74 Esas, 2014/201 Karar, 25.12.2014 tarih; 2013/122 Esas, 2014/4 Karar, 09.04.2014 tarih; 2014/149 Esas, 2014/151 Karar, 02.10.2014 tarih.

¹¹ Öztürk, Bahri, Altınok Çalışkan, Elif ve Seyhan, Serkan, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022, s.17.

¹² Erişim adresi: <https://gdpr-info.eu>, (E.T. 10.12.2023).

¹³ Bkz. 95/46 sayılı Direktif, m. 2/b-a. Ayrıca bkz. Bulut, s.108.

¹⁴ Işık Aslı Han, “Kişisel Verilerin İşlenmesi Bağlamında Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Veri Sahibinin Rızası”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ankara 2019/1, ss.417-459, s.422.

Kişisel verilerin korunmasına dair mevzuat haricinde literatürde yapılan tanımlar da mevzuat ile paralellik arz eder. Bir tanıma göre, “*belirli bir kişiye ait olan veya eldeki veriler aracılığıyla belirlenebilir bir kişiyi işaret eden her türlü bilgi*”¹⁵ kişisel veridir. Dülger ise, veri kavramı için daha geniş ve kapsamlı bir tanım getirmiştir: “*bilişim sistemlerinin üzerinde işlem yapabildiği, sonuçlar çıkarabildiği, saklama yapabildiği, saklananları sonradan çıkarıp tekrar okuyup işleyebildiği ve diğer bilişim sistemlerine iletebildiği her türlü bilgi*”¹⁶. Öğretideki bir başka tanıma göre, gerçek bir kişinin özelliklerini tarif eden, o gerçek kişiyi diğerlerinden ayırmaya yarayan her türlü bilgidir¹⁷.

1.1.2. Kişisel Veri Kavramının Ortaya Çıkışı

Kişisel veriye örnek olarak saydığımız yukarıdaki verilerden bir kısmı insanlığın kendi tarihi kadar eskidir. Örneğin parmak izi, genetik kodları yahut dini inanışları ilk insandan bugüne kadar -insanlar bu durumun farkında olmasa dahi- varlığını devam ettirmiş verilerdir. Modern zamanlara gelindiğinde ise insanların daha fazla sosyalleştiğini, ihtiyaçların çeşitlendiğini ve bunun neticesi olarak da bireye ait kişisel verilerin çeşitliliğinin arttığını görmekteyiz. Modern dünyanın değerli ekonomik kaynaklarından biri olan petrolün, önem sırasındaki yerini veriye (data) bıraktığı ve ekonominin yeni hammaddesinin veri olduğu öne sürülmektedir¹⁸. Petrolden daha değerli olduğu düşünülen, ekonominin hammaddesi olduğu farz edilen bir şeyin korunması da fevkalade önemli hale gelmiştir. Günümüzde kişisel verilerin daha da çeşitlendiğini, yeni veri türlerinin ortaya çıktığını ve veri koruma faaliyetlerinin çok daha önemli hale geldiğini söylemek mümkündür.

Kişisel verilerin tarihsel gelişimine bakıldığında M.Ö. 5’inci yüzyılda yazılan Hipokrat Yemini göze çarpmaktadır. Hipokrat Yemini, sır saklama yükümlülüğüne ait bir yemindir ve hekimin mesleği icabı edindiği kişisel bilgileri saklama, paylaşmama yükümlülüğüdür¹⁹.

Kişisel veri kavramının tarihsel gelişiminde, uluslararası hukuktaki ilk belgelerin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB) ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) olduğunu görmekteyiz. Bu belgelerde her ne kadar kişisel veriye ilişkin

¹⁵ Küzeci, Elif, **Kişisel Verilerin Korunması**, 4. Baskıdan Tıpkı Basım, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s.10.

¹⁶ Dülger, Murat Volkan, **Bilişim Suçları ve İnternet İletişimi Hukuku**, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2018, (Dülger, Bilişim), s.78-79.

¹⁷ Ersoy Kekevi, s.103; Dülger, s.44 vd.

¹⁸ Batu, s.5.

¹⁹ Pınar Saruhan, *Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme*, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt 96, Sayı 2, 2022, ss.193-203, s.193; Küzeci, s.115; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.47; Furkan Kaan Yüksek, “AİHM İçtihatlarında Kişisel Verilerin Korunması”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (DEÜHFD)**, Cilt 25, Sayı 1, İzmir 2023, ss.371-420, s.378.

bir tanım yapılmamış olsa da özel yaşamın kanunla korunması, özel hayata saygı gösterilmesi, bir hak olarak teminat altına alınmıştır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) de 1980 yılında “*Mahremiyetin Korunması ve Kişisel Verilerin Sınır Ötesi Akışına İlişkin Rehber İlkeler*” rehberini kabul ederek kişisel verilerin yurt dışına aktarılması, ülke sınırlarını aşan düzeyde işlenmesi ve korunması konularında ilkeler oluşturmuştur²⁰. Söz konusu metin ülkeler açısından bağlayıcı değildir. Diğer yandan, 24 Ekim 1995 tarih ve 95/46/ sayılı Direktif ise kişisel verilerin işlenmesi ve serbest dolaşımı bağlamında bireylerin korunmasını öngörmekte olup, Avrupa Birliği düzeyinde hazırlanan ve üye ülkelere birtakım yükümlülükler yükleyen ilk normatif metindir²¹.

Kişisel verilerin son yarım asırdaki normatif gelişimine bakıldığında, kişisel veriyi normatif bir altyapıya kavuşturmak için çeşitli ülkelerde çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Nitekim 1970 yılında Almanya’da Hessen Planı ile bir veri bankası kurulması planlanmış, 1973 yılında İsveç’te, 1977’de yine Almanya’da ve 1978’de Fransa’da Veri Koruma Kanunu kabul edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri’nde ise 1974 yılında aynı amaca riayet eden bir Gizlilik Kanunu kabul edilmiştir. Anılan ülkelerde veri korumaya ilişkin kanuni düzenlemelerin yürürlüğe konulmasının sebebi, devletlerin geniş kapsamlı veri bankaları kurma yönündeki projeleridir. Bu projelerin özel hayatın gizliliğini ihlal edecek nitelikte olması, bahse konu yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesinde başat role sahiptir²².

Portekiz, 1976 yılında kabul ettiği yeni Anayasa’da kişisel verilerin otomatik yollarla (yazılım sistemleri kullanılarak, insan eliyle olmayan) işlenmesine ilişkin hükümlere yer vermiştir. Buna göre vatandaşlar, kendilerini ilgilendiren veri bankalarının içeriği hakkında bilgi edinme hakkına sahip olacaktır. Ayrıca kişilerin siyasi düşünce, dini inanç ve özel hayatlarını ilgilendiren verilerin otomatik yollarla veri işleme süreçlerine tabi tutulması ve bu verilerle ilişkilendirilebilecek şekilde kimlik numarası tayin edilmesi yasaklanmıştır. Söz konusu hükümler çevre ülkeleri de etkilemiş ve benzer nitelikteki anayasal ve yasal düzenlemeler 1977 yılında İspanya’da, 1978 yılında ise Avusturya’da görülmüştür²³.

²⁰ **Özkaya ve Toprak**, s.76; **Çelik**, s.398; Berna Akçalı Gür, “Uluslararası Hukuk ve AB Hukuku Boyutuyla Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, Cilt 25, Sayı 2, Aralık 2019, ss.850-872, s.853; **Saruhan**, s.197; **Han**, s.420; **Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan**, s.48-49; Elif Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması Hakkı**, Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış, P.Ç. Aksoy ve H.C. Aksoy (drl.), Ütopya Grafik, Ankara, 2023, ss.19-71, (**Küzeci**, Kişisel), s.36 vd.

²¹ **Çelik**, s.398.

²² Doğan, Buse, **Kişisel Verilerin İşlenme Şartları Bağlamında Açık Rıza**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, s.4-5; **Batu**, s.7-8; **Çelik**, s.397; **Saruhan**, s.194; **Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan**, s.48; **Küzeci**, Kişisel, s.30-31.

²³ **Küzeci**, Kişisel, s.32.

İngiltere’de kişisel verilerin korunmasına yönelik yapılan ilk yasal düzenleme, 1984 tarihli Veri Koruma Kanunu’dur²⁴.

1983 yılında Alman Federal Mahkemesi bir kararında²⁵, Nüfus Sayımı Kanunu’nun bazı hükümlerini Anayasaya aykırı bulmuş ve “*bilgilerin geleceğini belirleme hakkı*” kavramını ortaya atmıştır²⁶. Bu karar, yukarıda bahsi geçen Veri Koruma Kanunu’ndaki güvencelerin Anayasa kapsamında güçlendirilmesini sağlamış ve Veri Koruma Kanunu’na sahip kıta Avrupası ülkelerindeki düzenlemeler ile 95/46 sayılı Direktifi etkilemiştir²⁷.

Portekiz Anayasası’ndaki kişisel verilere ilişkin düzenlemelerden etkilenen Latin Amerika ülkeleri de bu alanda peş peşe düzenlemeler hayata geçirmiştir. 1988’de Brezilya’da, 1992’de Paraguay’da, 1993’te Peru’da, 1994’te Arjantin’de, 1996’da Ekvator’da, 1997’de ise Kolombiya’da anayasal düzeyde hükümler benimsenmiştir²⁸.

Kişisel verilerin korunması alanındaki gelişmelere Avrupa’nın öncülük ettiğini ifade etmek yanlış olmaz. Ancak Latin Amerika ülkeleri örneğinde olduğu gibi Avrupa’daki gelişmelerden etkilenecek kişisel verilerin korunması alanında yapılan anayasal ve yasal düzeyde düzenlemeler dünyanın birçok ülkesinde görülmektedir. Dolayısıyla Asya ve Afrika kıtalarında da bu alandaki düzenlemelerin izine rastlamak mümkündür. Nitekim APEC (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği) Teşkilatı da 2004 yılında kabul ettiği çerçeve belge ile kişisel verilerin korunmasına hâkim olacak temel ilkeleri belirlemiş ve sınır ötesi veri aktarımına ilişkin kuralları düzenlemiştir. Ancak bu düzenlemeler bağlayıcı ya da zorlayıcı değildir. Afrika’da ise ECOWAS (Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu-Economic Community of Western African States) tarafından 2010 yılında kabul edilen düzenleme ile üye ülkelerin kişisel verilerin korunması alanında kanuni düzenleme yapmaları ve bu alanla ilgili bir denetleyici otorite oluşturmaları gerekli görülmüştür. Söz konusu düzenleme, 95/46 sayılı Direktifin etkisinde hazırlanmıştır. Bu düzenleme de APEC çerçeve belgesi gibi bağlayıcı ve zorlayıcı değildir²⁹.

Kişisel veri alanında ortaya konulan metinlere bakıldığında, uluslararası metinlerin 1980’li yıllara kadar genellikle rehber veya tavsiye niteliğinde olduğu, 1990’lı yıllar itibarıyla de bağlayıcı normlar haline geldiği görülmektedir³⁰.

²⁴ Ayözger Öngün, s.90; Batu, s.9.

²⁵ Bkz. 15 Aralık 1983 tarihli karar. Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts, 1984, C. 65, Almanya: J.C.B. Mohr, 1984, s. 1-71.

²⁶ https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/1983/12/rs19831215_1bvr020983.html, (E.T. 01.01.2024).

²⁷ Küzeci, Kişisel, s.33.

²⁸ Batu, s.8.

²⁹ Küzeci, Kişisel, s.34.

³⁰ Küzeci, Kişisel, s.42-43.

³¹ Batu, s.9

Türkiye’de 2000’li yıllardan itibaren kişisel veri alanında normatif çalışmalar ortaya çıkarken, “kişisel veri” kavramı Anayasa Mahkemesi’nce ilk kez 2008 yılında verilen bir kararda kullanılmıştır³¹.

1.1.3. Kişisel Verinin Unsurları

Kişisel verinin unsurları, esasen bir veri ya da bilginin kişisel veri olarak kabul edilebilmesi için taşınması gereken şartları ifade etmektedir. Bu unsurları yukarıda yapılan tanımlardan çıkarmak mümkündür. Genel kabul gören görüş, kişisel verinin üç temel unsuru olduğu şeklindedir³². Buna karşılık, farklı yönde bir görüş olarak Article 29 Data Protection Working Party³³, kişisel verinin dört temel unsuru olduğunu kabul etmekte ve aşağıda sayılan unsurların haricinde “gerçek kişinin varlığı” unsurunu da dâhil etmektedir. Kanaatimizce genel kabul gören görüş daha isabetlidir. Zira gerçek kişiye ilişkin olma unsuru hali hazırda gerçek kişinin varlığı unsurunu da bünyesinde barındırmaktadır. Genel kabul gören üç unsur şunlardır:

- i. Bilginin / verinin varlığı,
- ii. Gerçek kişiye ilişkin olma,
- iii. Kişinin belirli ya da belirlenebilir olması.

1.1.3.1. Bilginin Varlığı - Bir Verinin Var Olması

Kişisel veriye ilişkin mevzuata ve ilgili kaynaklara bakıldığında, verinin temel unsurunun bilgi olduğu görülmektedir. Burada bilgi ile veri arasındaki ilişkiyi TDK’de yapılan tanıma bakarak somutlaştırmak mümkündür. Şöyle ki; güncel Türkçe sözlükte veri kavramı, olgu, kavram ve komutların, iletişim, yorum ve işlem için elverişli biçimli gösterimi şeklinde tanımlanmışken bilgi kavramı ise kişinin veriye yönelttiği anlam şeklinde tanımlanmıştır³⁴. Literatürdeki bir tanıma göre veri, henüz işlenmemiş, düzenlenmemiş, hakkında yorum yapılmamış olguları, sayıları veya ham gerçeklikleri ifade eder³⁵. Anayasa Mahkemesi bir kararında, verinin bir araştırma, tartışma ya da muhakemenin ana ögesi olan bir “done” olduğunu; kişisel, istatistiki, bilimsel ve ekonomik bilgileri içine alan bir kavram

³¹ Bkz. Dipnot 6.

³² **Küzeci**, s.38; Özkan, Oğulcan, **Kişisel Verilerin Korunması**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s.10; **Taştan**, s.31; **Ersay Kekevi**, s.103.

³³ Bkz. Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 4/2007 on the Concept of Personal Data, 2007, s.6. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf, (E.T. 28.01.2024).

³⁴ Bkz. TDK Sözlük, erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts, (E.T. 11.12.2023). Ayrıca bkz. **Han**, s.424; **Taştan**, s.36.

³⁵ **Bulut**, s.106.

olduğunu ifade etmiştir³⁶. Yapılan tanımdan da anlaşılacağı üzere, eldeki verinin bilgi olarak kabul edilebilmesi için veriye bir anlam yüklenmesi gerekir. Veriye anlam yükleyen veri sahibi olması şart değildir. Üçüncü kişilerin de anlam yükleyebilmesi yeterlidir³⁷. Tanımlarda yer alan “*her türlü bilgi*” ifadesi, varlığı aranan temel unsurun bilgi olduğunu göstermektedir. Burada bilginin kişisel veri olarak sayılabilmesi için doğru ve tam olması, gizli olması, öznel veya nesnel olması gerekli değildir³⁸. Yine her türlü bilgi ifadesiyle kişisel verinin kapsamı dar tutulmamış; aile hayatı, sosyal hayat, özel hayat ve ekonomik hayata ilişkin bilgiler de bu kapsamda değerlendirilmiştir³⁹. Başka bir deyişle, bilginin kapsamına; grafiksel, fotografik, işitsel ya da numerik her türlü formdaki veri girmektedir⁴⁰. Keza bilginin, kişinin özel hayatı, kamusal yaşamını, mahrem alanına veya iş hayatına ilişkin olması mümkündür⁴¹.

1.1.3.2. Gerçek Kişiyne İlişkin Olma

Kişisel verinin en önemli unsurlarından biri gerçek kişiye ilişkin olmasıdır. Kişisel veri ifadesinde yer alan kişinin hem gerçek hem de tüzel kişileri kapsadığı yönünde görüşler mevcuttur. 6698 sayılı KVKK’nın tüzel kişileri kapsamadığı, yalnızca gerçek kişileri kapsadığı yani gerçek kişilere yönelik bir koruma sağladığı görülmektedir. Çünkü kanunun amacı, özel hayatın gizliliği ile temel hak ve hürriyetlerin korunmasıdır. Dolayısıyla bu amaç, tüzel kişilere yönelik bir koruma öngörmez⁴². Burada bahsedilen gerçek kişi, Medeni Kanun kapsamındaki kişidir. Haliyle tam ve sağ doğumla başlayıp ölümle sona eren kişilik 6698 sayılı KVKK tarafında korunmaktadır. Benzer şekilde Tüzük de⁴³ ölmüş kimselerin kişisel verilerini korumamaktadır⁴⁴. Diğer taraftan veri, nesnelere de ait olmamalıdır. Nesnelerin ebatları, renk ve biçimleri birer veri olsa dahi kişisel yani gerçek bir kişiye ait olma vasfını taşımadığı için kişisel veri olarak kabul edilemezler⁴⁵.

Yukarıda ifade edildiği üzere verilerin koruma altına alınabilmesi için gerçek bir kişiye ait / ilişkin olması gerekir. Yani mevcut veri, makul olan araçların kullanılması neticesinde belirli veya belirlenebilir bir kişiye, gerçek bir kişiye ulaştırmalıdır. Burada gerçek kişiye ulaştırmayan veriler, örneğin anonim hale getirilmiş veriler, veri korumasından

³⁶ Anayasa Mahkemesi, Esas 2010/40, Karar 2012/8, Tarih: 19.01.2012. erişim adresi: <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2012-8-nrm.pdf>, (E.T. 16.01.2024).

³⁷ Taştan, s.39-40.

³⁸ Dülger, s.155.

³⁹ Batu, s.71.

⁴⁰ Taştan, s.40.

⁴¹ Han, s.425.

⁴² Ayözger Öngün, s.10; Aksoy, s.21/22.

⁴³ Genel Veri Koruma Tüzüğü, (General Protection Data Regulation) Avrupa Birliği hukukunda tüm Avrupa Birliği ve Avrupa Ekonomik Alanı içerisinde yer alan bireyler için veri koruma ve gizliliğine ilişkin bir tüzüktür. Yürürlük tarihi:25 Mayıs 2018.

⁴⁴ Han, s.423.

⁴⁵ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.17.

yararlanamayacaktır⁴⁶. Bu ilke bağlamındaki bir diğer ayrım ise “ilişkin” ya da “ait” olma halidir. Bu unsur, öğretide kimi zaman “ilişkin olma” kimi zaman da “ait olma” şeklinde ele alınmaktadır. Mevzuatımızda “ilişkin olma” şeklinde düzenlenmiş; AB müktesebatında da “*relating to-ilişkili olma*” şeklinde bir kullanım benimsenmiştir. Bir kişisel veri, hangi özelliklere sahip olduğunda gerçek kişiye ilişkin kabul edilecektir? AB mevzuatında bir gerçek kişinin kimliğine, hislerine, davranışlarına ya da karakterine atıfta bulunan verilerin o kişiyle ilişkili olduğu kabul edilmiştir⁴⁷.

Gerçek kişiye ilişkin olma konusunda Türk hukuku AB müktesebatı ile uyumludur. Zira Tüzük ve Direktifte de tüzel kişilerin verilerinin işlenmesi bakımından bir koruma öngörülmüş değildir. Ancak tüzel kişilerin verilerinin 6698 sayılı KVKK’da, Tüzükte ve Direktifte koruma kapsamına alınmamış olması, genel hükümlere göre yani ticaret hukuku ve borçlar hukuku esasları çerçevesinde korunmasına mani değildir⁴⁸.

Konuya ilişkin şöyle bir örnek verilebilir: bir fabrikada, üretim makinesinin faaliyetine dair toplanan veriler, o makinenin verimliliğini tespit etmek değil de makineyi kullanan çalışanın verimliliğini tespit etmek için toplanmakta ise bu bilgi, o çalışan bakımından kişisel veri sayılır⁴⁹. Ya da bir firma, nakliye araçlarına araç takip sistemi takarak çalışanların verimliliğini tespit etmek istiyorsa, araç takip sisteminden alınan veriler ilgili çalışan açısından kişisel veri mahiyetindedir⁵⁰.

1.1.3.3. Kişiyi Belirli veya Belirlenebilir Kılma (Identified or Identifiable)

Kişisel veriden söz edebilmek için ilgili kişinin, belirli veya belirlenebilir olması gereklidir⁵¹. Kişisel verinin özelliklerinden biri, verinin sahibi olan kişiyi belirli veya belirlenebilir kılmasıdır. Böylece, mevcut bir bilgi, herhangi bir biçimde gerçek bir kişiyle ilişkilendirilebilmekte ve o kişiyi tanımlanabilir hale getirmektedir⁵². Burada bilginin herhangi bir kişiyi belirlenebilir kılması için makul olan tüm araçların kullanılmasında bir sakınca yoktur⁵³. Makul olan araç ve imkanlar ise yer, zaman, yapılacak masraf ve teknolojik imkanlara göre belirlenecek ve somut olayın özelliklerine göre değerlendirilir⁵⁴. İlgilinin yaş, meslek, özgeçmiş veya çocuğunun ismi gibi verileri, onun belirlenebilmesine yardımcı olan

⁴⁶ Gül, s.10.

⁴⁷ Özkan, s.16.

⁴⁸ Han, s.423-424.

⁴⁹ Aksoy, s.29.

⁵⁰ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.18.

⁵¹ Taştan, s.37.

⁵² Doğan, s.26; Gül, s.9.

⁵³ Aksoy, s.24; Taştan, s.37.

⁵⁴ Nafiye Yücedağ, “Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75 (2), ss.765-790 İstanbul 2017, s.767-768.

veriler iken DNA kesiti veya kimlik numarası ise ilgilinin doğrudan tespit edilebilmesini sağlayan verilerdir⁵⁵. Öte yandan, tek başına kişisel veri niteliği taşımayan çerezler (cookies), başkaca bilgilerle bir araya geldiklerinde ve birlikte değerlendirildiklerinde bir kimseyi belirlenebilir kılabilirler. Tek başlarına kişisel veri değeri taşımayan çerezlere ilişkin veri işleme faaliyetleri, kişiyi belirlenebilir kıldıkları hallerde 6698 sayılı KVKK kapsamında değerlendirilir. Dolayısı ile bu gibi durumlarda çerezlerin işlenebilmesi için ilgili kişiden açık rıza alınması ya da kanunda düzenlenen diğer hukuka uygunluk nedenlerine dayanılması gereklidir⁵⁶.

Yukarıda yapılan açıklamalardan hareketle, kişisel verinin kişiyi “belirli” ya da “belirlenebilir” kılması şeklinde iki ayrı olasılık söz konusudur. İlk olarak veriler, gerçek kişiyi doğrudan belli edebilir. Bu durumda kişinin belirlenmesi için herhangi bir çabaya gerek yoktur (örneğin; 12345678910 kimlik numaralı Ali Demir). İkinci olarak, kişiyi doğrudan doğruya belli etmeyen veriler, birkaç verinin birlikte değerlendirilmesiyle makul bir zaman, çaba ve kaynak kullanımının sonucu olarak ilgili kişiyi belirgin hale getirebilir (örneğin; A üniversitesinde 2005 yılında Anayasa Hukuku dersine giren öğretim üyesi)⁵⁷. Burada “makul” kavramı ile kastedilen çok yüksek maliyet ya da teknolojik altyapı gerektirmeden, çok uzun zaman dilimine yayılmadan makul düzeyde bir çabayla ulaşılan sonuç anlaşılmalıdır. Makulün ötesine geçen, ancak çok yüksek bir çaba, yüksek maliyet ve teknoloji kullanımı ile kişiyi belirlenebilir kılan veriler, kişisel veri sayılmaz⁵⁸. Diğer yandan, kişisel veri anonimleşerek belirli veya belirlenebilir olma yeteneğini kaybetmişse, kişisel verilerin korunması anlamında herhangi bir korumadan faydalanamaz⁵⁹.

6698 sayılı KVKK gerekçesinde (m.3/1)⁶⁰ “belirlenebilirlik” unsuru ile neyin kastedildiği açığa kavuşturulmuştur. Buna göre, eldeki veriler, bir gerçek kişiyle ilişkilendirilebiliyorsa, bu ilişkilendirme neticesinde kişinin fiziksel, sosyal, ekonomik ve psikolojik kimliği ayırt edilebilir hale geliyorsa, belirlenebilir gerçek kişiden söz edilebilir⁶¹. Diğer bir deyişle, kişisel verinin kişiyi belirlenebilir kıldığından söz edilebilir.

Belirli veya belirlenebilir olma unsuru, GDPR’nin 4/1’inci maddesinde düzenlenmiş; “belirlenebilir kişi” için “tanımlanmış kişi” adı altında şöyle bir tarif yapılmıştır⁶²:

⁵⁵ Taştan, 2017: 37.

⁵⁶ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.19.

⁵⁷ Keser, s.1185-1186; Ersoy Kekevi, s.104-105.

⁵⁸ Ersoy Kekevi, s.104-105.

⁵⁹ Han, s.426.

⁶⁰ Bkz. TBMM Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>, (E.T. 08.02.2024).

⁶¹ Keser, s.1186.

⁶² Bkz. GDPR, m. 4/1. Ayrıca bakınız Ersoy Kekevi, s.105; Keser, s.1187; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.19-20.

“...bir isim, kimlik numarası, konum verileri, çevrim içi tanımlayıcı ya da söz konusu gerçek kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya toplumsal kimliğine özgü bir ya da daha fazla sayıda faktöre atıfta bulunularak doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanabilen bir kişidir.”

Tüzükte yapılan tanım incelendiğinde, gerçek kişi ile kişisel veri arasında doğrudan veya dolaylı olarak bir ilişki kurulabildiği takdirde, gerçek kişinin belirlenebilir olduğunun kabulü gerekir. Ayrıca Tüzük’e göre kişinin tanımlanabilir olup olmadığını belirleyebilmek için makul olan araçların tümü kullanılabilir. Tüzük’ün resmi sitesinde⁶³ yapılan açıklamada ise eldeki verilerle kişiyi tanımlamanın mümkün olmadığı durumlarda, eldeki verilerden başka, sair kaynaklardan ulaşılabilecek veriler ile kişinin tanımlanabileceği ifade edilmiştir. Eldeki verilerle sair verilerin birleştirilerek kişinin tanımlanması “belirlenebilirlik” kapsamında değerlendirilir⁶⁴.

Çalışma Grubu (Working Party) ise daha geniş bir yorum çerçevesinde belirlenebilir kişiyi değerlendirmiştir. Buna göre, belirlenebilirlik, henüz belirlenmemiş olan fakat belirlenmesi mümkün olan kişiyi ifade eder⁶⁵.

Burada şu değerlendirmeyi yapmak mümkündür; Tüzük de, Çalışma grubu da kişisel veriyi tanımlarken belirlenebilirlik bahsinde geniş bir yelpaze kullanmış, bu sayede gerçek kişinin bu kapsamdaki haklarını koruma hususunda üstün çaba göstermiştir.

1.1.4. Kişisel Verinin Hukuki Niteliği

1.1.4.1. Genel Olarak

Kişisel verilerin hukuki niteliğinin ne olduğu, veri koruma rejiminin belirlenmesi bakımından önem arz eder. Kişisel verilerin korunması Anayasal olarak güvenceye alınmış haklardandır⁶⁶. Anayasa’daki düzenlemeden hareketle kişisel verilerin korunmasının kişilik hakkının bir uzantısı olduğu öne sürülmüştür. Ancak günümüzde bilgi teknolojilerinde yaşanan hızlı değişimin bir sonucu olarak kişisel veri değer kazanmış ve maddi değere sahip meta olarak da değerlendirilmeye başlamıştır. Hatta ABD’de kişisel verilerin korunması hakkını ekonomik hak olarak gören yaklaşımlar da mevcuttur⁶⁷. Çünkü Anglo-Amerikan hukuk sistemleri kişilerin özgürlük ve özerklikleri ile serbest piyasa ekonomisine önem verdikleri için kişisel veri kavramını daha çok ekonomik-teknolojik değer bağlamında değerlendirmişlerdir. Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde ise kişisel verilerin kıtanın yaşadığı

⁶³ Bkz. <https://gdpr.eu/eu-gdpr-personal-data>, (E.T. 08.02.2024).

⁶⁴ Keser, s.1189.

⁶⁵ Keser, s.1187.

⁶⁶ Bkz. Anayasa, m. 20/3.

⁶⁷ Burak Özdağıstanlı, “Kişisel Verinin Hukuki Niteliği”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 96, Sayı 2, 2022, ss.204-211, s.204-205.

tarihsel deneyimlerin bir sonucu olarak insan hakları bağlamında değerlendirildiği görülmektedir⁶⁸.

Yukarıda bahsi geçen ekonomik hak yani ekonomik değer yaklaşımına göre, kişisel veriler, piyasa ekonomisinde akışı sağlanabilecek bir ürün olarak değerlendirilmektedir. Bu anlayışın temelinde yukarıda bahsi geçen serbest piyasa, özel mülkiyet yaklaşımı yatmaktadır⁶⁹. Ekonomik değer yaklaşımının bir yansıması olarak kişisel veriler bir meta hatta bir ödeme aracı olarak da değerlendirilmektedir. Normal şartlarda ancak ücret ödenerek kullanılabilecek bir hizmet, ücret yerine kişisel verilerin verilmesi ve işlenmesine rıza gösterilmesi suretiyle ücretsiz bir biçimde kullanılabilir. Bu durum, Avrupa Birliği'nin tüketicilerin korunması hakkındaki 2019/2161 sayılı yönergesinde⁷⁰ de kendine yer bulmuştur. Yönergenin 31 ve 33 no'lu beyanlarında tüketicilerin dijital hizmetlerde para yerine veri ile ödeme yaptığı belirtilmiş, bu yönergenin para yerine veri ile ödeme yapılabilen hizmet sözleşmelerinde kullanılabileceği kabul edilmiştir⁷¹. Benzer bir uygulama ise kişisel verilerin verilmesi veya işlenmesine rıza gösterilmesi hallerinde tüketiciye indirim sunulması şeklindedir. Bu uygulamada tüketicinin verdiği rıza, EDPB⁷² tarafından hukuka uygun bulunmaktadır. Haliyle yukarıda sunulan örnekler itibariyle kişisel veriler bir ödeme aracı olarak kullanılmaktadır⁷³. Bahse konu, kişisel verilerin belli bir menfaat karşılığı işlenmesine rıza gösterme uygulamaları Türkiye'de de görülmektedir. Kurul'un, 25.03.2019 tarih ve 2019/82 sayılı kararına⁷⁴ konu olayda, bir market zinciri müşterilerinin sadakat kart uygulamasına dâhil olarak indirim avantajlarından yararlanabilmesi için kendilerinden açık rıza beyanı talep etmektedir. Burada açık rıza beyanı hizmetlerin ön şartı olarak sunulmadığı, uygulamaya dâhil olmadan da alışveriş yapılabilirdiği gerekçesiyle sadakat kart uygulamasının hukuka uygun olduğu kararına varmıştır⁷⁵.

⁶⁸ Rabia Özkan, "Kişisel Veri Koruma Hukukunun Kişilik Hakkının Korunması Çerçevesinde Değerlendirilmesi". **Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, Ankara 2021, ss.675-733, s.681.

⁶⁹ Özkan, s.682; Akkurt, s.22.

⁷⁰ Bkz. 2019/2161 sayılı AB Direktifinde (m. 31), dijital içerik ve hizmetlerin genelde tüketicinin bir ücret ödemediği ancak tacire kişisel verilerini sağladığı sözleşmeler kapsamında çevrimiçi olarak sağlandığı belirtilmiştir. 33 no'lu beyanda ise 2011/83 sayılı Direktifin burada bahsedilen şekilde yani tacirin tüketiciye dijital hizmet sağladığı, buna karşılık tüketicinin de para yerine kişisel verilerini sağladığı sözleşmeleri kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Erişim tarihi: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/2161/oj>, (E.T. 31.01.2024). Ayrıca bkz. 2019/83 sayılı AB Direktifi, erişim tarihi: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/83/oj>, (E.T. 31.01.2024).

⁷¹ Özdağıstanlı, s.207.

⁷² Bkz. European Data Protection Board (Avrupa Veri Koruma Kurulu).

⁷³ Özdağıstanlı, s.207-208.

⁷⁴ Bkz. KVK Kurulu, 25.03.2019 tarih ve 2019/82 sayılı karar, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5463/-Bir-market-zincirinin-sadakat-kart-uygulamasina-iliskin-ihbar-ve-sikayetler-hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-25-03-2019-tarihli-ve-2019-82-sayili-Karari>, (E.T. 31.01.2024).

⁷⁵ Özdağıstanlı, s.208.

Kişisel verileri, mülkiyet hakkı ve fikri mülkiyet hakkı bağlamında ele alan iktisadi odaklı yaklaşım, korunan hukuki menfaatin örtüşmemesi ve sağlanan korumanın yeterince kapsayıcı olmaması nedeniyle eleştirilmektedir. İktisadi odaklı yaklaşımlar, birey ile veriyi iki ayrı unsur olarak değerlendirmekte; kişisel verinin ait olduğu bireyle olan ilişkisini göz ardı etmektedir. Oysaki kişisel verinin, veri sahibi bireyle maddi ve manevi yönden bağı olup bireyden bağımsız olarak korunması anlamsızdır⁷⁶.

Türk hukukunda kişisel verinin mülkiyet hakkı, kişilik hakkı ve fikri hak olduğunu savunan görüşler mevcuttur⁷⁷. Kişisel veriyi mülkiyet hakkı ve fikri mülkiyet hakkı bağlamında değerlendiren görüşler aslında ekonomik değer yaklaşımı bağlamında ikili bir ayırım yapmakta ve her halükarda iktisadi bir değer olarak ele almaktadır⁷⁸.

Kanaatimizce kişisel verilerin bir bütün halinde tek bir yaklaşım kapsamında değerlendirilmesi yani mülkiyet hakkı ya da kişilik hakkı olduğunun kabul edilmesi, doğru yere ulaştırmayabilir. Zira kişisel veriler, ad soyad, telefon, e-posta adresi gibi genellikle kişinin kendisi tarafından alenileştirilen verilerden, sağlık ve cinsel hayat gibi mahrem alanda kalan verilere kadar birçok çeşide ve görünüme sahiptir. Bu verilerin bir kısmı için geçerli olan koruma tedbirleri, diğer veriler için geçerli bir koruma sağlayamamaktadır. Bu noktada kişisel verilerin bütünü için bir hukuki nitelendirme yapmak yerine özel nitelikte-genel nitelikte kişisel veriler için ayrı ayrı hukuki nitelendirme yapılması daha doğru olacaktır. Böylelikle kişisel veriler homojen bir şekilde kategorize edilmiş olacak, verilerin niteliklerine uygun hukuki koruma sağlamak da kolaylaşacaktır.

Çalışmamızda kişisel veriyi mülkiyet hakkı, fikri mülkiyet hakkı ve kişilik hakkı olmak üzere üçlü bir ayrıma tabi tutarak ele alacağız.

1.1.4.2. Mülkiyet Hakkı Görüşü

Kişisel verilerin korunması hakkını, mülkiyet hakkı bağlamında değerlendiren düşünceler, ilk olarak ABD’de 1970’li yıllar itibariyle ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunda kişisel verinin şirketler için artan değeri, ticari maksatla kullanılabilme fonksiyonu etkili olmuştur. Mülkiyet hakkı görüşünü savunan yazarlar, kişisel verilerin korunmasının ona eşya niteliği atfedildiğinde daha kolay olacağı düşüncesindedir. Yani kişisel veriler, hukuk âleminde bir eşya gibi korunur⁷⁹.

Mülkiyet hakkı, esasen bir kimsenin sahip olduğu şey üzerindeki kullanma, tasarrufta bulunma ve yararlanma yetkilerinin bütününe sahip olması, yani tam tasarruf yetkisi

⁷⁶ Özkan, s. 687-688.

⁷⁷ Küzeci, s. 60; Taştan, s.54.

⁷⁸ Özkan, s. 683; Akkurt, s.22.

⁷⁹ Özdağıstanlı, s.205.

sunmasıdır⁸⁰. Buradan hareketle kişisel verilerin özünde mülkiyet hakkının bulunduğu öne sürülmüştür. Bu görüşe göre kişisel veri, ilgili kişinin yani veri sahibinin malvarlığının bir parçasıdır. Kişi mülkiyeti kendisine ait olan şeyler üzerinde nasıl ki tasarrufta bulunma ve yararlanma hakkını haiz ise kişisel verileri üzerinde de aynı haklara sahiptir. Dolayısıyla kişi, kendine ait kişisel verilerin mülkiyetini bedelsiz yahut münasip bir bedel karşılığında üçüncü kişilerin kullanımına sunabilir⁸¹. Hatta kişisel verilerinin kullanımını ivazlı ya da ivazsız olarak devredebilir ve kişisel verilerini satış veya kira gibi özel borç ilişkilerine konu edebilir⁸². Temelde, Amerikan hukuk sisteminde kabul görmüş olan bu yaklaşım, kişisel verinin artık metalaştığının bir göstergesidir⁸³. Diğer taraftan bir görüş de kişilerin verilerini koruyabilmesi için mülkiyet hakkının sağladığı korumaya dayanılması ve verinin bir eşya, şey gibi kabul edilmesi yani mülkleştirilmesi gerektiği kanaatindedir. Böylece kişisel veri, hiç korunamamaktansa bir eşya gibi korunabilir, alınıp satılabilir⁸⁴. Ayrıca, kişilerin verileri üzerinde mülkiyet hakkı kapsamında sağlayacakları tam hâkimiyet bir yandan özel hayatın korunmasını sağlarken diğer yandan da kişilere ekonomik kaynak oluşturacaktır⁸⁵.

Kişisel verinin mülkiyet hakkı gibi değerlendirilmesini savunan görüş, bu sayede şirketlerin veri edinmek için bir bedel ödeyeceğini ve veri sahibinin onayını alacağını; böylece kişisel verilerin rastgele ve yetkisiz bir biçimde işlenmesinin önüne geçileceğini ve daha az veri işleneceğini öne sürmektedir⁸⁶.

Kişisel verilerin mülkiyet hakkı olmasına yönelik eleştiriler ise veriyi talep eden taraf ile veri sahibinin eşit olmadığı, veriyi talep eden tarafın genelde kamu ya da özel hukuk tüzel kişisi olduğu ve bireylerin güçsüz durumda kaldığı hususuna yoğunlaşmıştır⁸⁷. Bu tip durumlarda bireyler, birtakım menfaatler uğruna kişisel verilerinden feragat edebilecek ve bu durum bireylerin aleyhine sonuçlar doğurabilir⁸⁸. Mülkiyet hakkı görüşüne yönelik bir eleştiri de, kişisel verilerin korunmasındaki temel amacın veri sahibinin sosyal, duygusal ve psikolojik yapısına dair verilerin istenmeyen şekillerde yayılmasını önlemek olduğu; sosyal, duygusal yapıya ait bir verinin ticari bir meta veri gibi korunmasının etik değerlerle bağdaşmadığı şeklindedir⁸⁹.

⁸⁰ Taştan, s.55.

⁸¹ Murat Volkan Dülger, “İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), 2018b, ss.71-143, (Dülger, İnsan Hakları), s.76; Akkurt, 2020: 22.

⁸² Akkurt, s.22.

⁸³ Aksoy, s.57; Dülger, İnsan Hakları, s.76.

⁸⁴ Küzeci, s.62.

⁸⁵ Özkan, s. 684.

⁸⁶ Aksoy, s.59; Akkurt, s.22.

⁸⁷ Taştan, s.56; Akkurt, s.22.

⁸⁸ Küzeci, s.63.

⁸⁹ Küzeci, s.67.

Mülkiyet hakkı görüşünün en zayıf yanı, kişisel verilere yönelik haksız müdahalelerin önlenmesiyle ilgilidir. Mülkiyet hakkı görüşünü savunanlar, kişisel verilere yapılan haksız müdahalelerin mülkiyet hakkı yani eşya hukuku bağlamında korunacağını öne sürmektedir. Örneğin, eşya hukuku bağlamındaki davalar, elatmanın önlenmesi, istihkak gibi davalardır. Bu noktada kişisel verileri ihlal edilen bireylerin anılan davaları açarak nasıl bir koruma önlemi alacağı belirsizdir. Zira ihlal edilen kişisel veriler bazen kişisel değerlere de ilişkin olabilmektedir. Bu durumda anılan davaların korumayı amaçladığı menfaat ile ihlal edilen menfaat birbiriyle örtüşmemektedir. Ayrıca din, mezhep, cinsel yönelim gibi kişisel verilerin mülkiyet hakkı kapsamındaki feragat ve tasarrufta bulunma işlemlerine konu olması elverişli ve mümkün görünmemektedir⁹⁰.

Mülkiyet hakkı yaklaşımının günümüzde ABD’de hala etkin olduğunu ifade etmek yanlış olmaz. Nitekim Kaliforniya eyaletindeki Kaliforniya Tüketici Mahremiyeti Kanunu’nda (CCPA)⁹¹, tüketicilerin kendi kişisel verilerinin sahibi oldukları, kişisel verilerin mülkiyete tabi oldukları ve alım satıma konu olabilecekleri düzenlenmiştir⁹². Bu noktada kişisel veriyi metalaştıran mülkiyet hakkı yaklaşımının temelinde ABD’de yer alan küresel şirketlerin iktisadî varlıklarının ve geleceklerinin kişisel veriler üzerinde kurdukları hâkimiyete bağlı olması yatmaktadır. Kişisel verilerin korunması noktasında bireylere geniş çapta koruma sağlanmasının bu şirketleri ve dolayısıyla ekonomiyi olumsuz etkileyeceği endişesi, kişisel verinin iktisadi bir hak ya da değer olarak kabul edilmesine zemin oluşturmaktadır⁹³.

1.1.4.3. Fikri Mülkiyet Hakkı Görüşü

Kişisel verilerin fikri hak olarak değerlendirilmesini savunan görüşler de esasen ABD orijinlidir ve fikri mülkiyete benzer biçimde korunabileceği öne sürülmüştür⁹⁴.

Fikri haklar denince esasen kişinin kendine ait fikri ürünler üzerindeki hakları anlaşılır. Fikri hak görüşünü ortaya atanlar, kişisel verilerin korunması ile fikri haklar arasında amaçsal bir benzerlik olduğu kanaatindedir. Buna göre her ikisinde de amaç, bilginin kimler tarafından kullanılacağını ve hangi şartlarda paylaşılacağını kontrolünü sağlamaktır⁹⁵. Burada eser

⁹⁰ Özkan, s. 685; Akkurt, s.23-24; Ayözger, s.17.

⁹¹ Bkz. Kaliforniya Tüketici Mahremiyeti Kanunu (CCPA-California Consumer Privacy Act), erişim adresi: https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?division=3.&part=4.&lawCode=CIV&title=1.8.1.5, (E.T. 30.01.2024).

⁹² Özdağıstanlı, s.206.

⁹³ Akkurt, s.23.

⁹⁴ Özdağıstanlı, s.206.

⁹⁵ Güner, Tuğba, *Kişisel Verilerin İşlenmesine Yönelik Olarak Açık Rıza Verilmesi Ve Açık Rıza Beyanında Bulunma Ehliyeti. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2021, s.12; Taştan, s.58; Özkan, s. 686; Akkurt, s.24.

sahibinin eserini umuma arz etme ve eserde değişiklik yapılmasını yasaklama yetkisiyle kişilerin kendi kişisel verileri üzerindeki tasarruf yetkileri bağdaştırılmıştır⁹⁶.

Fikri hak görüşü için de öğretide eleştirilere rastlamak mümkündür. Bir görüşe göre; fikri haklar kategorisinde kabul edilen eserler, sahibinin irade, emek ve gayretinin bir ürünüdür. Buna karşılık kişisel veriler ise genellikle gayrı iradi şekilde ortaya çıkar ve veri sahibinin bunda bir katkı ve çabası yoktur. Dahası veri sahibinin fikrîsel bir üretime katkı sağlama çabası da yoktur. Buradan hareketle, kişisel verileri eser ve haliyle fikri hak olarak kabul etmek mümkün değildir⁹⁷. Gerçekten de fikri mülkiyet alanının konusunu oluşturan ve eser olarak adlandırılan şeyler, düşünsel bir emek ve sürecin neticesidirler. Oysaki kişisel verilerin ortaya çıkmasında herhangi bir düşünsel emek ya da süreç söz konusu olmadığı gibi bu yönde bir amaç da söz konusu değildir.

1.1.4.4. Kişilik Hakkı Görüşü

Kişisel verinin mahiyetine dair görüşlerden biri de onun kişilik hakkı olduğu görüşüdür. Çoğunlukla Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde benimsenen ve hümanist görüş olarak tanımlanan bu görüş, veri sahibi ile veri arasındaki bağı koparmamakta; onu insan hakları çerçevesinde değerlendirmektedir⁹⁸. Zira kişilik hakkında olduğu gibi kişisel verilerde de gerçek kişinin özel alanına ve kişiliğe ilişkin bir durum söz konusudur⁹⁹. Dolayısıyla kişisel veri kavramı, özel hayatın gizliliği hakkının bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Kişisel verilerin korunması hakkının özel hayatın gizliliğinin yanı sıra düşünce özgürlüğü ve haberleşmenin gizliliği temel hakları ile de yakın ilişki içinde olduğu görülmektedir¹⁰⁰. Bunun temelinde ise Kıta Avrupası'nda, özellikle de Nazi Almanya'sında yaşanan ve elde edilen kişisel verilerin soykırıma yönelik olarak kullanılmasıyla sonuçlanan olaylar yatmaktadır. Yaşananların ardından Avrupa'da kişisel bilgilerin mahremiyeti bir yurttaşlık hakkı olarak değerlendirilmeye başlamış ve kişisel veri bu minval üzere şekillenmiştir¹⁰¹.

Kişisel veri kavramı, ilk gündeme geldiği zamanlarda özel hayatın gizliliği ile bağdaştırılırken zaman içinde bu kalıbı aşarak, kişilik hakkının bambaşka bir görünümü olarak varlığını devam ettirmiştir. Dülger'e göre kişisel verilerin korunması hakkının özel hayatın gizliliği hakkından bağımsız bir şekilde değerlendirilmesi bir gerekliliktir¹⁰². Anayasa

⁹⁶ Aksoy, s.60; Dülger, İnsan Hakları, s.77; Güner, s.12; Özdağıstanlı, s.206; Akkurt, s.24.

⁹⁷ Taştan, s.58; Özkan, s.686-687; Akkurt, s.24.

⁹⁸ Akkurt, s.25; Taştan, s.54.

⁹⁹ Küzeci, s.70.

¹⁰⁰ Dülger, İnsan Hakları, s.77; Taştan, s.59; Özdağıstanlı, s.207.

¹⁰¹ Akkurt, s.25; Aksoy, s.56; Ayözger Öngün, s.15; Taştan, s.59; Özkan, s.688.

¹⁰² Dülger, İnsan Hakları, s.78.

Mahkemesi kararları da öğretideki bir kısım yazarlarla aynı doğrultuda, kişisel verilerin korunmasını ayrı bir hak olarak değerlendirmektedir¹⁰³.

Kişisel verilerin ayrı bir hak olduğu düşüncesinin gelişmesinde Federal Almanya Anayasa Mahkemesi'nin 1983 yılında verdiği Nüfus Sayım Kararının¹⁰⁴ etkisi büyüktür. Bu kararda bireyler için kişisel verilerin geleceğini tayin hakkı (informational self-determination right) kabul edilmiştir. Böylece kişisel veri, kişilik hakları içerisinde bağımsız ve kendine özgü bir yere konumlanmıştır¹⁰⁵. Böylece kişisel veriler medeni hukuktaki kişilik hakkı bağlamında değerlendirilmeye başlamıştır¹⁰⁶.

Çalışmamızın çeşitli kısımlarında yer verildiği üzere Türkiye'de 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile kişisel verilerin korunması hakkı ve kişisel veri kavramı Anayasa'da düzenlenen temel haklar arasındaki yerini almıştır¹⁰⁷.

Kişilik hakkı görüşüne yönelik eleştiriler ise bütün kişisel verilerin kişilik hakkına sağlanan koruma çerçevesinde korunmasının mümkün olmadığı yönündedir. Hakikaten de kişinin sahibi olduğu bütün verilerin onun mahrem / özel alanına dâhil olduğunu söylemek güçtür. Zira kişinin dini ve felsefi inancına, sağlık ve cinsel hayatına ilişkin bilgiler mahrem alana dâhil iken herkesçe bilinen adı soyadı, fotoğrafı gibi verilerin kişinin mahrem alanına ait olduğu söylenemez¹⁰⁸. Dolayısıyla bu tip verilerin özel hayatın gizliliğini koruyan normlar çerçevesinde korunması mümkün görünmemektedir¹⁰⁹.

Kanaatimizce, kişisel verilerin hukuki niteliğini günümüzde yalnızca bir görüşün / yaklaşımın nazariyeleriyle değerlendirmek mümkün değildir. Zira kişisel verilerin bir kısmı halen kişilik hakkına sıkı sıkıya bağlı olarak varlığını devam ettirirken bir kısım kişisel verilerin ise meta / ticari mal hüviyeti kazandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Örneğin, özel nitelikli (hassas) kişisel veriler kategorisinde yer alan sağlık ve cinsel yönelime, dini ve felsefi inanca ilişkin verilerin mülkiyet hakkı veya fikri hak görüşleri kapsamında ele alınması isabetli olmayacaktır. Nitekim bu veriler, uzun süre AİHS'te özel hayatın gizliliği ilkesi bağlamında değerlendirilerek korunmaya alınmıştır. Keza bu veriler, kişinin manevi bütünlüğüne sıkı sıkıya bağlıdır. Öte yandan kişinin hassas nitelikte olmayan kişisel verilerinin bir kısmı ise günümüzde ticari bir değer ifade etmeye başlamıştır. Örneğin kişilerin

¹⁰³ Bkz. AYM, Başvuru no: 2018/31036, 12.01.2021 tarihli karar. Yüksek mahkeme kararda özetle, Anayasa'nın 20'nci maddesinde kişilerin kendisiyle ilgili kişisel verilerinin korunmasını isteme hakkının ayrıca düzenlendiğini ve güvence altına alındığını vurgulamaktadır.

Erişim adresi: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/31036>, (E.T. 30.01.2024).

¹⁰⁴ Volkszählungsurteil, Bundesverfassungsgericht, Judgment of 15 December 1983, 65 BVerfGE 1.

¹⁰⁵ Taştan, s.59; Akkurt, s.25; Özkan, s. 689.

¹⁰⁶ Özkan, s.689.

¹⁰⁷ Özdağıstanlı, s.208; Özkan, s.691.

¹⁰⁸ Aksoy, s.62; Ayözger Öngün, s.15-16; Taştan, s.63-64.

¹⁰⁹ Akkurt, s.26; Cemil Kaya, "Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi", İÜHFMC, Cilt 69, Sayı 1-2, 2011, ss.317-334, s.318.

sahibi oldukları sosyal medya hesapları veya sosyal medya platformlarına üyelik yoluyla sağladıkları bilgiler, bu platformlar açısından ticari değere sahiptir ve iktisadi bir özellik arz etmektedir. Haliyle bu türdeki verilerin de kişilik hakkı bağlamında ele alınması isabetli olmayacaktır. Kanaatimizce kişisel veriler, iktisadi nitelik taşıyıp taşıyamamalarına ve kişiliğe sıkı sıkıya bağlı olup olmamalarına göre bir değerlendirmeye tabi tutulmalı; kişisel verilerin karma bir niteliğe sahip olabileceğini öngören görüşler daha isabetlidir.

1.1.5. Kişisel Verinin Türleri

1.1.5.1. Özel Nitelikli Kişisel Veriler

Kişisel verilerin bir kısmı, diğerlerine göre daha hassas niteliktedir ve korunmasında da hassas davranılması gerekmektedir. Bu veriler, doktrinde ve uluslararası normlarda hassas veri, özel kişisel veri yahut özel nitelikli veri olarak adlandırılmıştır. Tanımı yapılırken de, kişisel verilerin daha fazla koruma uygulanan küçük bir grubu şeklinde bir tarif benimsenmiştir¹¹⁰. Nitekim özel nitelikteki kişisel veriler, 6698 sayılı KVKK'da düzenleme alanı bulmuş ve tek tek sayılmıştır. Buna göre, kişinin etnik kökeni ve ırkı, felsefi veya siyasi düşüncesi, dini, mezhebi ya da sair inançları, cinsel hayatı, biyometrik¹¹¹ ve genetik verileri, kılık kıyafeti, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile dernek, vakıf ya da sendika üyeliğine ilişkin verileri özel nitelikte kişisel veri sayılmaktadır¹¹². Benzer şekilde Avrupa Birliği hukukunda da kılık kıyafet ve dernek, vakıf üyeliğine ilişkin veriler dışındakiler özel nitelikte kişisel veri olarak kabul edilmiştir¹¹³.

Öğretide özel-genel nitelikli kişisel veri ayrımına gidilmesinin sebebi ise özel nitelikli kişisel verilerin temel hak ve özgürlüklerle yakından ilişki içinde olması, başka bir deyişle doğrudan temel hak ve özgürlüklere dayanmasıdır. Özel nitelikteki kişisel veriler, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan ve insan onurunu korumayı amaçlayan ayrımcılık karşıtı düşüncenin eseridir¹¹⁴.

95/46 sayılı Veri Koruma Direktifinin 8/1'inci maddesinde ırksal ve etnik köken, siyasi görüş, dini ve felsefi inanç, sendika üyeliği, sağlık durumu ve cinsel yaşam hassas yani (özel nitelikte) kişisel veriler olarak kabul edilmiştir. 108 No'lu Protokol'ün 6'ncı maddesinde

¹¹⁰ Kaya, s.318; Özkan, s.18.

¹¹¹ Kişilerin iris (retina), parmak izi, DNA, yüz, avuç içi, ses, imza, yürüyüş şekli gibi özellikleri biyometrik veri kapsamında değerlendirilmiştir. Sayılan verileri, biyometrik veri haline getiren husus, benzersiz ve kişiye özgü olmaları, fizyolojik ve davranışsal özellik içermeleri nedeniyle kişinin tanımlanmasına olanak sağlamalarıdır. Göksu Hazar Erdiç, "Ölçülülük İlkesi ve Açık Rıza Kapsamında Biyometrik Verilerin İşlenmesi", **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1, 2020, ss.1-19, s.3.

¹¹² KVKK, m. 6.

¹¹³ Taştan, s.44; Keser, s.1185; Özkan, s.18.

¹¹⁴ Sefer Oğuz, "Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri", **BEYDER**, 2018, Cilt 13, Sayı 2, ss.121-138, s.126.

ise yukarıda sayılanların yanı sıra mahkûmiyete ilişkin veriler de hassas veri olarak kabul edilmiştir¹¹⁵. Tüzükte de aynı veri çeşitleri, özel nitelikli kişisel veri kapsamında sayılmıştır. İlave olarak Tüzük, sağlık durumu ile hem fiziksel hem zihinsel sağlığa ilişkin verileri; cinsel yaşam ile de hem cinsel hayat hem de cinsel yönelime ilişkin verileri kastetmektedir. Tüzük ile 6698 sayılı KVKK'da sayılan özel nitelikli kişisel veriler kısmen de olsa farklılık arz etmektedir. 6698 sayılı KVKK'da yer alan ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirlerine ilişkin kişisel veriler ile dernek ve vakıf üyeliği ve kılık kıyafete ilişkin veriler Tüzükte sayılmamış; yani özel nitelikli kişisel veri olarak nitelendirilmemiştir¹¹⁶. Hassas (özel nitelikli) veri türlerinin neler olduğu konusunda sadece Tüzük ile 6698 sayılı KVKK arasında değil, aynı zamanda AB üyesi ülkeler arasında da farklı yaklaşım ve kabuller bulunmaktadır. Bazı ülkeler ten rengini (İzlanda), bazı ülkeler siyasi parti ve hareketlere üyeliği (Slovakya), bazı ülkeler dernek üyeliğini (İtalya), bazı ülkeler kişinin engellilik durumuna ilişkin bilgileri (Estonya), bazı ülkeler alınan sosyal yardımlara ve sosyal refah ihtiyaçlarına ilişkin bilgileri (Finlandiya), bazı ülkeler ise bağımlılık (Polonya) ve alkol veya uyuşturucu madde kullanımına ilişkin bilgileri (İzlanda) hassas veri kapsamında değerlendirmektedir¹¹⁷.

Özel nitelikli kişisel veriler ile genel nitelikli kişisel verileri birbirinden ayıran temel unsur, özel verilerin taşıdığı risk unsurudur. Çünkü özel nitelikteki bu verilerin açığa çıkarılması halinde ilgili kişinin özel hayatının ihlal edilmesi, içinde bulunduğu toplumda kendisine önyargıyla yaklaşılması, ayrımcılığa tabi tutulması ihtimali söz konusudur. Bu nedenle genel nitelikteki verilere göre daha yüksek standartlarda korunmalıdır. Nitekim özel nitelikteki verilerin işlenmesi, kesin işlem yasağına tabi tutulmuş ve kanunda belirtilen istisnalar haricinde hiçbir şekilde işlenmemesi öngörülmüştür¹¹⁸. Örneğin, yukarıda Tüzük ile 6698 sayılı KVKK arasındaki temel farklılıklardan biri olarak sayılan ve Tüzükte özel nitelikli kişisel veri olarak kabul edilmeyip 6698 sayılı KVKK'da kabul edilen kılık kıyafete ilişkin veriler böyledir. Kılık kıyafete ilişkin veriler, kişinin ayrımcılığa uğraması sonucunu doğurabileceğinden özel nitelikte kişisel veri olduğu kabul edilmiştir. Ancak bu kabule yönelik haklı eleştiriler de mevcuttur. Şöyle ki, kişi doğası gereği kılık kıyafetini bizzat kamuya açık etmekte yani kendisi alenileştirmektedir. Haliyle veri sahibi tarafından

¹¹⁵ Kaya, s.319; Oğuz, s.126.

¹¹⁶ Oğuz, s.127; Taştan, s.42.

¹¹⁷ Kaya, s.319.

¹¹⁸ Taştan, s.44; Özdemir, Hayrunnisa, **Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009, s.126-127; Keser, s.1184-1185; Kaya, s.318 vd.; Kılınç, s.1112; Akgül, s.27; Özkan, s.18-19.

alenileştirilen bir verinin özel nitelikli kişisel veri olarak kabul edilip özel nitelikli kişisel veriler için öngörülen koruma yöntemlerine tabi tutulması isabetli değildir¹¹⁹.

Kurul bir kararında, veri sorumlusu işverenin davalısı olduğu işe iade davasında, davacı çalışan hakkında mahkemeye sunulan mescitte ibadet etme görüntüleri nedeniyle Kanun'un ilgili hükümlerini ihlal ettiği kanaatine varmıştır. Şöyle ki; iş akdi feshedilen çalışan, ibadet ettiği için ayrımcılığa maruz kaldığını öne sürmüştür. İşveren ise çalışanın ibadet etmesine bir mani bulunmadığını ve mescitte rahatlıkla ibadet edebildiğini kanıtlamak amacıyla mescit içinde yer alan kameraya ait kayıtları sunmuştur. Kurul, yaptığı değerlendirmede işverenin mescit içerisini kameralarla kayda almasının dini inanca ilişkin veri işleme faaliyeti olduğunu ve bu haliyle verilerin özel nitelikte kişisel veri kategorisine girdiğini kabul etmiştir. Buradan hareketle Kurul, 6'ncı madde (*Özel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartları*) kapsamında değerlendirme yapmış ve söz konusu faaliyetin bu madde kapsamında düzenlenen işleme şartlarından herhangi birine dayandırılmayacağını, yine 5'inci maddede düzenlenen “*veri sorumlusunun meşru menfaati*” sebebi ile 4'üncü maddede düzenlenen “*belirli, açık ve meşru amaçlar için*” işleme ve “*işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma*” hukuki sebeplerine dayandırılmayacağını vurgulamıştır¹²⁰.

Bu karar kişisel verilerin değerlendirilmesinde ve dahi korunmasında ülkemizdeki yaklaşımı, kişisel verileri koruma kurulunun koruma bahsinde ne denli hassas davrandığının ispatı olan kararlardandır. Keza işverenin, davacının iddiası üzere çalışanlarına ibadet etmesi için gerekli ortamı sunmaması ve hatta bu konuda kendisinin negatif ayrımcılığa maruz bırakılması iddiasının aksini ispat edebilecek yegâne ispat aracı bu kayıtlardır. Üstelik iş akdinde kişisel verilerinin işlenmesine dair onay içeren bir bölümü davacı imzalamıştır. Fakat kurul bu onayın da “*tarafardan birinin diğeri üzerinde etkili olduğu, güç dengesizliğinin bulunduğu istihdam ilişkisinde var olan*” onaylardan olduğundan bahisle geçerli olmayacağına karar vermiştir. Özetle bu karar kişisel verilerin korunması hususunda Kurul' un ne denli hassas davrandığının güzel bir örneğidir. Vakıanın özelinde ise her ne kadar davalının savunması açısından zaruret teşkil etse de en nihayetinde bu kayıtlar birer kişisel veridir ve korunması muhakkaktır.

1.1.5.2. Genel Nitelikli Kişisel Veriler

Genel (adi) nitelikli kişisel veriler, özel nitelikteki kişisel veriler arasında sayılmayan verilerdir. Esasen genel (adi) nitelikte kişisel veri diye bir tanımlama yoktur ve 6698 sayılı

¹¹⁹ Oğuz, s.127.

¹²⁰ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu “Bir işveren tarafından işe iade davasına, ilgili kişinin mescitte ibadet etme görüntülerinin ibraz edilmesi”, 10/08/2023 Tarih ve 2023/1356 Sayılı Karar Özeti, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/7779/2023-1356>, (E.T. 01.02.2024).

Kanunda da sayılmamıştır. Ancak Kanun'un 6'ncı maddesinde sayılan özel nitelikteki kişisel verilerin dışında kalanların genel nitelikteki kişisel veriler olduğu kabul edilmektedir. Zira özel nitelikli verilerin tahdidi olarak sayılması gerekmektedir ve sayılan verilerin dışında kalanlar da genel nitelikli kişisel veriyi oluşturmaktadır¹²¹. Bu noktada bireylerin ad soyad, telefon numarası, doğum yeri, doğum tarihi, araç plakası ve fotoğrafı gibi verileri, özel nitelikli kişisel veriler arasında sayılmayan ve bu yönüyle de genel nitelikteki kişisel veriler arasında olduğu kabul edilen verilerdir¹²². Genel nitelikteki kişisel veriler için sınırlı sayı (numerus clausus) ilkesi geçerli değildir ve burada sayılanlardan ibaret değildir. Haliyle teknolojinin gelişimiyle birlikte kişiyi belirlenebilir kılan yeni veriler ortaya çıkabilir¹²³.

Genel nitelikteki kişisel verilerin işlenmesine dair şartlar Kanun'un 4'üncü ve 5'inci maddesinde sayılan genel ilkeler ve işlenme şartlarıdır. Özel nitelikteki kişisel veriler ise Kanun'un 6'ncı maddesinde sayılan şartlar doğrultusunda işlenebilir¹²⁴.

1.2. Kişisel Verilerin Korunmasına Yönelik Temel İlkeler

1.2.1. Genel Olarak

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin uluslararası normlar ile iç hukuktaki düzenlemeler paralellik arz etmektedir. Türkiye'de kişisel verilerin korunması hukuku biraz da Kıta Avrupası'ndaki düzenlemeler dikkate alınarak gelişmektedir. Avrupa Birliği müktesebatındaki düzenlemelerde ve 6698 sayılı KVKK'da kişisel verilerin korunması hakkında aşağıda sayılan ilkelere yer verilmiştir:

- i. Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun işleme (adilce ve yasal yoldan elde edilme ve işlenme)
- ii. Belirli, açık ve meşru amaçlar için toplanma,
- iii. Toplanma (kaydedilme) ve sonrasında işlenme amaçlarına uygun bulunma ve aşırı olmama,
- iv. Doğru bilgileri yansıtma ve gerekliyse güncel tutulma,
- v. Amacın gerektirdiğinden daha uzun bir süre saklanmama¹²⁵,

Yukarıda sayılan ilkeler Türk hukuku açısından da geçerlidir ve 6698 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde düzenleme alanı bulmuştur¹²⁶. Görüldüğü üzere Türk hukuku, kişisel

¹²¹ Oğuz, s.127.

¹²² Bulut, s.110.

¹²³ Oğuz, s.127.

¹²⁴ Ermumcu, s.442.

¹²⁵ 108 No'lu Sözleşme; 95/46 sayılı Direktif

¹²⁶ Bkz. KVKK, m. 4/2: *Kişisel verilerin işlenmesinde aşağıdaki ilkelere uyulması zorunludur:*

a) *Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma.*

b) *Doğru ve gerektiğinde güncel olma.*

verilerin korunması hukuku alanında Kıta Avrupası hukukundaki gelişmeleri ve düzenlemeleri takip etmekte ve dolayısıyla hukuk sistemimiz Kıta Avrupası hukuk sistemi ile uyumlu hale gelmektedir.

1.2.2. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olma

Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma ya da uygun işleme kişisel verilerin korunması hukukunun birincil ilkesi olarak değerlendirilmiştir. Sebebi ise kendisinden sonra gelecek ilkelerin temelini ve dayanağını oluşturmasıdır. Buradaki hukuka uygun olma ifadesi veri toplama ve işleme faaliyetlerinin kanunlara ve diğer hukuki normlara uygun olarak gerçekleştirilmesini ifade eder¹²⁷. Burada işleme faaliyetinden anlaşılması gereken ise kişisel verinin elde edilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, kaydedilmesi, yeniden düzenlenmesi, değiştirilmesi, aktarılması, açıklanması, devralınması gibi iş ve işlemlerin bütünüdür. Yani kişisel veri üzerinde gerçekleştirilen yukarıdaki fiillerin tamamı hukuka uygun olarak icra edilmelidir¹²⁸. Hukuka uygunluktan anlaşılması gereken ise başta 6698 sayılı KVKK olmak üzere diğer ilgili mevzuattır. Kişisel veriler üzerinde, yasal normlarda düzenlenen şartlara uygun biçimde işleme yapılmalıdır.

Kanunun 4/2-a maddesinde düzenlenen “*hukuka uygun olma*” ilkesine, hem Tüzük’te (m. 5/1-a) hem de Direktifte (6/1-a) “hukuka uygunluk” adı altında yer verilmiştir. Anılan düzenlemelerde “hukuka uygunluk” kavramının tanımı yapılmazken, hangi hallerin hukuka uygun olduğu belirtilmiştir¹²⁹.

İlkenin diğer temel dayanağı ise dürüstlük kuralıdır. Dürüstlük kuralı Türk Medeni Kanunu’nun 2’nci maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu ilke, medeni hukuktaki dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağının kişisel verilerin korunması hukukundaki yansımasıdır¹³⁰. 6698 sayılı KVKK, dürüstlük kuralını, hukuka uygun olma ilkesi ile bir arada (m. 4/2-a) düzenlemiştir. Tüzük ise bu ilkeyi dürüstlük kuralı olarak değil, şeffaflık ilkesi olarak ele almış ve dürüstlük kuralını ayrıca düzenleme gereği duymamıştır (m. 5/1-a).¹³¹

Bir örnekle somutlaştırmak gerekirse, veri denetçilerinin, veri işlemedeki hedeflerine varmaya çalışırken, ilgili kişilerin çıkarlarını ve makul beklentilerini de dikkate almaları

c) Belirli, açık ve meşru amaçlar için işleme.

ç) İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma.

d) İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme.

¹²⁷ Küzeci, s.212; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.59.

¹²⁸ Taştan, s.49.

¹²⁹ Nafiye Yücedağ, **Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler**, Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış, P.Ç. Aksoy ve H.C. Aksoy (drl.), Ütopya Grafik, Ankara, 2023, ss.135-153, (Yücedağ, Kişisel), s.136.

¹³⁰ Özdemir, s.138; Yücedağ, Kişisel, s.137.

¹³¹ Yücedağ, Kişisel, s.136-137.

gerekliliği, dürüstlük kuralının bir sonucudur¹³². Yine bu kapsamda veri işleme görevlisi uyarı ve bilgilendirme yükümlülüğüne uygun hareket etmeli, şeffaf olmalı, yasal bir gerekçeye dayanmadan ya da yukarıda sayılan ilkelere aykırı şekilde verileri gizlice kaydetmemeli ve işlememelidir. Bu durum, dürüstlük ilkesine aykırılık teşkil eder¹³³. Diğer yandan veri işleyen, işlemenin hukuki sebebinin ilgilinin açık rızası olarak gösterdiği halde, gerçekte hukuki sebep farklıysa; ilgili kişi de rızasını her zaman geri alabileceği ve verileri üzerinde denetim hakkına sahip olduğu düşüncesiyle hareket ederek bir yanılgıya düştü ise burada veri işleme faaliyetinin dürüstlük kuralına aykırı olduğu kabul edilir¹³⁴. Kurul'un Whatsapp hakkında 2021 yılında verdiği karar¹³⁵, hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma ilkesi bakımından önemli bir örnektir. Kurul, Whatsapp isimli uygulamanın Hizmet Koşulları ve Gizlilik İlkesinde kullanıcılara sunduğu aktarıma ilişkin ifadelerin müzakereye kapalı olması, kullanıcıyı sözleşmenin bütününe onay vermeye zorlaması ve bu suretle açık rızayı göz ardı etmesi, uygulamanın kullanımını aktarımı kabul etme şartına bağlaması, kullanıcıların makul beklenti ve çıkarlarını dikkate almaması gibi gerekçelerle söz konusu uygulamanın hukuka ve dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil ettiğine karar vermiştir.

1.2.3. Belirli, Açık Ve Meşru Amaçlar İçin Toplanma

İlke, Kanun'da düzenlendiği¹³⁶ haliyle üç alt prensibi bünyesinde barındırmaktadır. Bunlar belirlilik, meşruluk ve açıklıktır. Tüzükte (m. 5/1-b) ve 95/46 sayılı Direktifte (m. 6/1-d) ise belirli, açık ve meşru amaçlara yönelik toplamanın yanı sıra amaca uygun olmayan şekilde işlememe negatif yükümlülüğü düzenlenmiştir. Buradan hareketle bazı yazarlar bu ilkeyi “Amaca Uygun İşleme İlkesi” olarak da kabul etmektedir¹³⁷.

İlke, kişisel verilerin sadece belirli ya da belirlenebilir, açık ve de meşru olan amaçlar için işlenebilmesini ifade etmektedir. Dolayısıyla hâlihazırda var olmayan ve gelecekte ortaya çıkma ihtimali bulunan amaçlar için veri işleme kabul edilemez¹³⁸. Haliyle, kişisel verilerin “bir gün gerekli olursa”, “belki ileride lazım olur” saiki ile toplanması ve kaydedilmesi bu ilkeye açıkça aykırılık teşkil eder¹³⁹.

¹³² Küzeci, s.197; Akgül, s.154.

¹³³ Küzeci, s.197-198.

¹³⁴ Yücedağ, Kişisel, s.138.

¹³⁵ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, Whatsapp Uygulaması Hakkında Yürütülen Resen İncelemeye İlişkin Kamuoyu Duyurusu, 03.09.2021, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7045/WHATSAPP-UYGULAMASI-HAKKINDA-YURUTULEN-RESEN-INCELEMAYE-ILISKIN-KAMUOYU-DUYURUSU>, (E.T. 31.01.2024).

¹³⁶ Bkz. KVKK, m. 4/2-c.

¹³⁷ Yücedağ, Kişisel, s.143.

¹³⁸ Dülger, Avrupa Birliği, s.101; Özdemir, s.141; Taştan, s.50.

¹³⁹ Küzeci, s.198; Akgül, s.155; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.61.

Kişisel verilerin toplanma, kaydedilme amacı belirli ve açık olmalı; yasal normlarında düzenlenmesinde belirsiz ifadelerden kaçınılmalıdır¹⁴⁰. Dahası, ilgili kişi veri işlemeyi önce hangi amaçla kişisel verilerinin işleneceği ve hangi verilerinin işleneceği konularında aydınlatılmalıdır. Bu noktalarda bir kuşku bulunmamalıdır¹⁴¹.

İlkenin diğer alt prensiplerinden biri olan açıklık, amacın açıkça (aleni olarak) ortaya konulmuş olmasını ifade etmektedir. Belirlenen amaç sonradan değişse bile bunun açıkça ifade edilmiş olması lazımdır. Meşru amaç ile kastedilen ise veri toplama faaliyetinin ilgili yasal düzenlemelerde öngörülen gerekliliklere uygun şekilde yapılmasını ifade etmektedir¹⁴². Diğer taraftan kimi yazarlarca meşru olmanın “yasal olan” anlamına gelmediği, her meşru olanın yasal olmayabileceği gibi her yasal olanın da meşru olmayabileceği öne sürülmektedir. Bu yazarlara göre ilkede yer alan “meşru” terimi yasallığa indirgenemez. Buradaki meşruluk, toplumun kabul ettiği değerler, ahlaki ve etiğe uygun olma şeklinde anlaşılmalıdır¹⁴³. AB Veri Koruma Yönergesi (Direktif), meşru amaç ilkesinin yanı sıra veri işlemeyi meşru kılan kriterleri de düzenlemiştir¹⁴⁴. Bu kriterlerden bir veya birkaçının varlığı halinde veri işleme meşru sayılmaktadır.

Kurul, bir kararında¹⁴⁵, ilgili kişinin cep telefonu numarasını verilmiş amacı dışında kullanan bankanın söz konusu işlemini Kanun’un 4/2-c hükmüne aykırılık olarak değerlendirmiştir. Kurul bu olayda bankanın işlemini, Kanun’un 4/2-ç bendinde düzenlenen *işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma* ilkesi kapsamında değerlendirmekle yetinmemiş; aynı zamanda *belirli, açık, meşru amaçlar için işleme* ilkesine de aykırı bulmuştur.

Kurul’un konuyla ilgili bir başka kararı¹⁴⁶ şöyledir: bir havayolu şirketi, sadakat programı uygulamasını kullanan ilgili kişinin kullanıcı adını ve parolasını değiştirme talebi üzerine kişiden arkalı önlü kimlik görüntüsünü talep etmiştir. Kurul ise, yaptığı değerlendirmede, veri sorumlusunun kimlik görüntüsünü hangi hukuki işleme şartı

¹⁴⁰ **Küzeci**, s.199.

¹⁴¹ **Akgül**, s.154-155.

¹⁴² **Küzeci**, s.199; **Akgül**, s.155-156.

¹⁴³ **Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan**, s.60-61.

¹⁴⁴ AB Veri Koruma Yönergesi’nde sayılan meşru ölçütler şunlardır: *İlgili kişinin rızasının bulunması, ilgili kişinin taraf olduğu bir sözleşmenin ifa edilmesi ya da ilgili kişinin bir sözleşmenin tarafı olmadan önceki istemleri dolayısıyla işleminin gerekli olması, denetçinin tabi olduğu yasal bir yükümlülüğe uymak için işleminin gerekli olması, ilgili kişinin yaşamsal çıkarlarının korunması için işleminin gerekli olması, işleminin kamu yararının bulunduğu bir hizmetin gerçekleştirilmesi ya da denetçinin veya verinin açıklandığı üçüncü kişinin resmi bir yetkisini kullanması için gerekli olması.*

¹⁴⁵ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “Bir bankanın, ilgili kişinin cep telefonu numarasını bankaya verilmiş amacı dışında kullanması” 18.09.2019 tarih ve 2019/277 sayılı karar. KVKK, Yayınlanmış Kararlar, 2022: 114.

¹⁴⁶ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “Bir havayolu taşımacılık şirketinin (veri sorumlusu) sunduğu sadakat programını kullanan ilgili kişinin kullanıcı adı ve parola bilgilerini değiştirme talebi karşısında ilgili kişiden arkalı önlü kimlik görüntüsü talep eden veri sorumlusu” 01.10.2019 tarih ve 2019/294 sayılı karar. KVKK, Yayınlanmış Kararlar, 2022: 115.

kapsamında talep ettiğinin belirtilmediğini gerekçe göstererek, işleme faaliyetinin *belirli, açık ve meşru amaçlar için işleme* ilkesine aykırı olduğunu tespit etmiştir.

1.2.4. İşlendikleri Amaçla Bağlantılı, Sınırlı ve Ölçülü Olma

İlke, Kanun'da (m. 4/2-ç) başlıktaki haliyle düzenlenmiş, AB Direktifinde “*Toplanma ve Sonrasında İşlenme Amaçlarına Uygun, İlgili Bulunma, Aşırı Olmama*”¹⁴⁷ şeklinde düzenlenmiş, Tüzükte ise “*İşlendikleri Amaçlarla İlgili Olarak Yeterli, Yerinde ve Gerekli Olanla Sınırlı*”¹⁴⁸ olma şeklinde düzenlenmiştir. Bu ilkeye göre, işlenen kişisel veriler, işlenme amaçlarıyla uyumlu olmalıdır. Amacın gerçekleştirilmesiyle ilgisi olmayan verilerin toplanmasından kaçınılması gerekir¹⁴⁹. Kişisel verinin bir kez toplanmasının ardından her türlü amaç için kullanılabileceği düşünülemez. Veriler, hangi amaç için toplanmışsa o amaç doğrultusunda işlenmelidir¹⁵⁰. Keza en sık karşılaşılan ihlallerden biri de budur. Örneğin bir banka, bankacılık faaliyetleri için işlediği verileri işbirliği içinde olduğu sigorta şirketi ile paylaştığında verinin toplandığı amacın dışına çıkmış olur ve “amaçla sınırlı olma” ilkesini ihlal eder. Toplanma amacına uymayan veya meşru amaçlara dayanmayan tüm kaydetme ve işleme faaliyetleri hukuka aykırı olacaktır¹⁵¹. Bu ilke bir yandan veri ekonomisi ilkesinin de bir gereğidir. Zira veri ekonomisi, amacı gerçekleştirebilecek nitelikteki en az sayıda verinin kullanılmasını öngörmektedir¹⁵².

6698 sayılı Kanunda yer verilen ancak Tüzükte ve Direktifte yer verilmeyen “ölçülülük” ibaresi ise esasen “işleme amacıyla ilişkili” ve “gerekli olanla sınırlı” olmayı ifade ettiği için ilkenin üç mevzuatta da düzenlenen şekliyle kapsamının aynı olduğunu söylemek mümkündür¹⁵³.

Ölçülülük, Anayasa Mahkemesi tarafından amaç ile araç arasında hakkaniyetli bir denge kurulması olarak kabul edilmiştir. Yani kişisel verilerin elde edilmesi ve işlenmesinde amacı gerçekleştirecek en az araçla yetinmek, kişisel verilerin korunması hakkına en az zararı verecek aracın kullanılması, ölçülülük ilkesinin gereğidir¹⁵⁴. Konuyu bir örnekle somutlaştırmak gerekirse; bir mekânın fiziki güvenliğinin sağlanması amacıyla çalışanlardan parmak izi alınmaktadır. Ancak söz konusu amacın yani mekân güvenliğinin parmak izi haricinde başka yollarla da sağlanması mümkündür. Buna rağmen biyometrik veri nev’indeki

¹⁴⁷ Bkz. 95/46 sayılı Direktif, m. 6/1-c.

¹⁴⁸ Bkz. GDPR, m. 5/1-c.

¹⁴⁹ Taştan, s.51; Küzeci, s.202; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.61.

¹⁵⁰ Dülger, Avrupa Birliği, s.102; Küzeci, s.207.

¹⁵¹ Akgül, s.156.

¹⁵² Akgül, s.133; Küzeci, s.204.

¹⁵³ Yücedağ, Kişisel, s.147-148.

¹⁵⁴ Erdinç, s.16.

parmak izinin alınması ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil eder¹⁵⁵. Yine, sadece görüntülü kayıt alan kameralarla bir ortamın güvenliğinin sağlanması mümkün iken aynı zamanda ses kaydı da alan kameraların kullanılması ölçülülük ilkesine aykırıdır¹⁵⁶. Danıştay da bir kararında belediye personelinin mesai giriş çıkış saatlerinin tespit edilmesi amacıyla belediye işçilerine yüz tarama sisteminin uygulanmasını, söz konusu verilerin gelecekte kullanılmayacağına dair bir teminat gösterilmediği gerekçesiyle özel hayatın gizliliği ilkesine aykırı bulmuştur¹⁵⁷. Bu kararda Danıştay ölçülülük ilkesini de dikkate alarak, ulaşılmak istenen amaç için kullanılan aracın ölçülü olmadığına hükmetmiştir. Burada somut bir zararın doğmamış olması fakat doğma ihtimalinin olması, ihlal kararı için yeterli bulunmuştur. Bir zararın doğma ihtimali düşüncesi kulağa her ne kadar geniş bir yorum gibi gelse de bu denli hızlı ilerleyen bilim çağında bu ihtimal vardır. Keza ihtiyaca yetecek ölçüde olan/fazla olmayan veri işleme zaten en uygun olanıdır.

AİHM, *M.S. v. İsveç* kararında¹⁵⁸, başvurucuya uygulanan kürtaj operasyonu hakkında bilgiler içeren tıbbi kayıtların bir klinik tarafından sosyal güvenlik kurumuna iletilmesini konu edinmiştir. AİHM, söz konusu aktarım için yeterli ve uygun gerekçelerin var olduğu, bu tedbirin ülke refahının korunması meşru amacıyla orantılı olduğu ve bahse konu müdahalenin hukuka aykırılık teşkil etmediği kanaatine varmıştır. Kararı incelediğimizde AİHM’ nin vardığı kanaate katıldığımızı belirtmek isteriz. Şöyle ki; bahsi geçen klinikten istenilen bilgiler veri sahibinin sırt ağrıları ile ilgilidir. Klinik de kişinin kendilerinde mevcut olan ve sırt ağrıları ile ilgili olduğunu düşündükleri tüm bilgileri sosyal güvenlik kurumuna sunmuşlardır. Bu bilgilerin içinde “sırt ağrılarından dolayı hamileliğini sonlandırma” da vardır. Dolayısıyla bu bilgi meşru olmakla birlikte (talep üzerine sosyal güvenlik kurumuna verilmemesi halinde klinikteki personelin cezai sorumluluğu bulunması), amaç ile bağlantılı olma özelliğini de taşımaktadır.

1.2.5. Doğru ve Gerekliğinde Güncel Olma

İlke, kişisel verilerin her şeyden önce doğru olarak tutulması gerekliliğine temas etmektedir. Keza verinin doğruluğu hem veri işleyen hem de veri sahibi kişi açısından önemlidir¹⁵⁹. Doğru olarak kaydedilmeyen veriler, veri sahibinin temel hak ve özgürlüklerini

¹⁵⁵ Aynı yönde Kişisel Verileri Koruma Kurul kararı için bkz. 20/05/2020 tarihli ve 2020/404 sayılı karar. <https://kvkk.gov.tr/Icerik/6913/2020-404>, (E.T. 29.01.2024).

¹⁵⁶ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “Ses kayıt özelliği bulunan güvenlik kamerası kullanılması”, 12.03.2020 tarih ve 2020/212 sayılı karar, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6892/2020-212>, (E.T. 31.01.2024).

¹⁵⁷ Bkz. Danıştay, 11. Dairesi, 2017/816 Esas, 2017/4906 Karar, 13.06.2017 tarihli karar.

¹⁵⁸ *M.S. v. İsveç*’e karşı, Başvuru No: 20837/92, Tarih: 27.08.1997, paragraph: 44. <https://insanhaklari.gen.tr/Karar.aspx?b=20837%2f92&t=27.08.1997>

¹⁵⁹ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.60.

ve manevi bütünlüğünü zedeleyebilir. Diğer yandan veri işleme faaliyetiyle uğraşan taraf veri işlemeyi belirli bir sonuca ulaşma hedefi doğrultusunda gerçekleştirmektedir. Yanlış kaydedilen veriler sebebiyle veri işlemenin doğru sonuçlar vermeyeceği açıktır. Bu durumda veri işleyenin de menfaati zedelenabilir¹⁶⁰.

Kanun koyucu 6698 sayılı Kanunun 11(d)'inci maddesi ile kişisel verilerin gerçeğe uygun şekilde işlenmesini sağlamak amacıyla ilgili kişilere “*kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme*” hakkı tanımıştır. Böylece ilgili kişiler, verilerin gerçeğe uygun şekilde işlenip işlenmediğini kontrol edebilecek, hatalı işlenmiş verilerin de doğru bir biçimde işlenmesini talep edebilir. Bu noktada veri sorumluları, ilgili kişilere verilerin doğruluğunu kontrol etme ve hatalı bilgilerin düzeltilmesini talep etme imkânı sağlamalıdır¹⁶¹. Bu imkân elektronik ortamda sağlanabileceği gibi posta yoluyla da sağlanabilir¹⁶². Diğer yandan 95/46 sayılı Direktifte bu ilkeye yer verilmiş ve hatalı ya da eksik bilgilerin düzeltilmesi için yahut silinmesi için her türlü makul adımın atılması gerekliliğine vurgu yapılmıştır¹⁶³. Makul adımlar, hem verinin elde edilmesi hem de işlenmesi için geçerli süre zarfında atılmalıdır¹⁶⁴.

İlkenin öngördüğü ikinci kıstas ise güncelliktir. Burada, güncelliğin ne zaman gerekli olduğunun belirlenmesi oldukça önemlidir. Verilerin doğruluğunun ve güncelliğinin sağlanması veri denetçisine ait bir yükümlülüktür. Ancak veri denetçisinin, topladığı verileri güncel tutmak adına sürekli olarak veri sahipleriyle iletişime geçmesi ve veri sahiplerinin güncel durumlarını araştırması kabul edilebilir değildir. Bu durumda veri sahibinin kişisel verilerinde bir değişiklik meydana geldiğinde veri denetçisini bilgilendirmesi daha akılcı bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶⁵. Örneğin, veri sorumlusu bir müşterisine ait adres bilgilerini gerekli olduğu süre kadar saklayacaktır. Ancak veri sorumlusunun müşterinin adresinin güncel olup olmadığını sürekli olarak kontrol etmek zorunda değildir. Ancak ilgili kişiye verilerini güncel tutma haliyle adres değişikliği söz konusu olduğunda bunun kendisine bildirilmesini sağlama imkânı sunmalıdır¹⁶⁶.

Kanaatimizce, kanun koyucu madde metnini düzenlerken bu ilkeyi, “*Gerektiğinde Güncel Olma*” şeklinde ifade etmiş ve veri denetçisine topladığı verileri sürekli güncelleme gibi ağır bir yükümlülük vermemiştir. Benzer şekilde Tüzükte de, kişisel verilerin güncel

¹⁶⁰ Küzeci, 2021: 209.

¹⁶¹ Dülger, Avrupa Birliği, s.104; Yücedağ, Kişisel, s.139.

¹⁶² Taştan, s.50.

¹⁶³ Bkz. 95/46 sayılı Direktif, m. 6/1-d.

¹⁶⁴ Yücedağ, Kişisel, s.140.

¹⁶⁵ Küzeci, s.210.

¹⁶⁶ Yücedağ, Avrupa Birliği, s.141.

tutulması için “gerektiğinde” ibaresi öngörülmüş ancak kişisel verilerin doğruluğu için böyle bir ayrıntıya yer verilmemiştir¹⁶⁷.

Kurul bir kararında¹⁶⁸ telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren bir veri sorumlusunun, şikâyetçiye, isim ve soy isim benzerliği olan bir başka abonenin fatura bilgilerinin e-posta yoluyla iletilmesi başvurusunu incelemiştir. Somut olayda, müşteri için abonelik kaydı oluşturulurken sistemde kayıtlı bir e-posta adresi yazıldığında, bu e-posta adresinin sistemde zaten kayıtlı olduğu uyarısı verilmemesi ve müşteri verilerinin başka müşterilerle paylaşılması, Kurul tarafından gerektiğinde güncel olma ilkesine aykırılık şeklinde değerlendirilmiştir. Kurul bir başka kararında¹⁶⁹, ilgili kişi hakkında borç takibi yapılabilmesi için kullanılan bir sisteme avukat tarafından girilen kişisel verilerin doğruluğu ve güncelliği noktasında herhangi bir kontrol yapılmadan, başka bir avukata aktarılması işlemini “doğru ve gerektiğinde güncel olma” ilkesine aykırı bulmuştur.

1.2.6. Amacın Gerektirdiğinden Daha Uzun Süre Tutulmama

6698 sayılı KVKK’da “İlgili Mevzuatta Öngörülen veya İşlendikleri Amaç için Gerekli Olan Süre Kadar Muhafaza Edilme” şeklinde ifade edilen bu ilke, kimi yazarlarca *Saklama Süresinin Sınırlandırılması İlkesi* olarak da kabul edilmektedir. Tüzükte (m. 5/1-e) ise kişisel verilerin işleme amaçları açısından gerekli olan süreyi aşmayacak şekilde muhafaza edilmesi öngörülmüştür. Tüzük (m. 17/1-a), veri işleme amacının artık gerekli olmadığı ya da ortadan kalktığı durumlarda, ilgili kişiye verilerinin silinmesini talep etme hakkı, veri sorumlusuna ise bahse konu verileri gecikmeden silme yükümlülüğü yüklemektedir¹⁷⁰.

Söz konusu ilke, veri işlemeyle amaçlanan sonuca ulaşıldıktan sonra kişisel verilerin muhafaza edilmemesi gerektiği anlamına gelmektedir. İlke, kişisel verilerin zamansal olarak korunmasını düzenlemektedir¹⁷¹. Kişisel veriler, toplandığı ve işlendiği amaçlar için gerekli olan süreden daha fazla süreyle tutulmamalıdır. Bu, bireylerin unutulma hakkının bir yansımasıdır¹⁷². Veri sorumlusu, mevzuatta öngörülen yahut da işleme amacıyla uygun olan

¹⁶⁷ Dülger, Avrupa Birliği, s.104.

¹⁶⁸ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “Telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren veri sorumlusu tarafından şikâyetçiye, ad ve soyadı benzerliği olan başka bir abonesinin fatura bilgilerinin e-posta yoluyla iletilmesi”, 07.11.2019 tarih ve 2019/333 sayılı karar. KVKK, Yayınlanmış Kararlar, 2022: 126.

¹⁶⁹ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “İlgili kişinin telefon numarası bilgisinin farklı veri sorumluları tarafından hukuka aykırı olarak işlenmesi”, 09.02.2021 tarih ve 2021/111 sayılı karar. KVKK, Yayınlanmış Kararlar, 2022: 429.

¹⁷⁰ Yücedağ, Kişisel, s.150.

¹⁷¹ Özdemir, s.143; Dülger, Avrupa Birliği, s.104-105; Yücedağ, Kişisel, s.150.

¹⁷² Küzeci, s.211.

süre geçtikten sonra verileri silmek, yok etmek ya da anonim hale getirmekle yükümlüdür¹⁷³. Aksi düşünüldüğünde, bir kez elde edilen bir kişisel verinin veri sahibinin yaşamı boyunca lazım olduğunda kullanılmak üzere saklanacağı bir durum söz konusu olacaktır. Bu halde ise veri sahibinin maddi ve manevi bütünlüğü, özel hayatının gizliliği, unutulma hakkı gibi birtakım temel hakları ihlal edilmiş olacaktır¹⁷⁴. Örneğin, çalışanın terfisi için ona ait eğitim ve performans bilgileri gibi verileri işleyen işveren, iş sözleşmesi ve ardından dava zamanaşımı süresi sona erdikten sonra çalışana ait bahse konu kişisel verileri işlemeye devam etmemelidir. Bahse konu verilerin imha edilmeyerek işlenmeye devam edilmesi, amacın gerektirdiğinden daha uzun süre tutulmama ilkesine aykırılık teşkil eder¹⁷⁵.

Süre konusundaki ayrık bir durum da, kanunda herhangi bir sürenin öngörülmediği hallerdir. Bu tip durumlarda Kişisel Verileri Koruma Kurulu, ilke kararı alır ve verinin ne kadar süreyle işlenebileceğini belirler. İlke kararının da bulunmadığı durumlarda veri sorumluları işlemenin amacına uygun bir süre takdir edeceklerdir¹⁷⁶. Veri işleme amacı gerçekleşmiş veya amaç ortadan kalkmış ya da veri, işleme amacıyla alakasını yitirmiş durumda ise saklama (muhafaza etme) süresinin artık sona erdiği anlaşılabılır¹⁷⁷. Kanunda yer alan “*işlendikleri amaç için gerekli olan süre*” ifadesi öğretide kimi yazarlarca eleştirilmiş hatta Anayasa Mahkemesi’nden iptali istenmiştir. Zira bu ifade muğlak, subjektif ve yorumlamaya açık olduğundan işleme süresi veri işleyenin bu metinden ne anladığına göre değişebilir. Öte yandan verisi işlenen kişi açısından da bir belirsizlik durumu söz konusudur¹⁷⁸. Oysaki hukuk devletinin ilkelerinde biri “belirlilik” olup; yasal düzenlemeler, kişiler açısından kuşkuya ve duraksamaya yer bırakmayacak netlikte, açık, anlaşılır ve uygulanabilir olmalıdır¹⁷⁹. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de kişisel verilerin gerekli olan süreden daha uzun süreyle tutulmasını ihlal gerekçesi yapmaktadır. Nitekim bir kararında, şüphelilerden alınan DNA profili, parmak izi gibi örneklerin belirsiz sürelerle saklanmasına izin veren uygulamanın AİHS’in 8’inci maddesini ihlal ettiğine hükmetmiştir¹⁸⁰.

Konu bakımından güzel bir örnek olması hasebiyle 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun¹⁸¹ 42’nci maddesi önemlidir. Bu maddede bankacılık işlemlerini ilgilendiren

¹⁷³ Taştan, s.52; Akgül, s.132.

¹⁷⁴ Küzeci, s.211.

¹⁷⁵ Yasin Üstün ve Ayşe Nida Günel, “İş İlişkilerinde Kişisel Verilerin İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Meşru Menfaat”, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 4(2), 2022, ss.1-18, s.12.

¹⁷⁶ Taştan, s.52-53.

¹⁷⁷ Yücedağ, Kişisel, s.150.

¹⁷⁸ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.62-63.

¹⁷⁹ Bkz. Anayasa Mahkemesi, 2013/39 Esas, 2013/65 Karar, 22.5.2013 Tarih, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130712-16.htm>, (E.T. 31.01.2024).

¹⁸⁰ Bkz. S ve Marper / Birleşik Krallık Davası (Büyük Daire), başvuru no: 30562/04, tarih: 04.12.2008. <https://hudoc.echr.coe.int>, (E.T. 31.01.2024).

¹⁸¹ Bkz. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, Resmi Gazete, Yayınlandığı Tarih: 01.11.2005, Sayı: 25983.

yazıların veya belgelerinin ilgili banka nezdinde 10 yıl süreyle saklanacağı düzenlenmiştir. Kurul¹⁸² ise bir kararında, banka nezdindeki kişisel verilerin silinmesi için Kuruma yapılan başvuruyu incelemiş ve Bankacılık Kanunu'nda öngörülen 10 yıllık sürenin henüz dolmamış olmasını gerekçe göstererek başvurucunun talebini olumlu sonuçlandırmamıştır.

1.3. Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal Ve Uluslararası Normlar

1.3.1. Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal Mevzuat

1.3.1.1. Genel Olarak

Kişisel verilerin korunması hukuku, Türk hukuk sisteminde yeni yeni yer almaya başlamış genç ve gelişmekte olan bir hukuk disiplindir.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin ilk ulusal düzenleme 2004 yılında yürürlüğe konulmuştur. *Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik*¹⁸³ ile kişisel bilgilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunmasına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Ancak bu yönetmelikte kişisel veri kavramından ziyade kişisel bilgi kavramının kullanılması tercih edilmiştir ve yönetmelik yalnızca gerçek kişilere değil, tüzel kişilere de hitap etmektedir. Bu yönetmelik, 2012 yılında yürürlüğe giren *Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik*¹⁸⁴ ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenleme getiren ilk yasal norm ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu¹⁸⁵, dur. Kanun ile kişisel verilerin hukuka aykırı olarak elde edilmesi (m. 135), ele geçirilmesi ve paylaşılması (m. 136) bir suç olarak düzenlenmiş ve yaptırıma bağlanmıştır¹⁸⁶. Ancak 5237 sayılı TCK'da yaptırıma bağlanan bu kavramların ve kişisel verinin tanımı yapılmamıştır.

2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile kişisel verilerin korunmasını talep etme hakkı getirilmiş ve bu hak Anayasa'daki temel haklar arasındaki yerini almıştır.

Nihayet, 2016 yılında 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmiş ve böylece kişisel verilerin korunması alanını sistematik olarak düzenleyen ilk kanun hukuk sistemimizdeki yerini almıştır¹⁸⁷.

Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonraki süreçte 2017 yılında Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi ve Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik¹⁸⁸ ile 2020

¹⁸² Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 05.12.2018 tarih ve 2018/142 sayılı karar, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5424/2018-142>, (E.T. 29.01.2024).

¹⁸³ Bkz. 6.2.2004 tarih ve 25365 sayılı Resmi Gazete.

¹⁸⁴ Bkz. 24.7.2012 tarih ve 28363 sayılı Resmî Gazete.

¹⁸⁵ Bkz. 12.10.2004 tarih ve 25611 sayılı Resmi Gazete.

¹⁸⁶ Özkaya ve Toprak, s.78.

¹⁸⁷ Özkaya ve Toprak, s.78.

yılında Elektronik Haberleşme Sisteminde Kişisel Verilerin İşlenmesi Ve Gizliliğin Korunması Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir.

Görüldüğü üzere Türk hukukunda kişisel verilere ilişkin yasalaştırma süreci genelden özele doğru değil, özelden genele doğru gitmektedir. *Yönetmelik > suç ihdas eden kanun > anayasal dayanak > temel kanun* şeklinde ilerleyen süreçte çerçeve kanun ihdas edilmeden önce sektör bazlı bir yönetmelik yürürlüğe konulmuş, sonra kişisel verilere ilişkin bir tanım yapılmadan ve çerçeve çizilmeden suç ihdas edilip yaptırım öngörülmüştür. Daha sonrasında verisi işlenen kişiler için kişisel verilerin korunması talep etme hakkı anayasal bir hak olarak kabul edilmiş ve en nihayet kişisel veriler alanını sistematik olarak düzenleyen bir kanun yürürlüğe konulmuştur. Buna karşılık Avrupa Birliği'ndeki yasalaştırma süreci ise *sözleşme > temel direktif > sektörel bazlı direktif* şeklinde genelden özele doğru yani olması gerektiği gibi gitmektedir. Her iki yasalaştırma sürecini karşılaştırdığımızda Türk hukukundaki sürecin çarpık biçimde ilerlediğini görmekteyiz¹⁸⁹.

1.3.1.2. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Kişisel verilerin günümüz koşullarında birçok ihlale, suiistimale ve saldırıya maruz kalması, veri korumaya ilişkin yasal düzenlemeleri gerekli kılmaktadır. Zira kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı aynı zamanda temel bir hak olup bu temel hakkın korunması için de kanun düzeyinde normların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır¹⁹⁰. Nitekim 6698 sayılı KVKK'nın genel gerekçesinde kişisel verilerin korunmasına özgülenmiş bir kanunun varlığına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Zira kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümlerin tek bir kanunda yer almayıp çeşitli normlara serpiştirilmesi, dağınıklığa sebep olmakta ve kişisel verilerin korunmasını zorlaştırmaktaydı. Nitekim gerekçede de veri koruma alanını düzenleyen tek bir kanunun bulunmamasına yer verilmiştir. Bunun yanında Türkiye-AB üyelik süreçlerinde Türk hukukundaki kişisel veri mevzuatının eksikliği öne çıkan konular arasında yer almıştır¹⁹¹.

Kanunun amacı, 1'inci maddede düzenlenmiştir. Buna göre; kişisel verilerin korunmasının usul ve esaslarının belirlenmesi, Anayasa'da öngörülen temel hak ve özgürlüklerin muhafaza edilmesi ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasların düzenlenmesi, kanunun yürürlüğe konuluş amacını oluşturmaktadır.

¹⁸⁸ Bkz. Resmi Gazete, Yayımlandığı Tarih: 28.10.2024, Sayı: 30224.

¹⁸⁹ Taştan, s.24-25.

¹⁹⁰ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.20.

¹⁹¹ Özkan, s.66.

Kanunun madde gerekçesine göre amaç, kişisel verilerin işlenmesinin disiplin altına alınması, Anayasa’da öngörülen temel hak ve özgürlüklerin (özel hayatın gizliliği), ayrıca kişilerin mahremiyet hakkının ve bilgi güvenliği hakkının korunmasıdır¹⁹².

Kanunun temel amacının ise ilgili kişinin haklarını nasıl kullanacağı, kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının detayları ile veri işlemenin ne zaman hukuka aykırı, ne zaman hukuka uygun olacağı konularına çözüm bulmak olduğu söylenebilir¹⁹³.

Kanun ile korunan hukuki değer (yarar) ise, kişilik hakları ve özel hayatın korunmasıdır¹⁹⁴.

Kanun’un kapsamı, 2’nci maddede düzenlenmiştir. Buna göre, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile kişisel verileri tamamen ya da kısmen otomatik olan yahut otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler bu kanunun kapsamına girmektedir¹⁹⁵. Kanun metninden anlaşıldığı üzere otomatik olmayan yollarla işlenen ve herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmayan kişisel veriler, bu kanun kapsamında değildir¹⁹⁶. Yine kanun metninden anlaşılabileceği üzere verisi işlenen tüzel kişiler bu kanun kapsamında değildir. Kanun bu noktada yalnızca gerçek kişilere koruma sağlamaktadır¹⁹⁷. Konu bakımından ise tamamen ya da kısmen olması fark etmeksizin otomatik yolla işlenen veriler Kanun kapsamında sayılmıştır. Bu noktada otomatik işlemenin söz konusu olduğu hallerde tamamen-kısmen işleme ayrımı yapılmamaktadır¹⁹⁸.

Kanun’un uygulanmayacağı haller ise “İstisnalar” başlıklı 28/1’inci maddesinde düzenlenmiştir¹⁹⁹. Dipnotta da yer verilen fıkranın (a) bendinde düzenlenen istisna, günlük yaşam ve kişisel kullanımdan kaynaklanan veri işlemlerin 6698 sayılı KVKK kapsamında

¹⁹² İbrahim Korkmaz, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme”, **TBB Dergisi**, Sayı 124, 2016, ss. 81-152, s.87-88.

¹⁹³ **Özkan**, s.68.

¹⁹⁴ **Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan**, s.20.

¹⁹⁵ KVKK, m. 2: *Bu Kanun hükümleri, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanır.*

¹⁹⁶ **Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan**, s.27.

¹⁹⁷ **Özkan**, s.72.

¹⁹⁸ **Özkan**, s.75.

¹⁹⁹ Bkz. KVKK, m. 28/1: *a) Kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi.*

b) Kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi.

c) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi.

ç) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi.

d) Kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi.

değerlendirilmeyeceğini öngörmektedir²⁰⁰. (b) bendinde düzenlenen istisnaya göre, TÜİK ve benzeri işleve sahip kamu kurumlarının yürüttükleri istatistiksel çalışmalar bakımından 6698 sayılı KVKK uygulanmayacaktır. (c) bendinde düzenlenen istisna, ifade özgürlüğü ile bilim ve sanata dair konularda bu Kanunun uygulanmayacağı öngörmektedir. Ancak söz konusu işlemler öncelikle milli güvenlik, milli savunma, kamu düzeni, kamu güvenliği, kişilik hakları ve özel hayatın gizliliğini ihlal etmemelidir. (ç) bendinde güvenlik ve istihbarat kurumlarınca yapılan işlemlerin bu Kanun kapsamında yer almadığı belirtilmektedir. Ancak burada bahse konu kurum ve kuruluşların kanunla görev ve yetki verilmiş kurumlar olmaları, işleme faaliyetinin ise milli güvenlik, milli savunma, kamu düzeni, kamu güvenliği ve ekonomik güvenliğe ilişkin olması gerekir. Ayrıca işleme faaliyeti önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında yer almalıdır. Kanunda “önleyici, koruyucu, istihbari” kavramlarıyla düzenlen bu kapsam, belirsiz, muğlak ve geniş bir kavram olması ve keyfi uygulamalara yol açabilecek şekilde yorumlanmaya müsait oluşu nedeniyle kanaatimizce haklı olarak eleştiri konusu yapılmıştır²⁰¹. (d) bendinde ise adli merciler tarafından yapılan işlemler Kanun’un kapsamı dışında bırakılmıştır. Kapsam dışında bırakılan bu işlemler, soruşturma, kovuşturma veya infaz işlemlerine ilişkin olmalıdır²⁰².

Kanunun yayımı tarihinden önce işlenmiş olan kişisel verilerin, kanunun yayım tarihinden itibaren 2 yıl içerisinde kanuna uygun hâle getirilmesi zorunlu tutulmuştur²⁰³.

Kanun koyucu, 6698 sayılı KVKK’yı hazırlanırken 2016 tarihli GDPR’yi değil, 1995 tarihli 95/46 sayılı Direktifi esas almıştır. Böylece Avrupa Birliği’nin kişisel veri hukukuna ilişkin yirmi yıllık tecrübesi iç hukukumuzda aktarılmıştır²⁰⁴. Bununla birlikte bu durumun olumsuz tarafı ulusal mevzuatımızın AB’nin kişisel verilere ilişkin güncel mevzuatını geriden takip etmesidir. Buna mukabil, Kanun’un kapsamını düzenleyen 2’inci maddesinin GDPR’nin 2/1’inci maddesiyle benzer sınırlılıklara sahip olduğu görülmektedir²⁰⁵.

1.3.2. Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Uluslararası Normlar

1.3.2.1. OECD Rehber İlkeleri

23 Eylül 1980 tarihinde Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) kişisel verilerin korunması ile ilgili “Özel Yaşamın Korunması ve Kişisel Verilerin Sınır Ötesi Akışına İlişkin Rehber İlkeleri”ni yayınlamıştır. Yayımlanan bu rehber ilkeler, veri koruması

²⁰⁰ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.28.

²⁰¹ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.30-31.

²⁰² Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.36.

²⁰³ Geçici madde, 1/3.

²⁰⁴ Taştan, 2017: 26.

²⁰⁵ Özkan, s.71.

alanında ilk uluslararası düzenleme olması nedeniyle büyük öneme sahiptir. Bu ilkeler tavsiye niteliğinde olduğundan üye ülkeler açısından bağlayıcı olmamakla birlikte üye ülkeleri etkiler. Bu ilkeler şunlardır:

- Veri toplama sınırlaması; verilerin toplanması sınırlanmalı, toplanılan veriler ise yasal ve adil yollarla, ilgisinin bilgisi ve rızası dahilinde toplanmalı.
- Veri kalitesi; veri, kullanım amacı doğrultusunda eksiksiz, doğru ve güncel tutulmalı.
- Belirli amaç; verilerin toplanma amacı veri toplama işlemi yapılırken bilinmeli ve her türlü amaç değişikliği belirtilmelidir
- Kullanım sınırlaması; veriler rıza ve kanunun gerektirdiği haller dışında kullanılmamalı, başka alanlara sunulmamalıdır
- Veri güvenliği; verilerin imhası, ifşası gibi durumlar için gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmış olması
- Açıklık; kişisel verilerle ilgili uygulamalar ve politikalar hakkında genel anlamda açık olunmalıdır. Kişisel verilerin korunmasının ana amaç olmasının yanı sıra veri sorumlularının da kimlikleri belli olmalıdır.
- Bireysel katılım; bireylerin veri işleme sürecinde hakkında işlenen veri hakkında bilgi isteme, düzeltme ve sair talepleri karşılanmalıdır.
- Yükümlülük (Hesap Verilebilirlik); veri sorumlusu tüm tedbirlere uymakla yükümlüdür²⁰⁶.

1.3.2.2. 95/46/EC Sayılı Direktif

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından 1995 yılında *Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Direktif*²⁰⁷ adıyla 95/46 sayılı Direktif kabul edilmiş ve 3 yıl sonra yürürlüğe girmiştir. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ile yürürlükten kaldırılınca kadar Avrupa Birliği'nde kişisel verilerin korunmasına yönelik başlıca yasal düzenleme olarak kalmıştır²⁰⁸.

Bu direktif, kişisel verilerin korunması ile verilerin sınır ötesi serbest dolaşımı için bir hukuki çerçeve çizmektedir. Direktif, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki kişisel verilere ilişkin

²⁰⁶ Aydın, Sedat Erdem, **AİHM İçtihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s.26.

²⁰⁷ 24 Ekim 1995 tarih ve 95/46/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi, 23 Kasım 1995 tarihli Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, L No. 281.

²⁰⁸ **Dülger**, Avrupa Birliği, s.79; Ozan Selek, "Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza Açıklaması", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 21(2), 2019, ss.911-951, s.917; Nevzat Ali Anı, **Kişisel Verilerin İşlenmesi Ve Açık Rıza**, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.31.

mevzuatı birbiriyle uyumlu hale getirmeyi amaçlamaktadır²⁰⁹. Ayrıca, mahremiyet başta olmak üzere, temel hak ve hürriyetlerin korunması da Direktifin amaçları arasındadır²¹⁰. Direktif, yöntem ve şekil yönüyle üye ülkeleri bağlamamakta; temel ilkeler ve ulaşılması gereken hedefler yönüyle bağlamaktadır²¹¹. Direktif, AB üyesi ülkelerin iç hukuklarında doğrudan uygulanmamakta; iç hukuka yasal düzenleme olarak aktarılması gerekmektedir. Ayrıca üye ülkelerin takdir hakkı da söz konusudur. Bu nedenle, AB üyesi ülkelerde iç hukuka aktarım sırasında söz konusu direktif farklı farklı yorumlanmış ve tam bir yeknesaklık sağlanamamıştır²¹².

95/46/EC sayılı Direktif esasen meşruluk ve adillik, şeffaflık, orantılılık, kişisel verilerin açık, belirli ve meşru amaçlar için toplanması, güvenlik ve veri işlemenin denetime tabi olması prensiplerini benimsemiştir²¹³. Direktif hem kamu sektörü hem de özel sektör bakımından uygulanabilirlik kabiliyetine sahiptir. Direktif, kişisel verilerin elde edilmesi, saklanması, işlenmesi ve aktarılması şeklinde oldukça geniş bir yelpazede düzenlemeler getirmektedir²¹⁴.

Direktif, otomatik yollarla işlenen verilerin yanı sıra otomatik olmayan yollarla yani elle işlenen verileri de kapsamına almıştır. Direktif, gerçek kişilere ait kişisel verileri koruma kapsamına almış ancak üye ülkelerin tüzel kişiler için veri koruma düzenlemeleri yapmasına engel çıkarmamıştır. Anonim veriler ile kişilerin ferdi ya da ailevi yaşamından kaynaklanan veri işleme faaliyetlerin Direktif kapsamında değerlendirilmez. Keza kamu güvenliği ve savunma gibi alanlardaki veri işlemler de Direktif kapsamında yer almamaktadır²¹⁵.

Direktifte kişisel veriler ile hassas (özel nitelikli) kişisel veriler arasında bir ayırım yapılmış, hassas verilerin neler olduğu tahdidi olarak sayılmıştır. Buna göre bir kişinin etnik kökeni ya da mensup olduğu ırk, dini veya felsefi inancı, sağlığı ya da cinsel yaşamı ve sendika üyeliği hassas kişiler veriler olarak kabul edilmiştir²¹⁶. Sayılan verilerin kişinin rızası ve kamu yararının gerekli kıldığı haller haricinde işlenmesi yasaklanmıştır²¹⁷. Direktifte ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedenine de yer verilmiştir. Buna göre ilgilinin kendisiyle ilgili veri işleme faaliyetine kesin bir rıza göstermesi hassas verilerin işlenmesini hukuka uygun hale getirir²¹⁸. Direktif ayrıca kişisel verilerin AB üyesi olan yahut olmayan ülkeler

²⁰⁹ **Küzeci**, s.176-177; **Dülger**, Avrupa Birliği, s.79; **Selek**, s.917; **Anı**, s.31.

²¹⁰ **Selek**, s.917; **Anı**, s.31.

²¹¹ **Taşan**, s.15-16.

²¹² **Dülger**, Avrupa Birliği, s.79.

²¹³ **Dülger**, Avrupa Birliği, s.79; **Öztürk**, **Altınok Çalışkan ve Seyhan**, s.53.

²¹⁴ **Anı**, s.33.

²¹⁵ **Anı**, s.32.

²¹⁶ **Selek**, s.918.

²¹⁷ **Anı**, s.32.

²¹⁸ **Küzeci**, s.223; **Selek**, s.918.

arasındaki aktarımını ve bu aktarımın istisnalarını düzenlemektedir. Direktif ile bireylere aşağıda sayılan haklar da tanınmıştır²¹⁹:

- i. Verinin kaynağını bilme hakkı,
- ii. Yanlış verileri düzeltme hakkı,
- iii. Hukuk dışı işlemlere karşı başvuru hakkı.

1.3.2.3. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı

AB Temel Haklar Şartı²²⁰ 2000 yılında imzalanmıştır. Bu düzenlemenin özelliği AB tarihinde ilk kez Avrupa vatandaşları ve AB üyesi ülkelerde yaşayan insanların siyasi, ekonomik ve kişisel haklarının tek bir metinde toplanmış olmasıdır²²¹. Metnin 8’inci maddesinde²²² kişisel verilerin korunması hakkına yer verilmiş ve böylece AB hukukundaki temel haklar arasında yer almaya başlamıştır²²³. Öte yandan bu metinde özel hayatın gizliliği hakkı ile kişisel verilerin korunması hakkı birbirinden ayrılarak düzenlenmiş ve böylece üye ülkelere iç hukuktaki düzenlemeler için yol gösterilmiştir²²⁴.

1.3.2.4. 108 No’lu Sözleşme

Kısa adı 108 No’lu Sözleşme olan Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi, Avrupa Konseyince 1981 yılında imzaya açılmış, 1985 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye, bahse konu sözleşmeyi ancak 2016 yılında iç hukukuna dâhil edebilmiştir. Sözleşme, Konseye üye ülkelerin iç hukuklarında kişisel verilerin korunması anlamında etkin bir hukuki düzen getirmeyi amaçlamakta; kişisel verilerin korunmasını özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı bağlamında ele almaktadır²²⁵. Kişisel verilerin korunmasını özel hayatın gizliliği hakkının kapsamında çıkararak bağımsız bir hak olarak koruma altına alan bu sözleşme (protokol), kişisel verileri koruma hukukundaki ilk uluslararası bağlayıcı düzenleme olma özelliğine sahiptir²²⁶.

²¹⁹ Çağrı Zeybek Ünsal, “Google’ın Yeni Gizlilik Politikası Google Inc. Tarafından 1 Mart 2012 Tarihinde Yayımlanan Politikasının Kişisel Verilerin Korunması İlkeleri İle Uyumluluğu Ve Avrupa Birliği’nin 95/46/Ec Sayılı Veri Koruma Direktifi Açısından Değerlendirilmesi”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, 2013, ss.99–124, s.106.

²²⁰ Bkz. AB Temel Haklar Şartı (Charter of Fundamental Rights of the European Union), erişim adresi: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf, (E.T. 13.01.2024).

²²¹ Küzeci, s.156; Dülger, Avrupa Birliği, s.79; Ünsal, s.106.

²²² Bkz. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, m. 8: “Herkes, kendisini ilgilendiren kişisel verilerin korunması hakkına sahiptir. Bu veriler, adil şekilde belirli amaçlar için ve ilgili kişinin rızasına veya yasa ile öngörülmuş diğer meşru bir temele dayanarak tutulur. Herkes, kendisi hakkında toplanmış verilere erişme ve bunları düzelttirme hakkına sahiptir. Bu kurallara uyulması, bağımsız bir makam tarafından denetlenir.”

²²³ Taştan, s.16; Dülger, Avrupa Birliği, s.80; Ünsal, s.106.

²²⁴ Küzeci, s.159; Dülger, Avrupa Birliği, s.80.

²²⁵ Özkaya ve Toprak, s.76-77; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.52.

²²⁶ Taştan, 2017: 14.

Sözleşmenin iki temel hedefi bulunmaktadır. İlki, kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi süreçlerinde meydana gelebilecek hak ihlallerine karşı bireyleri korumaktır. Bu çerçevede sözleşme, özel nitelikteki birtakım kişisel verilerin yeterli koruma önlemi alınmadan toplanmasını ve işlenmesini yasaklamaktadır. Sözleşmenin diğer hedefi ise kişilerin kendileri hakkında toplanan verileri öğrenebilmesi ve yanlışlık, eksiklik gibi bir durumda veriler üzerinde düzeltme yapabilmesidir²²⁷.

108 No'lu sözleşme için süreç içerisinde modernleştirme çalışmaları başlatılmış ve 18 Mayıs 2018 tarihinde 223 No'lu protokol (Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesine Karşı Bireylerin Korunmasına Dair Sözleşmede Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol) ile modernleştirilmiş hali kabul edilmiştir²²⁸. Türkiye'nin henüz imzalamadığı bu metinde koruma standartları yükseltilirken, kapsamı da genişletilmiştir²²⁹. Türkiye'nin henüz taraf olmadığı bu sözleşme, veri işlemede şeffaflık, verilerin asgari düzeyde ve orantılı şekilde işlenmesi, veri sorumlusu bakımından hesap verebilirlik gibi ilkelere yer vermektedir²³⁰.

1.3.2.5. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR)

Avrupa Birliği'nde 2012 yılından itibaren veri koruma alanında ortaya çıkan güncel ihtiyaçları karşılayacak bir düzenleme için çalışmalara başlanmıştır. Hem Avrupa Konseyi, hem Avrupa Parlamentosu hem de Avrupa Komisyonu'na ortaklaşa hazırlanan tüzük 2016 yılında kabul edilmiştir²³¹. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR: General Data Protection Regulation) adını alan bu düzenleme, Birliğin 04.05.2016 tarihli Resmi Gazetesinde yayımlanmış ve 2018 yılında 95/46/EC sayılı Direktifi ilga etmek suretiyle yürürlüğe girmesi öngörülmüştür. Tüzük, 99/2'uncu maddesinde öngörüldüğü üzere 25 Mayıs 2018 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir²³². AB Genel Veri Koruma Tüzüğü, 11 bölüm ve 99 madde ile 173 gerekçeden (resital) oluşmaktadır²³³.

GDPR, direktif değil tüzük niteliğindedir. Direktifler, ancak ülkelerin iç hukuklarına aktarıldıkları takdirde uygulama alanı bulurken tüzükler, her üye ülkede doğrudan uygulama alanı bulmaktadır²³⁴. Dolayısıyla 95/46 sayılı Direktifin iç hukuklardaki uygulamaya yönelik eksiklikleri böyle bir tüzükle giderilmeye çalışılmıştır.

²²⁷ Akçalı Gür, s.855.

²²⁸ Bkz. Protocol amending the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty=223>, (E.T. 29.01.2024).

²²⁹ Akçalı Gür, 2019: 856.

²³⁰ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.52.

²³¹ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.53.

²³² Dülger, Avrupa Birliği, s.84; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.53.

²³³ Dülger, Avrupa Birliği, s.86.

²³⁴ Selek, s.920; Dülger, Avrupa Birliği, s.84.

95/46 sayılı Direktif yeknesak bir veri koruma rejimi oluşturma konusunda yetersiz kalmış; Direktifte düzenlenen prensipler üye ülkelerin iç hukuklarında farklı şekilde yorumlanıp düzenlenmiş ve bunun neticesinde farklı uygulamalara gidilmiştir. Amaçlanan serbest dolaşımın sağlanamaması ve farklı uygulamaların temel hak ve özgürlükleri koruyamamış olması gibi gerekçelerle, Direktifin kişisel verilerin korunması alanında yeterli bir düzenleme olmadığı gözlemlenmiştir. Bunun neticesi olarak da tüzük seviyesinde bir norma ihtiyaç duyulmuştur. Anılan düzenleme tüzük statüsünde olması nedeniyle üye ülkeler bakımından genel uygulama alanına ve bağlayıcılığa sahiptir. Bu özelliği sebebiyle de üye ülkelerde yeknesak bir veri koruma uygulamasını temin etmekte ve ülkeden ülkeye değişen düzenlemeler yerine herkes için geçerli yeknesak bir metne uyum sağlanmaktadır²³⁵.

Tüzük, AB vatandaşlarının yanı sıra Birlik sınırları içinde yaşayan ve vatandaş olmayan göçmenleri, oturma iznine sahip kimseleri ve benzeri statüdekileri kapsamaktadır²³⁶.

Tüzük kapsamında AB üyesi ülkelerde yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yanı sıra AB üyesi ülkelerde yer almamakla birlikte bu ülkelerdeki vatandaşlara mal ve hizmet temin eden ve onların AB coğrafyasındaki davranışlarını izleyen kuruluşlar da yer almaktadır. Örneğin, ABD merkezli Google ve Amazon gibi şirketler, AB üyesi ülkelerdeki ticari faaliyetleri nedeniyle tüzüğün kapsamına girmektedir ve bu ülkelerdeki faaliyetleri nedeniyle kendilerine tüzük hükümleri uygulanacaktır²³⁷. Tüzük, veri işleyen yahut veri sorumlusunun AB içerisinde olup olmadığına bakmaksızın işleme faaliyeti olarak AB bünyesindeki kişilere mal veya hizmet sunumu yapıyorsa, burada ödeme yapılıp yapılmadığına da bakılmaksızın uygulama alanı bulacaktır. Bu düzenleme ile Direktif ve Tüzük arasındaki farklılıklar da ortaya çıkmış olmaktadır. Zira Direktif sadece veri sorumlusuna sorumluluk atfederken Tüzük ise hem veri sorumlusu hem de veri işleyene sorumluluk yüklemektedir. Buradan çıkarımla direktif, veri işlemenin AB sınırları içerisinde işlenmesini gerekli görmekteydi. Tüzükte ise böyle bir gereklilik bulunmamaktadır²³⁸. Bununla birlikte yukarıdaki anlatımdan AB sınırları içerisinde yaşayan gerçek kişilerle ilgili veri işleyen tüm şirketlerin Tüzük'e tabi olduğu gibi bir anlam çıkmamalıdır. AB içerisindeki bir veri sorumlusu, AB dışında yer alan bir veri işleyeni, veri işleme faaliyetini yürütmesi için tayin ettiği takdirde, veri işleyen AB dışındaki kişisel verileri işlediğinde Tüzük'e tabi olmayacaktır. Buna karşılık, AB dışındaki kişilere ait verileri işleyen ve yine AB dışında yer alan şirketler, AB bünyesinde bir kuruluşa sahip

²³⁵ **Dülger**, Avrupa Birliği, s.83-84; **Taşan**, s.17-18.

²³⁶ **Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan**, s.53.

²³⁷ **Taşan**, s.18; **Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan**, s.54. Aynı yönde bkz. Ufuk Dal, "Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Ülke Dışı Uygulama Yetkisi Ve Bu Yetkinin Uluslararası Hukukta Meşruiyeti", **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2019, ss.21-33, s.25.

²³⁸ **Dal**, s.25.

olduklarında farklı bir durum söz konusu olacaktır. Şöyle ki, AB dışında gerçekleşen işleme faaliyetleri, AB'nin işletme faaliyetleri ile ayrılmaz şekilde bağlantılı ise yine Tüzük'e tabi olması söz konusudur. Kişi bakımından değerlendirildiğinde ise, AB dışında yaşayan bir gerçek kişi, AB'deki bir mobil uygulamayı kullandığında, Tüzük'ün kişi bakımından uygulama alanında kabul edilir²³⁹. Tüzük'ün kapsamına giren işleme faaliyetlerine yönelik şimdiye kadarki açıklamalardan sonra Tüzük kapsamında yer almayan işleme faaliyetlerine değinmekte fayda görüyoruz. Buna göre Tüzük,

- i. Kamu güvenliğine yönelik tehditlere karşı güvence sağlanması ve bu tehditlerin önlenmesi,
- ii. Suçların önlenmesi, soruşturulması, tespiti veya kovuşturulması,
- iii. Cezaların infaz edilmesi,

Konularıyla ilgili ve sınırlı olarak yetkili makamlarca kişisel verilerin işlenmesi halinde uygulama alanı bulamayacaktır. Bunun yanı sıra tamamen kişisel yaşamdan veya ev hayatından kaynaklanan ve gerçek kişi tarafından yapılan veri işleme faaliyeti de Tüzük kapsamında değerlendirilmemiştir. Nihayet Tüzük gerçek kişiler dışında kalan kişilere ya da kurum ve kuruluşlara uygulanmayacaktır²⁴⁰.

Tüzük, rıza (açık rıza değil) kavramını ayrıntılı olarak tanımlamış, çocukların rıza ehliyetinde yaş kriteri belirlemiş, daha önce AB müktesebatında tanınmamış olan unutulma hakkını tanımlamış ve tanımlamıştır²⁴¹. Tüzük'te, takma ad kullanımı (psödonimleştirme) yoluyla oluşturulan verilerin kişisel veriye dâhil olduğu kabul edilmiştir. Ortak veri sorumluluğu şeklinde düzenlenen ve kişisel verilerin işleme amaçlarını tek başına ya da başkalarıyla birlikte belirlemeyi öngören düzenleme de Tüzük ile getirilen yenilikler arasındadır²⁴².

²³⁹ Dal, s.27.

²⁴⁰ Dülger, Avrupa Birliği, s.94.

²⁴¹ Taştan, s.19.

²⁴² Dülger, Avrupa Birliği, s.88-91.

İKİNCİ BÖLÜM

AÇIK RIZA KAVRAMI VE AÇIK RIZAYA İLİŞKİN HUSUSLAR

2.1. Açık Rıza Kavramı

2.1.1. Açık Rızanın Tanımı

Rıza kavramı hukuki terminolojide, kişinin hukukî bir değerine ilişkin müdahalenin onaylanması, kabullenilmesi olarak tarif edilmiştir²⁴³. Ceza hukuku anlamında rıza, hukuk düzenince yasaklanmış olan ve kendisine ait bir varlığın zarar görmesinden ya da tehlikeye düşmesinden ibaret bulunan bir eylemin yapılması için bir başka şahsa verilen izin olarak tanımlanmıştır. Özel hukukta ise irade beyanında bulunmaya ehliyeti bulunan bir kişinin, üzerinde tasarruf hakkı bulunduğu bir konuda irade beyan ederek başka bir kişinin müdahalesine imkân tanınması şeklinde tarif edilmiştir²⁴⁴. Rızaya ilişkin bir başka tanım 4721 sayılı Türk Medeni Kanun’a göre yapılmıştır. Buna göre, kişilik haklarına bir saldırı meydana geldiğinde hak sahibinin rızası, saldırı eylemini hukuka aykırı olmaktan çıkaran bir hukuka uygunluk nedenidir²⁴⁵. Burada kanaatimizce rızanın hukuka uygunluk nedeni sayılabilmesi için Medeni Kanun’da²⁴⁶ sayılan hallerden birinin de bulunması gereklidir. Bu haller daha üstün nitelikteki bir özel ya da kamusal yarar yahut kanunun verdiği yetkinin kullanılması halleridir. Bu hallerde kişinin rızası hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilir.

Mevzuatımızda rızaya ilişkin birçok düzenleme bulunmaktadır. Örneğin, Anayasa’nın 20/3. maddesinde, “*kişisel veriler, ... Kişinin açık rızasıyla işlenebilir*” denilerek veri sahibi kişinin rızasına değer atfedilmiştir. 5237 sayılı TCK’da (m. 26/2) ise ilgili kişinin rızası bir hukuka uygunluk sebebi olarak düzenlenmiştir.

6698 sayılı KVKK da bulunan birçok maddede²⁴⁷ kişisel verileri toplama, işleme ve aktarma şartı olarak açık rıza öngörülmüştür. Açık rıza, hukuka aykırılığı ortadan kaldıran en önemli nedendir²⁴⁸.

Açık rıza kavramı, 6698 sayılı KVKK’nın 3’üncü maddesinde tanımlar kısmında tarif edilmiştir. Buna göre, *belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle*

²⁴³ Polat, Alperen, **Sorumluluk Hukukunda Rıza**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s.7; **Batu**, s.110; Serdar Çelikel, “Kişisel Verilerin İşlenmesinde, Açık Rıza Hukuka Uygunluk Nedeninin, 95/46 Sayılı Direktif ve GDPR’la Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, 9(17), 2021, ss.161-190, s.163.

²⁴⁴ **Batu**, s.110-111.

²⁴⁵ **Çelikel**, s.163.

²⁴⁶ TMK, m. 24/2: *Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.*

²⁴⁷ Bkz. KVKK, m. 5/1, 6/2, 8/1, 9/1.

²⁴⁸ **Özkan**, s.102-103.

açıklanan rıza, açık rızadır. Kanunda yapılan tanım aslında açık rızanın unsurlarını da belirlemiş olmaktadır. Maddenin kanun gerekçesinde ise açık rızanın tereddüde mahal vermeyecek açıklıkta olması gerekli görülmüştür²⁴⁹. Açık rıza kavramına Anayasa’da da yer verilmiştir. 20’nci maddenin 3’üncü fıkrasında düzenlenen “*Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir*” hükmü ile açık rıza, kanundaki diğer hukuka uygunluk sebeplerinden ayrı ama onlar aynı seviyede bir hukuka uygunluk sebebi (işleme şartı) olarak öngörülmüştür. Burada “*kanunda öngörülen haller*” ifadesiyle, m. 5/2-a’da düzenlenen “*kanunlarda açıkça öngörülme*” ifadesinin değil, açık rızanın haricindeki diğer bütün hukuka uygunluk sebeplerinin kastedildiği kanısındayız. Diğer taraftan açık rıza, 6698 sayılı KVKK bağlamında hem genel nitelikteki hem de özel nitelikteki (hassas) kişisel veriler açısından bir gereklilik ve en temel hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmiştir²⁵⁰.

Açık rıza, kişiye kendi kişisel verilerinin geleceğini tayin etme, kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarrufta bulunma hakkı sağlamaktadır. Diğer bir deyişle açık rıza bahse konu hakların bir gereği ve görünümüdür²⁵¹.

GDPR mevzuatında rıza ve açık rıza kavramlarına yer verilmiş; fakat yalnızca rıza kavramı tanımlanmıştır. GDPR, genel nitelikteki kişisel veriler için rıza alınmasını, özel nitelikteki kişisel veriler içinse açık rıza alınmasını gerekli görmektedir. 6698 sayılı KVKK ise Tüzükten farklı olarak hem özel hem de genel nitelikteki kişisel veriler işlenmesi için açık rızanın alınması gerekli görmektedir²⁵². Gerçekten de hem genel hem de özel nitelikteki kişisel verilerin işlenmesi için açık rızanın alınması ilgili kişiye daha fazla koruma sağlayacaktır²⁵³.

GDPR mevzuatında rıza kavramı için yapılan tanım 6698 sayılı KVKK’daki tanıma kıyasla daha kapsamlıdır ve şöyledir: “*veri sahibinin bir beyan yoluyla ya da açık bir onay eylemiyle kendisine ait kişisel verilerin işlenmesine onay verdiğini gösteren özgür bir şekilde verilmiş spesifik, bilinçli ve açık göstergedir*.”²⁵⁴. Öğretideki bir kısım yazarlar ise GDPR’de yapılan tanımın farklı bir çevirisini kabul etmektedir. Buna göre rıza; “*İlgili kişinin rızası, belirli bir konuya ilişkin özgürce, bilgilendirilerek ve belirsizlik içermeyecek şekilde bir beyan*

²⁴⁹ 6698 sayılı Kanun gerekçesi; m. 3, paragraf 3.

²⁵⁰ Çelikel, s.163; Taştan, s.157; Batu, s.111; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.67; Erdinç, s.14.

²⁵¹ Taştan, s.157; Çelikel, s.167.

²⁵² Çelikel, s.168; Erdinç, s.14; Polater, s.8.

²⁵³ Yücedağ, s.774.

²⁵⁴ Bkz. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), Türkçe Çevirisi, erişim adresi: <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/mevzuat/avrupa-birligi-genel-veri-koruma-tuzugu-gdpr-turkce-ceviri/> (E.T. 13.01.2024).

ya da bir başka şekilde açık bir onay ile ilgili kişinin kendisi ile ilgili kişisel verilerin işlenmesini kabul ettiğine yönelik iradesinin açıklanmasıdır”²⁵⁵.

Tüzük gerekçesinde ise (m.32), rızanın serbest bir biçimde, belirli ve bilgilendirilmiş olarak tereddüde mahal bırakmayacak açıklıkta yazılı, elektronik yolla ya da sözlü şekilde verilebileceği öngörülmüştür²⁵⁶. Görüldüğü üzere Tüzükte yapılan tanımda da belirli bir konuya ilişkin olma, bilgilendirmeye dayalı olma, özgür iradeyle açıklanma, belirsizlik içermeyecek açıklıkta olma, beyan veya onay yoluyla verilme hususları hüküm altına alınmıştır.

95/46 sayılı Direktifte ise ilgili kişinin kendisiyle ilgili veri işlenmesine; özgürce, konu hakkında yeterli bilgi sahibi olarak, tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta ve sadece o işlemle sınırlı olmak kaydıyla onay beyanı olarak tanımlanmıştır²⁵⁷.

2.1.2. Açık Rızanın Unsurları (Geçerlilik Şartları)

Açık rızanın unsurları olarak ifade edilen geçerlilik şartları, 6698 sayılı KVKK’nın 3’üncü maddesinde yapılan tanımdan hareketle ortaya çıkarılmıştır. Buna göre açık rızanın üç temel unsuru bulunmaktadır:

- i. Belirli bir konuya ilişkin olma,
- ii. Bilgilendirmeye dayalı olma,
- iii. Özgür iradeyle açıklanmış olma²⁵⁸.

Tüzükte (m. 7), rızanın geçerliliği için dört gerekliliğe yer verilmiştir. Bunlar, özgür iradeye dayalı olma, bilgilendirmeye dayalı ve şeffaf olma, ispat edilebilirlik ve rızanın geri alınabilir olmasıdır. Söz konusu koşullar, 95/46 sayılı Direktifte de kabul edilmiş geçerlilik şartlarıdır²⁵⁹. Bu unsurlardan bilgilendirmeye dayalı olma ve özgür iradeyle açıklanma koşulları zaten Türk hukukunda da kabul edilmiştir. Diğer unsurlardan rızanın geri alınması şartıyla ilgili olarak Kanun metninde bir düzenleme bulunmasa da gerekçede rızanın geri alınabilir olmasının gerekliliği vurgulanmış; literatürde de rızanın geri alınabilir olması kabul edilmiştir. Ancak Kanun koyucunun açık rızanın tanımında geri alınabilir olma şartına yer vermemesi kanaatimizce bilinçli bir tercihtir. Denilebilir ki, kanun koyucu, rızanın geri alınabilir olmasını açık rızanın oluşması ve varlığı için gerekli koşullar arasında görmemektedir. Kanun koyucu rızayı geri almayı, açık rızanın bir unsuru olarak görmemekte;

²⁵⁵ Polater, s.8; Erdinç, s.15; Yücedağ, s.939.

²⁵⁶ Dülger, Avrupa Birliği, s.114.

²⁵⁷ Bkz. 95/46 sayılı Direktif, erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1995/46/oj>, (E.T. 13.01.2024).

²⁵⁸ Erdinç, s.14; Akkurt, Sinan Sami, **Açık Rıza**, “Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış”, P.Ç. Aksoy ve H.C. Aksoy (drl.), Ütopya Grafik, Ankara, 2023, ss.155-187, (Akkurt, Açık Rıza), s.161; Taştan, s.157; Selek, s.922; Han, s.439 vd.; Özkan, s.710-711.

²⁵⁹ Yücedağ, s.940.

açık rıza beyanında bulunma işlemiyle aynı hukuki niteliğe ve şekle sahip ayrı bir işlem olarak görmektedir. Şu halde, rızanın geri alınması işlemine açık rızanın unsurları arasında yer verilmemesi isabetlidir. Tüzükte sayılan unsurlardan sonuncusu ise ispat edilebilirliktir. İspat edilebilirlik 6698 sayılı KVKK'da ve Kanun gerekçesinde düzenlenmemiştir. Dolayısıyla Türk hukukunda açık rızanın unsurları arasında ispat edilebilirlik sayılmamaktadır.

Öğretide genel kabul gören görüş, açık rızanın yukarıda sayıldığı üzere üç temel unsuru bulunduğu şeklindedir. Ancak kimi yazarlar bu üç unsur haricinde bir de Kanun gerekçesinde yer alan *“tereddüde yer vermeyecek açıklıkta olma”* veya *“açık bir irade beyanıyla açıklanmış olma”* unsurunu eklemiştir²⁶⁰. Bu unsura, çalışmamızda ayrı bir başlık altında yer verilmiştir.

2.1.2.1. Belirli Bir Konuya İlişkin Olma

Kişisel verilerin işlenebilmesi için talep edilen muvafakatin açık rıza beyanı olarak kabul edilebilmesi için öncelikle rıza beyanına konu edilen verilerin hangi amaçla işleneceğinin belirli olması gereklidir²⁶¹. Veri sahibinin verdiği rıza beyanı belirli bir konuya ilişkin olmalı ve işleme konusunun kapsamı net bir biçimde çizilmelidir. Ayrıca bu unsur, “belirli ve açık amaçlar için işlenme” ilkesiyle de uyumludur. Buradan hareketle başka bir konu için verilmiş olan, hangi konuları kapsadığı bilinmeyen, sınırları belirsiz bir konuda verilen rıza beyanı geçerli sayılmaz²⁶². Veri sahibinin “kişisel verilerimin işlenmesini kabul ediyorum” şeklindeki muvafakat, açık uçlu olup konusu belli olmadığından 6698 sayılı KVKK nazarında geçerli bir açık rıza beyanı olarak kabul edilemez²⁶³. Ayrıca birbirinden bağımsız birçok konu için topluca vermiş olduğu rıza beyanı (torba rıza, battaniye rıza) da geçerli kabul edilmemelidir²⁶⁴. Burada rıza beyanı, veri işleme amaç ve faaliyetlerini kapsamalı, amaçların her biri için ayrı ayrı verilmiş olmalıdır. Rıza gösterilecek konu, somut bir biçimde belirlenmiş olmalıdır. Ayrıca veri sahibi, veri işleme amaçlarının bir kısmına rıza gösterirken diğer bir kısmına rıza göstermekten kaçınabilmelidir²⁶⁵. Örnek vermek gerekirse, bedava akaryakıt kampanyası için müşterilerin e-posta bilgilerini toplayan bir şirket, topladığı bilgileri yalnızca bu kampanya için kullanmalıdır. Elde ettiği kişisel verileri üçüncü kişilerle

²⁶⁰ Salih Polater, “Kişisel Verilerin Reklam Amaçlı İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri”, **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2019, ss.1-20; s.11.

²⁶¹ Akkurt, Açık Rıza, s.162.

²⁶² Polater, s.9; Akkurt, Açık Rıza, s.162.

²⁶³ KVKK Rehberi, Açık Rıza, s.5, erişim adresi: <https://bit.ly/3l1kx5C>, (E.T. 14.01.2024).

²⁶⁴ Taştan, s.158; Polater, s. 9; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.68.

²⁶⁵ Selek, s.927.

paylaşmak istediğinde veya müşterilerine başka bir kampanya (örneğin; taşıt tanıma) için ulaşmak istediğinde, müşterilerden ayrıca bir rıza beyanı almalıdır²⁶⁶.

2.1.2.2. Bilgilendirmeye Dayalı Olması

Geçerli bir rıza beyanının varlığından söz edebilmek için, rıza beyanında bulunacak kimsenin rıza vereceği konuda doğru bir şekilde bilgilendirilmiş olması gerekir. Birey, kişisel verileriyle ne yapılacağı, ne amaçla kullanılacağı, nasıl işleneceği, ne kadar süreyle kullanılacağı veya saklanacağı, verilerine kimlerin erişebileceği, yurt dışına aktarılıp aktarılmayacağı, hangi şartlarda muhafaza edileceği hakkında bilgilendirildikten sonra, verilerinin işlenmesini kabul edip etmeme hakkı kendisine tanınmalıdır²⁶⁷.

Bilgilendirmeye dayalı olma, aydınlatılmış olma (informed) kavramı ile de ifade edilmektedir. Veri sahibinin, işlemenin amacı, kapsamı ve süresi gibi hususlarda aydınlatılması anlamına gelir²⁶⁸. Nitekim 6698 sayılı KVKK'nın 10'uncu maddesinde “*veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğü*” başlığı altında düzenlenen hususlar, veri sahibinin rıza beyanını almadan önce bilgilendirme yani aydınlatma faaliyetinin nasıl yapılması gerektiğini açıklamaktadır. Buna göre veri sahibine;

- i. Veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği,
- ii. Kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği,
- iii. İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılacağı,
- iv. Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi,
- v. 11'inci maddede sayılan diğer hakları,

Hakkında bilgi verilmelidir.

Bilgilendirme (aydınlatma) yükümlülüğü kapsamında veri sahibine doğrudan aydınlatma metni sunulması mümkündür²⁶⁹. Veri sahibi burada kendisi hakkında yapılacak veri işlemenin amacını, kapsamını ve süresini okuyarak veri işleme faaliyetine onay verebilir.

Yukarıda sayılan şartlarını karşılamayan bir bilgilendirme neticesinde verilen muvafakatin 6698 sayılı KVKK anlamında geçerli bir açık rıza beyanı olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir. Yani burada açık rıza hukuka uygunluk sebebinden kural olarak bahsedilemez²⁷⁰.

Veri işleyenlerin bilgilendirme faaliyetleri kapsamında birbirine karıştırılan ve uygulamada sorunlar yaşanan bir konuya yer vermekte fayda görüyoruz. Bunlardan biri

²⁶⁶ Selek, s.928.

²⁶⁷ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.68; Akkurt, Açık Rıza, s.164; Selek, s.924; Erdinç, s.14.

²⁶⁸ Taştan, s.158.

²⁶⁹ Taştan, s.159; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.68.

²⁷⁰ Akkurt, Açık Rıza, s.164.

aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi diğeri ise ilgili kişinin açık rızasının alınmasıdır. Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi hususu, ilgili kişinin yani veri sahibinin talebine bağlı değildir. Veri sorumlusu burada ilgili kişinin bu yönde bir talebi olup olmadığına bakmaksızın veri işleme faaliyeti hakkında aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmek durumundadır. Veri işleme faaliyeti eğer, açık rıza hukuka uygunluk sebebine dayanılarak gerçekleştiriliyorsa, hem aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmeli hem de ilgilinin açık rıza beyanı alınmalıdır²⁷¹. Örneğin, tek bir kutucuğun işaretlenmesi suretiyle hem aydınlatma metnin okunduğu hem de açık rıza beyanında bulunulduğuna dair onay alınması 6988 sayılı KVKK ve KVK Kurulu kararlarına aykırıdır²⁷². Bu gibi hallerde, açık rıza beyanının alınması aynı zamanda aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiği anlamına gelmez. Yine aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmiş olması da ilgili kişiden açık rıza beyanının alındığı şeklinde yorumlanamaz.

2.1.2.3. Özgür İrade ile Açıklanması

Açık rızanın unsurlarından üçüncüsü ise özgür iradeye dayanan rıza açıklamasıdır. Akkurt, Kanun ve Tüzükteki düzenlemelere binaen ilgili kişinin kendi verilerinin işlenmesine verdiği muvafakatin açık rıza olarak kabul edilebilmesi için öncelikle ilgili kişinin verdiği muvafakatin sonuçlarını idrak edebilecek durumda olması gerektiğini ifade eder. Buna göre ilgili kişi her şeyden önce ayırt etme gücüne sahip olmalıdır. Ayrıca ilgili kişi rıza beyan edeceği veri işleme faaliyeti açısından yanıltma, aldatma, korkutma gibi iradeyi fesada uğratan hallere maruz kalmamalı ve gabin de söz konusu olmamalıdır²⁷³.

Veri sahibinin özgür iradesiyle rızasını açıklamış olması, kendisine rıza beyanını açıklama / açıklamama konusunda gerçekten bir tercih imkânı sunulduğunu gösterir. Buradan hareketle kişi, rıza beyanı vermediğinde olumsuz bir durumla karşılaşacaksa, özgür iradeyle rıza verildiğinden bahsedilemez. Yine korkutma ya da baskı altında verilen rıza beyanında da özgür iradenin varlığından bahsedilemez²⁷⁴. Nitekim Tüzükte (GDPR) de bu konuya temas edilmiş ve veri öznesine gerçek bir seçim şansının tanındığı hallerde özgür iradede söz edilebileceği ifade edilmiştir. Zira veri sahibinin verdiği rıza beyanı bir baskının yahut endişenin sonucu olarak ortaya çıkmışsa, rızaya ilişkin koşullar tartışmaya açık değilse; rıza gösterilmediğinde yaptırıma uğrama tehlikesi söz konusu ise yıldırma, aldatma gibi iradeyi

²⁷¹ Akkurt, Açık Rıza, s.165.

²⁷² Bkz. KVK Kurulu, 20.07.2018 tarihli ve 2018/90 sayılı kararı, erişim adresi: <https://bit.ly/2I3UD2T>, (E.T. 14.01.2024). Bkz. aynı yönde Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, m. 5/1-f, Resmi Gazete, Tarih: 10/03/2018, Sayı: 30356.

²⁷³ Akkurt, Açık Rıza, s.169.

²⁷⁴ Taştan, s.160; Akkurt, Açık Rıza, s.169; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.69; Erdinç, s.15.

fesada uğratan haller mevcutsa özgür iradede söz edilemez²⁷⁵. Burada bahsedilen baskının ekonomik, sosyal ve psikolojik olmasının yanında daha farklı bir konuda yapılmış olmasının bir önemi yoktur. Sadece, veri sahibinin kendi verilerinin işlenmesine yönelik rıza beyanı vermesiyle ilgili olması yeterlidir²⁷⁶. Açık rızanın özgür iradeye dayanıp dayanmadığı hususu, özellikle tarafların eşit konumda olmadığı hallerde, örneğin işçi-işveren ilişkilerinde kendini gösterir ve bu gibi durumlarda açık rızanın özgür iradeyle verilip verilmediği daha dikkatli irdelenmelidir. Bir diğer husus ise hizmet sunulmasının açık rıza şartına bağlandığı hallerdir. Bu halde de özgür iradenin sakatlanması söz konusudur²⁷⁷. Örneğin, işveren işe alacağı bir kişiyle bir hizmet sözleşmesi akdetmeden önce ona, kendisi hakkında gerçekleştirilecek veri toplama, işleme faaliyetlerine izin vermesi ön koşulunu diretiyorsa, yani işe alınmasını, veri işlemeye açık rıza gösterme şartına bağlıyorsa, burada özgür iradeye dayanan bir rıza beyanından bahsedilemez²⁷⁸. Yine, yemek tarifleri içeren bir mobil uygulama, kullanıcılar konum verilerinin paylaşılmasına açık rıza vermediğinde hizmet sunmuyor ve açık rızayı hizmet sunmanın ön koşulu haline getiriyorsa, buradaki rıza beyanının da özgür iradeyle açıklandığı kabul edilemez²⁷⁹. Özgür iradeye dayanma konusunda örnek bir karar Fransa Veri Koruma Otoritesi tarafından ortaya konulmuştur. Söz konusu karar özünde açık rıza vermemenin yani verilerin işlenmesine onay vermeme işleminin onay verme işlemiyle aynı kolaylıkta olması gerektiğini vurgulamaktadır. İlgili karara konu olayda kullanıcılar, çerezlerin kullanımına onay vermek için sadece kabul ediyorum ikonuna tıklamakta iken, çerezlerin kullanımını reddetmek için beş farklı aşamada işlemi tamamlayabilmektedir. İlgili otoriteye göre, bu durumda da kullanıcının özgür iradeye bağlı açık rızasından bahsedilemez²⁸⁰.

2.1.2.4. Tereddüde Yer Bırakmayacak Açıklıkta Olma

Tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta olma unsuruna, 6698 sayılı KVKK'da açık rızanın tanımının yapıldığı maddede²⁸¹ yer verilmemiştir. Diğer üç unsur ise açık rızanın tanımında yer almaktadır. Ancak kanunda yer verilmeyen tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta olma unsuruna, Kanun gerekçesinde yer verilmiştir. Bununla birlikte, 6698 sayılı

²⁷⁵ Selek, s.922.

²⁷⁶ Akkurt, Açık Rıza, s.169.

²⁷⁷ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.69; Erdinç, s.15.

²⁷⁸ Akkurt, Açık Rıza, s.170.

²⁷⁹ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.69; Erdinç, s.15.

²⁸⁰ Işık, Alper, "Fransız Veri Koruma Otoritesinin (CNIL) Google Kararı ve Türk Hukuku Bağlamında Çerezler", ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2022, ss.762-797, s.779-780; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.70-71; Ayrıca bkz. https://www.legifrance.gouv.fr/ceta/id/CETATEXT000045084087?init=true&page=1&query=&searchField=AL_L&tab_selection=cetat, (E.T. 04.02.2024).

²⁸¹ Bkz. KVKK, m.3.

Kanun'dan farklı olarak 95/46 sayılı Direktifte tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta olma unsuruna yer verilmiştir. Ancak tekraren belirtmek gerekir ki, Direktifte açık rıza kavramı yerine rıza kavramı tercih edilmiştir²⁸².

Tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta olma unsuru açık rızanın geçerliliği bakımından önem arz etmektedir. Bu noktada hangi irade beyanının açık hangisinin örtülü olduğunun tespit edilmesi gerekir.

İrade beyanının ne şekilde yapılabileceği, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 1'inci maddesinde düzenlenmiştir. İrade açıklaması, sarih yani açık ya da zımni yani örtülü şekilde yapılabilir. Borçlar hukuku anlamında sarih irade beyanı, hukuki sonuç hakkındaki arzu ve isteği tereddüde yer bırakmayacak biçimde açıklayan beyandır. Sarih beyanın sözlü, yazılı yahut işaretlerle yapılması da mümkündür. Burada önemli olan muhatabın beyan dışında bir argümanla beyanın içeriğini anlamak zorunda kalmaması, beyan kendisine ulaştığı anda beyan sahibinin maksadını anlayabilmesidir. Muhatap, beyan sahibinin arzusunu doğrudan anlayamıyor, beyan sahibinin hareketinden ve hareketin yapıldığı hal ve koşullardan bir çıkarımda bulunarak maksadı anlayabiliyorsa, burada örtülü rızadan bahsetmek gerekir²⁸³.

Kişisel verilerin işlenmesinde örtülü rıza, Türk hukuku bakımından geçerli kabul edilmemektedir²⁸⁴. İlgili kişi, verilerin işlenmesine açık bir irade beyanı ile rıza göstermiş olmalıdır. Kişisel verilerin işlenmesine yönelik irade, hiçbir yoruma ve karışıklığa mahal bırakmayacak şekilde yapılmalı ve söz, yazı ya da işaretlerden hangisiyle yapılır diye yapılsın doğrudan anlaşılabilir²⁸⁵.

Tüzüğe göre örtülü rıza geçerlidir. Ancak örtülü rızanın geçerli sayılabilmesi için tereddüde yer vermemesi ve aktif bir eylemin ürünü olması gereklidir. Haliyle sessiz kalmak suretiyle verilen örtülü rıza Tüzük bakımından geçerli bir rıza değildir²⁸⁶. Örneğin kişi, internet tarayıcısının kendisi hakkındaki kişisel verilerin toplanmasına izin veren teknik ayarları değiştirmemişse, buradaki sessiz kalma, örtülü rıza olarak değerlendirilmez. Benzer şekilde internet ortamında yapılan işlemlerde kişisel verilerin işlenmesine yönelik rıza talebi içeren onay kutucuğu önceden işaretlenmişse, ilgili kişinin bunu silmemesi örtülü ve geçerli bir rıza olarak kabul edilmez²⁸⁷. Buna karşılık ilgili kişinin “*Onaylıyorum*” yazılı boş

²⁸² Cihan Avcı Braun, “Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza”, **YÜHFD**, Cilt 15, 2018/1, ss.13-33, s.13.

²⁸³ Oğuzman, Kemal ve Barlas, Nami, **Medeni Hukuk**, 11. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2004, s.133.

²⁸⁴ **Polater**, s.11; **Taştan**, s.162. Aksi yönde görüş için bkz. **Çelikel**, s.163.

²⁸⁵ **Taştan**, s.161; **Polater**, s.11.

²⁸⁶ **Dülger**, Avrupa Birliği, s.115; **Polater**, s.11; **Taştan**, s.162.

²⁸⁷ **Polater**, s.11; **Taştan**, s.162; **Çelikel**, s.163.

kutucukları işaretlemek suretiyle kişisel verilerinin işlenmesine onay vermesi, tereddüde yer bırakmayacak şekilde yapılan bir rıza verme işlemidir²⁸⁸.

Kurul, Whatsapp hakkındaki ön incelemesinde²⁸⁹, şirketin yurt dışında yerleşik bulunan Facebook grup şirketlerine, tedarikçi, iş ortağı, hizmet sağlayıcı ve diğer üçüncü taraf veri sorumluları gibi net olarak belirli olmayan taraflara, teslimat ve diğer hizmetleri sağlamak, teknik destek sunmak, pazarlama yapmak, araştırma ve anket gibi yine belirli olmayan amaçlarla aktarım yapılacağını belirtildiğini tespit etmiştir ve şirket hakkında inceleme başlatmıştır. Burada tereddüde yer bırakmayacak netlikte olma ilkesine doğrudan atıf yapılmamakla birlikte veri aktarımı yapılacak taraflar ile aktarma amaçlarının şirket tarafından tereddüde yer bırakmayacak netlikte açıklanmaması, inceleme konusu yapılmıştır.

2.2. Açık Rızaya İlişkin Hususlar

2.2.1. Açık Rızanın Hukuki Niteliği

İlgili kişinin rıza beyanının hukuki niteliği, bu beyana bağlanacak sonuçlar açısından önem arz etmektedir. Çelikel'e göre, rızanın hukuki niteliği ile açık rızanın hukuki niteliği arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Doktrindeki rızanın hukuki mahiyeti konusunda ortaya atılan farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler, rızanın tek taraflı bir hukuki işlem²⁹⁰ olduğu, hukuki işlem benzeri olduğu ve maddi fiil olduğu şeklindedir.

Doktrinde ağırlık kazanan görüş açık rızanın tek taraflı bir hukuki işlem olduğudur. Eren, tek taraflı hukuki işlemin tarifini yaparak²⁹¹ açık rızanın tek taraflı hukuki işlem olduğunu öne sürmüştür²⁹². Rızanın hukuki işlem değil, hukuki işlem benzeri²⁹³ olduğunu savunan görüş ise, rızanın bir irade beyanı olduğunu ancak hukuki bir sonuca yönelme zorunluluğu olmadığını, fiili bir sonuca yönelmesinin de mümkün olduğunu öne sürmektedir²⁹⁴. Bir diğer görüş ise dış dünyada maddi ve fiili değişikliklere yönelen bir iradenin var olduğunu savunan maddi fiil görüşüdür. Burada rıza gösteren şahıs kişilik değerlerine yapılan müdahaleye razı olmakta, gösterilen rıza ise karşı taraf için bir zarar verme yetkisi ya da hak sağlamamaktadır. Dahası bir hakkı var etmemekte, değiştirmemekte

²⁸⁸ Han, s.440.

²⁸⁹ Bkz. Whatsapp Uygulaması Hakkında Kamuoyu Duyurusu, 12.01.2021.

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6856/Whatsapp-Uygulaması-Hakkında-Kamuoyu-Duyurusu>, (E.T. 09.02.2024).

²⁹⁰ Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**. 28. Baskı, Legem Yayınları, Ankara, 2023, s.603.

²⁹¹ Bkz. Tek taraflı hukuki işlem: “Bir hakkı veya hukuki ilişkiyi kurmak, değiştirmek, devretmek, ortadan kaldırmak gibi hukuki sonuçların doğabilmesi için, tek bir irade açıklamasına gerek gösteren işlemler”. Eren, 2014: 165.

²⁹² Eren, s.625; Selek, s.915.

²⁹³ Eren, s.160.

²⁹⁴ Çekin, Mesut Serdar, **Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.86; Polat, s.16-17.

ve sona erdirmemektedir. Sadece bir davranışa izin verilmektedir²⁹⁵. İlgili kişi, savunma hakkından vazgeçtiğinde, hukuki bir korumadan feragat ettiğinde rıza gösterdiği fiil hukuka uygun hale gelmektedir. Bu nedenle ortada bir hukuki işlem değil, maddi fiil söz konusudur²⁹⁶. Öğretide, rızanın hukuki işlem olduğu yönündeki görüş baskın durumdadır²⁹⁷. Buna karşın, Polat'a göre, rıza beyanı hukuki işlem olarak kabul edildiğinde, rıza verilen tarafın (veri sorumlusu-veri işleyen) rıza verene (veri sahibi-ilgili kişi) zarar verme konusunda bizzat rıza veren tarafından yetkilendirildiği gibi bir sonuç da ortaya çıkacaktır²⁹⁸. Hukuki işlem benzeri olduğu kabul edildiğinde ise rıza geçersiz olsa bile tazminattan indirim sebebi olarak kabul edilebilmektedir. Oysaki hukuki işlemlerin geçersiz olduklarında hüküm ve sonuç doğurma gibi özellikleri yoktur. Bu durum, rıza beyanının hukuki işlem olmadığı anlamına gelmektedir. Rızanın tek taraflı bir beyanla geri alınması da mümkündür. Bu özelliği de onun hukuki işlem olarak değerlendirilmesine engel teşkil eder. Diğer taraftan rıza beyanının hukuki işlem benzeri olduğu kabul edildiğinde, hukuki işleme dair hükümlerin uygun düştüğü ölçüde rıza beyanına uygulanmasında herhangi bir sakınca da söz konusu olmayacaktır²⁹⁹.

Kanaatimizce rıza beyanının, yukarıda gerekçesi açıklanan sebeplerle hukuki işlemden ziyade hukuki işlem benzeri olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

2.2.2. Açık Rızanın Şekli

Açık rıza beyanının ne şekilde ve hangi yöntemle verileceği rızanın geçerliliğine etki eden unsurlardan biridir ve bu sebeple önem arz etmektedir. Çünkü ilgili kişinin verdiği rıza, Kanun'da öngörülen geçerlilik şartlarını taşımalı, veri sorumlusu da, rıza beyanını ilgili kişiden aldığını ispat edebilmelidir³⁰⁰.

Belirtmek gerekir ki, ilgili kişiye veri işlemeyi reddetme ya da kabul etme seçeneğinin sunulduğu, ilgili kişinin de ancak aktif bir davranışla seçim yaptığı hallerde açık rıza söz konusu olabilir. Dolayısıyla aktif bir davranışla gerçekleştirilmesi gereken bir davranış olduğundan rıza verme belli yöntemlere tabi tutulmuştur³⁰¹.

Kural olarak rıza beyanının yazılı şekilde verilmesi gerekli değildir. Açık rızanın unsurlarını taşıyan bir irade beyanının yazılı şekil haricindeki yöntemlerden biriyle verilmesi de mümkündür. Bu çerçevede, ilgili kişi elektronik posta yahut telefon aracılığıyla rıza beyanı

²⁹⁵ Çekin, s.86; Polat, s.17.

²⁹⁶ Polat, s.17-18.

²⁹⁷ Polat, s.18'de anılan yazarlar.

²⁹⁸ Kaneti, s.243 vd. naklen Polat, s.23.

²⁹⁹ Polat, s.23-24.

³⁰⁰ Anı, s.143.

³⁰¹ Yücedağ, s.774.

verebilir³⁰². Bunlara ilave olarak, kısa mesaj (SMS), çevrim içi ortamda form doldurulması, sesli ya da görüntülü mesaj yöntemlerinin kullanılması da mümkündür³⁰³. Yine, KEP (kayıtlı elektronik posta), mobil veya güvenli elektronik imza, opt-in, opt-out gibi yöntemler de rıza beyanının alınmasında kullanılabilir³⁰⁴. Bununla birlikte, kişisel sağlık verilerinin işlenmesinde verilecek açık rıza beyanının yazılı şekilde yapılması gereklidir³⁰⁵.

Rıza beyanının yazılı şekil haricinde yapılması mümkün olmakla birlikte, nasıl yapılacağının belirlenmesi önemlidir. Bu kapsamda, rıza beyanının tereddüde mahal bırakmayacak açıklıkta verilmesi gerektiğinden muvafakat beyanının da karşı tarafa ulaşan aktif ve olumlu bir davranışla verilmesi gereklidir. Bu husus, hem 6698 sayılı KVKK hem de GDPR'de kabul görmüştür. Susma, sessiz kalma nev'inden pasif davranışlarla rıza beyanı verilmesi mümkün değildir. Bu şekilde verilen örtülü beyanlar hukuka uygunluk nedeni olan açık rıza beyanı kapsamında değerlendirilemezler³⁰⁶. Örneğin, ilgili kişinin internet tarayıcısının kendisi hakkında kişisel verilerin toplanmasına imkân tanıyan ayarları değiştirmeyerek bu konuda hareketsiz kalması, onun örtülü - zımni olarak bir rıza verdiği anlamına gelmez³⁰⁷.

Açık rıza alınmasında kullanılan yöntemlerden ilki yazılı şekildir. İmza ya da işaretleme suretiyle yazılı şekilde rıza verilebilir. Ancak günümüzde yazılı şekil, rıza beyanının verildiği belgenin uzun yıllar saklanması gerekliliğinin doğurduğu külfet ve rıza beyanında bulunacak kişinin işlem esnasında hazır bulunması gerekliliği nedeniyle eleştirilmektedir³⁰⁸. Açık rıza alınmasında kullanılan yöntemlerden bir diğeri sesli şekildir. Telefonda açık rıza alınması en bilinen ve kullanım kolaylığı sağlayan yöntemlerdendir. Ancak burada rıza beyanı alınacak kişilerden, önceden ticari elektronik ileti izni alınmış olması gerekir. Yani açık rıza beyanı almak amacıyla ilgili kişinin aranabilmesi için öncelikli şart kişinin ticari elektronik ileti izni vermiş olmasıdır³⁰⁹.

Açık rıza beyanı, e-posta veya kayıtlı e-posta (KEP) yoluyla da alınabilir. İlgili kişi, kişisel verilerinin işlenmesine dair açık rızasını e-posta ile beyan edebilir. Ancak bu yöntemin kullanılabilmesi için de ilgili kişiden daha önce ticari elektronik ileti izni alınmış olmalıdır³¹⁰. Bu iznin yanı sıra ilgili kişi Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun gereği e-

³⁰² Taştan, s.164; Akkurt, Açık Rıza, s.176; Batu, s.150.

³⁰³ Çelikel, s.173.

³⁰⁴ Akkurt, Açık Rıza, s.176.

³⁰⁵ Bkz. Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik, m. 5/9. Resmi Gazete, Tarih: 20.10.2016, Sayı: 29863.

³⁰⁶ Akkurt, Açık Rıza, s.175; Çelikel, s.174; Sele, s.931-932.

³⁰⁷ Çelikel, s.174.

³⁰⁸ Anı, s.148.

³⁰⁹ Batu, s.151; Anı, s.148-149.

³¹⁰ Batu, s.152.

posta adresinin kaydedilmesine de rıza göstermiş olmalıdır. Veri sorumlusu, ilgili kişi e-postayı kendisine göndermeden önce aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmelidir³¹¹. KEP ise e-postaya nazaran daha yüksek güvenlikli, tahrif edilemez ve ispatlanabilir olmasıyla öne çıkmaktadır³¹².

İlgili kişilerden açık rıza alınmasında kullanılan yöntemler arasında mobil imza ve güvenli elektronik imza da yer almaktadır. GSM operatörlerinden temin edilen mobil imza ile yine GSM operatörlerinin teknik altyapısı kullanılarak kişisel verilerin işlenmesine açık rıza verilmesi mümkündür. Güvenli elektronik imza yönteminde ilgili kişi verilerinin işlenmesine yönelik açık rıza beyanına elektronik imzasını ekleyerek veri sorumlusu ya da veri işleyene göndermektedir. Bu yöntemde, gönderilen açık rıza beyanına sadece yetki verilen kimse erişebilmekte, gönderenin kimliği doğrulanabilmekte ve mesaj içeriğine müdahale edilememektedir³¹³.

Açık rıza alınmasında kullanılan bir diğer usul, Opt-in ve Opt-out yöntemleridir. Yukarıda bahsedilen diğer yöntemlere kıyasla kullanılması daha kolay olan bu yöntemlerde ilgili kişi, bir kutucuğu işaretlemek, bir butona tıklamak ve hatta bunları yapmayıp pasif kalmak suretiyle de rıza beyanında bulunabilmektedir. Görüldüğü üzere yukarıda sayılan yöntemlere nazaran veri sorumlusuna ve ilgili kişiye külfeti oldukça azdır. Rıza beyanı öncesinde ticari elektronik ileti izni alınması gibi ön koşullara da ihtiyaç duyulmamaktadır. Opt-in yöntemi, ilgili kişiden rıza beyanı alınırken bir kutucuğun işaretlenmesi yahut bir butona tıklanması gibi aktif bir davranışla gerçekleştirilmektedir. Opt-out yönteminde ise ilgili kişinin kişisel verilerinin toplanmasına sessiz kalarak itiraz etmemesi veya onay vermediğine dair beyanda bulunmaması, rıza verdiğinin karinesi olarak değerlendirilir³¹⁴. Opt-in ve opt-out yöntemlerini somutlaştırmak gerekirse, e-posta yoluyla ilgili kişilere gönderilen, “*bu iletileri almak istemiyorsanız aşağıdaki kutucuğu işaretleyiniz*” şeklindeki ifadelerde opt-out rıza beyanı söz konusudur. E-postada, “*bilgilerinizi paylaşmamıza izin veriyorsanız aşağıdaki kutucuğu işaretleyiniz*” şeklinde bir ifade varsa opt-in rıza beyanı söz konusu olmaktadır³¹⁵. Yine, e-posta yoluyla ilgililere gönderilen “*tarafınıza bu tür iletilerin gönderilmesin istemiyorsanız lütfen tıklayınız*” şeklindeki uygulama da opt-out yöntemi

³¹¹ Anı, s.150.

³¹² Batu, s.152.

³¹³ Batu, s.153.

³¹⁴ Anı, s.155-156.

³¹⁵ Küzeci, s.217-218; Selek, s.930; Taştan, s.161; Anı, s.156.

kapsamında değerlendirilmektedir³¹⁶. Kurul'un opt-in ve opt-out yöntemleri hakkındaki bir kararı³¹⁷ şöyledir:

“...veri sorumluları tarafından ilgili kişilerden alınacak açık rıza beyanlarında opt-out yani bireyin önceden onayını almaksızın kişisel verilerinin işlenmesine otomatik onay verdiklerinin kabul edildiği ve kişilere bu onayı kaldırmaları yönünde imkân veren bir sistemin değil, opt-in yani bireyin bilinçli eylemi ile kişisel verilerinin işlenmesine onay vereceği bir sistemin kullanılması gerekmektedir.”³¹⁸

Kurul'un yine benzer bir kararında opt-in/opt-out konusuna dair yaklaşımını görmekteyiz.³¹⁹ Kurul, kararı kendisine yapılan bir ihbar üzerine resen başlatmıştır. Yapılan incelemede www.amazon.com.tr sayfasında üyelik oluşturulurken alınan iletişim bilgilerinin işlenmesinde açık rıza alınmadığı, üyelik oluşturulmasını takiben girilen “hesabım” sayfasından “iletişim tercihleri” bölümünün “genel ayarlar” kısmında “e-postalar şu anda ... e-posta adresine gönderiliyor” şeklinde yazdığı, bölümün en altında ise “lütfen bana artık pazarlama e-postaları göndermeyin” kutucuğunun yer aldığı görülmüştür. Yukarıdaki paragrafta izah edildiği gibi bahsi geçen siteye üyelik oluşturma işlemi opt-out yönteminin kullanıldığı bir işlem olup, verileri işlenen kişilerin açık rızasını alınmamaktadır. Üstelik rızası yok ise ayrıca işaretleme yaparak bunu belirtmesi gerektiğini belirterek verilmemiş rızayı var saymaktadır. Kurul iş bu kararında inceleme yapılan şirkete 1.100.000 TL para cezası uygulanmasına karar vermiştir.

Görüldüğü üzere Kurul, veri sorumlusu tarafından ilgili kişinin kişisel verilerinin işlenmesine otomatik olarak onay verildiğinin kabulü ile bu onayı kaldırmak için kişinin aktif bir davranışta bulunmasını gerekli kılan yöntemi kabul etmemektedir. Zira Kurum tarafından yayımlanan Açık Rıza rehberinde³²⁰ ilgili kişinin açık rızasının olumlu bir irade beyanı içermesinin gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Bu durumda opt-out yönteminin açık rıza beyanı alınmasında kullanılması kabul edilmemektedir. Buna karşılık açık rızanın verildiğine dair olumlu bir beyan-davranış içeren opt-in yöntemi ise öğretilde açık rıza yöntemleri arasında kabul edilmektedir³²¹. Gerçekten de, kişinin verilerinin işlenmesine otomatik onay verdiğinin

³¹⁶ **Anı**, s.156.

³¹⁷ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “Amazon Turkey Perakende Hizmetleri Limited Şirketi hakkındaki başvuru”, 07.02.2020 Tarih ve 2020/173 Sayılı Karar Özeti.

³¹⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, **Yayımlanmış Kişisel Verileri Koruma Kurulu Kararları 2018-2021**, KVKK Yayınları No: 39, Ankara, 2022, s.219.

³¹⁹ Bkz. KVKK' nun 27/02/2020 tarihli 2020/173 say. kararı

³²⁰ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza, <https://kvkk.gov.tr/yayinlar/A%C3%87IK%20RIZA.pdf>, (E.T. 14.02.2024).

³²¹ **Anı**, s.156.

baştan kabulü ve rızanın geri alınması için kişinin bir davranışta bulunmak zorunda bırakıldığı hallerde, geçerli bir açık rıza beyanının varlığından bahsetmek mümkün gözükmemektedir.

2.2.3. Rıza Beyanında Bulunma Ehliyeti

Hukuki işlemlerin geçerli yani muteber kabul edilebilmesinin temel şartı, hukuki işlemin taraflarının o işlemi yapmaya ehil olmasıdır. Özellikle gerçek kişiler yönünden bakıldığında, kişinin temyiz kudretine sahip olması temel gerekliliktir. Makul surette hareket edebilme yetisi olarak da kabul edilen temyiz kudreti, kişinin bir sözleşme veya hukuki işlem için irade beyanında bulunabilmesini sağlar. Bir sözleşme ya da hukuki işlem için irade beyanında bulunma ehliyeti olmayan kimsenin yaptığı işlemler geçerli olmaz³²².

Gerçek kişilerin sahip olabileceği ehliyet, hak ehliyeti ve fiil ehliyeti olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kişilerin kendilerine ait bir hakka müdahale edilmesine rıza gösterebilmeleri için de tabii olarak hak ehliyetine sahip olmaları gereklidir. Zira kişi, kendine ait olmayan bir hakka müdahale edilmesine rıza gösteremez. Öte yandan açık rıza beyanında bulunmanın mahiyetinin hukuki işlem veya hukuki işlem benzeri olduğu düşünüldüğünde rıza göstermek için hak ehliyetinin yanında fiil ehliyetinin de varlığı aranacaktır. Maddi fiil olduğunu kabul eden görüşe göre ise herhangi bir rıza gösterme ehliyetine gerek bulunmamaktadır³²³.

Öğretide, rızanın hukuki niteliği üzerine var olan görüşler, rıza beyanında bulunma ehliyeti ile doğru orantılıdır. Yani rızanın hukuki niteliğine atfedilen görüş, esasen kimlerin rıza beyanında bulunabileceğini de ortaya koymaktadır.

Rızanın tek taraflı bir hukuki işlem olduğunu kabul eden görüş, rıza beyanında bulunmak için hukuki işlem yapabilme ehliyetini gerekli görmekte, haliyle de rıza beyanında bulunacak kişide hak ve fiil ehliyeti aramaktadır³²⁴. Bu görüşteki yazarların bir kısmı, açık rızanın kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hukuki işlem olduğunu, bu nedenle de fiil ehliyetine sahip olmayan küçüklerin yerine kanuni temsilcilerinin rıza beyanı veremeyeceğini öne sürmektedir³²⁵. Buna karşılık çoğunluğun katıldığı görüş ise tam ehliyetsizlerin çıkarlarının korunmasını gerektiren durumlarda, kanuni temsilcilerin rıza beyanında bulunabilmeleri gerektiği yönündedir³²⁶.

³²² Oğuzman, Kemal ve Öz, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**. 4. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2005, s.71.

³²³ **Polat**, s.165-166.

³²⁴ **Eren**, s.625; **Özdemir**, s.203; **Çelikel**, s.165; **Taştan**, s.163.

³²⁵ **Özdemir**, s.203.

³²⁶ **Çelikel**, s.166; **Taştan**, s.164; **Polat**, s.173-174.

Rıza verme ehliyeti konusunda sınırlı ehliyetsizlerin durumu ile tam ehliyetsizlerin durumu birbirinden farklıdır. Şöyle ki, sınırlı ehliyetsiz olarak kabul edilen ayırt etme gücüne sahip küçükler ile kısıtlıların kişisel verilerinin işlenmesine rıza göstermeleri mümkündür. Bu durum, açık rızanın kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmasından ileri gelmektedir. Öğretide ağırlık kazanan görüş de bu şekildedir³²⁷. Öte yandan tam ehliyetsizlerde ise kişinin herhangi bir hukuki işlem veya hukuki işlem benzerini yapabilmesi, dolayısıyla kişisel verilerinin işlenmesine rıza göstermesi mümkün değildir. Kişiye sıkı sıkıya bağlı olan hakları tam ehliyetsiz adına yasal temsilcisinin yapması da söz konusu değildir³²⁸. Buna karşılık öğretide sonradan ağırlık kazanan görüşe göre, bu gibi durumlarda tam ehliyetsizin çıkarı üstün tutulması gerekiyorsa, tam ehliyetsizin korunmasız kalma durumu söz konusu ise rıza beyanı verme gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı işlemlerin yasal temsilci tarafından yapılabileceği kabul edilmektedir³²⁹.

Türk hukukundaki genel yaklaşımdan farklı olarak GDPR, rıza gösterme ehliyeti için hak ve fiil ehliyetinin bulunması şartını aramamış, sınırlı ehliyetsiz – tam ehliyetsiz ayrımı da yapmamıştır. Tüzük, rıza gösterme ehliyeti bakımından açık bir düzenleme ortaya koymuş ve yaş kriterini baz almıştır³³⁰. İlerleyen bölümde ifade edileceği üzere rıza ehliyeti için Tüzük tarafından belirlenen yaş sınırı, en az 16 yaşında olmaktır. 16 yaşın altındaki çocuklar için rıza beyanı ebeveyn tarafından verilir. Üye devletler ise kendi iç hukuklarında, 13 yaşın altına inmemek kaydıyla rıza ehliyeti için bir yaş belirleyebilecektir. Kanun’da rıza ehliyeti için herhangi bir yaş sınırı belirlenmemiştir. Bu nedenle de TMK (Türk Medeni Kanunu)’da düzenlenen ehliyet müessesesine ilişkin hükümler doğrudan uygulama alanı bulur³³¹.

Tüzükte düzenlenen yaş kriteri “Çocuğun Rızası” konusunu yakından ilgilendirdiği için ilerleyen bölümde ayrıca incelenmiştir.

2.2.4. Çocuğun Rızası

İnternete erişimin kolaylaşması ve yaygınlaşması, henüz ergin olmayan, korunmaya muhtaç olan çocukların internet tabanlı teknolojilere maruz kalma sıklığını arttırmıştır. Burada maruz kalma ibaresini kasıtlı olarak kullandığımızı belirtmek isteriz. Zira açık havada hareket ederek, oyun oynayarak, dahası sosyalleşerek çocukluğunu yaşamak yerine ekran

³²⁷ Taştan, s.164; Çelikel, s.165-166; Polat, s.171; Turan Başara, Gamze, **Medeni Hukuk İlişkilerinde Kişisel Verilerin Korunması**, “Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış”, P.Ç. Aksoy ve H.C. Aksoy (drl.), Ütopya Grafik, Ankara, 2023, ss.439-465, s.447.

³²⁸ Oğuzman ve Barlas, 2018; Hatemi, 2020 naklen Murat Uçak, “Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası”. **Kişisel Verileri Koruma Dergisi**, 3(1), 2021, ss.41-60, s.51.

³²⁹ Polat, s.173; Taştan, s.164; Akkurt, Açık Rıza, s.302; Uçak, s.51.

³³⁰ Bkz. GDPR, m. 8/1.

³³¹ Keser, s.1191.

başında hipnoz edilmiş gibi vakit geçiren çocuk elbette “maruz kalarak” mutsuz olacaktır. Bu çıkarım kendi sosyal gözlemlerimizle yapılmış ise de bu konu hakkında yapılan bilimsel çalışmalar da tezimizi doğrulamaktadır. Şöyle ki; “ergenlerde uzun süre sosyal medya kullanımı ile düşük uyku kalitesi, düşük öz benlik saygısı, yüksek anksiyete ve depresyon sıklığı ilişkili bulunmuştur.”³³² Sosyal yaşamda da çocukluktan ergenliğe kadar uzanan yaş aralığındaki çocukların akranları ile birlikte vakit geçirme, spor yapma becerilerinin/isteklerinin eski zamanlara oranla çok daha azaldığını görmekteyiz. Sadece ergenlik değil, erken çocukluk çağında uzun süre ekrana maruz kalmanın, beyin gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceğini ve nörogelişimsel bozukluklara sebep olabileceğini ileri süren çalışmalar mevcuttur.³³³ Buradan çıkarımla erken yahut doğru zamanda fark etmeksizin çocukların ekran tabanlı teknolojilere maruz kalmaları gelişimlerini olumsuz etkilemekte ve tabii konumuz çerçevesinde verilerinin veri sorumluları tarafından elde edilmesine sebep olmaktadır.

Bu durumun bir sonucu olarak da çocuklara ait kişisel verilerin toplanması ve işlenmesinde ciddi artışlar kaydedilmektedir. Çocuklar kimi zaman kendileri veri işlemekte, çoğu zaman da ebeveynlerinin veri işleme faaliyetlerinin bir parçası olmaktadır. Öyle ki, bazı durumlarda ebeveynler çocuklarının özel hayatlarını kişilik haklarını ihlal eder duruma gelmektedir. Böyle durumlarda esasen çocukların koruyucusu olan ebeveynlerden çocukların korunması gerekliliği ortaya çıkmaktadır³³⁴.

Türk hukukunda çocuğun rızasına ilişkin düzenlemeler aşağıda açıklanan sınırlı ehliyetsiz-tam ehliyetsiz ayrımı çerçevesinde şekillenmektedir.

Sınırlı ehliyetsizler, mümeyyiz küçükler ile mümeyyiz kısıtlılar için kullanılan bir kavramdır. Sınırlı ehliyetsizlikte genel kural ehliyetsiz olmak ise bu kişiler bazı hukuki işlemleri tek başına yapabilmekte, haksız fiillerinden sorumlu tutulabilmektedir³³⁵. tam ehliyetsizler ise ayırt etme gücüne (temyiz kudreti) sahip olmayan, fiil ehliyetinden tamamen

³³² Heather Cleland Woods and Holly Scott. “Sleepy Teens: Social Media Use In Adolescence Is Associated With Poor Sleep Quality, Anxiety, Depression And Low Self-Esteem”. **Journal of Adolescence**, 2016; 51:41-9; Elizabeth Cespedes, Matthew W Gillman, Ken Kleinman, Sheryl L Rifas-Shiman, Susan Redline, Elsie Taveras. “Television Viewing, Bedroom Television, And Sleep Duration From Infancy To Mid-Childhood”. **Pediatrics** 2014, 133(5), ss.1163-11171.

³³³ Karen Frankel Heffler and Leonard Oestreicher, “Causation Model Of Autism: Audiovisual Brain Specialization In Infancy Competes With Social Brain Networks”. **Medical Hypotheses**, 2016, 91, 114-122; Hülya Torun Yeterge “Çocukların Ekran Kullanım Sürelerinin Otizm Spektrum Bozukluğu Semptomlarındaki Etkisine Yönelik Yapılan Çalışmaların İncelenmesi”. **Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi**, 2023, 4(2): 62-73.

³³⁴ **Turan Başara**, s.442; Gülşah Bostancı Bozbayındır, “Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması ve Sharenting”. **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt:16 Sayı: 180, 2021, ss.1498-1516, s.1499.

³³⁵ Arpacı, Abdülkadir, **Kişiler Hukuku**. 2. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2000, s.55.

mahrum kimselerdir. Yapacakları hukuki işlemler hükümsüzdür. İrade beyanları hükümsüz olduğu gibi kendilerine yöneltilen irade beyanları da hüküm ve sonuç doğurmaz³³⁶.

Rıza beyanında bulunan çocuğun sınırlı ehliyetsiz mi yoksa tam ehliyetsiz mi olduğunun tespiti önemlidir. Diğer yandan açık rızanın alındığı esnada çocuğun muhakeme yeteneği de önem arz eder. Çocuk, kendi kişisel verilerinin toplanması ve işlenmesinin sonuçlarını anlama yeteneğine sahip olmalıdır.³³⁷ Tüzük (GDPR) ise, çocuğun rızası konusunda, “Çocuğun bilgi toplumu hizmetlerine ilişkin rızası açısından geçerli koşullar” başlıklı sekizinci maddesinde özel bir hüküm düzenlemiştir. Buna göre, çocuğa doğrudan bilgi toplumu hizmetlerinin³³⁸ sağlanması söz konusu ise, çocuğun kişisel verilerinin işlenebilmesi için en az 16 yaşında olması gerekir. 16 yaşından küçük olması durumunda, veri işleme faaliyetine sadece çocuk üzerinde velayet hakkı bulunan yasal temsilci rıza gösterebilir yahut çocuğun rızasını onaylayabilir. Öte yandan ehliyet sahibi olmayan çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi hakkında velayet sahibi olan ebeveynleri muvafakat vermişlerse, çocuk rıza ehliyetine sahip olduğunda bu muvafakati her zaman geri alabilir. Buna karşın çocuk muvafakati geri almadığında ise yasal temsilci tarafından verilen muvafakate onay verdiği anlaşılır³³⁹. Tüzüğe göre, üye ülkenin iç hukukunda 13 yaşın altında olmamak kaydıyla bir yaş sınırı belirlenmesi mümkündür. Görüldüğü üzere Tüzük, rıza beyanında bulunma ehliyeti için ergin-reşit olmayı yani fiil ehliyetini değil, ayırt etme gücüne sahip olmayı esas almıştır³⁴⁰. Nitekim Birleşik Krallık’taki kişisel verilerin korumasına ilişkin düzenlemeler, bilgi toplumu hizmetlerinin sağlanması bakımından 13 yaş ve üzerindeki çocukların rızalarını geçerli kabul etmektedir. 13 yaş altındakilerin rızaları ise sorumlu ebeveynleri tarafından sağlanacaktır³⁴¹.

Tüzük ayrıca, velayet yetkisine sahip olduğu için çocuk adına rıza beyanında bulunan kişinin rıza gösterdiğini ispat etme yükümlüğünü veri sorumlusuna yüklemiştir³⁴².

Çocuğun rızası hakkındaki bir düzenleme de aydınlatma yükümlülüğü ile ilgilidir. 6698 sayılı KVKK’da düzenlenen ilgili kişinin hakları ve veri sorumlusunun yükümlülüğü, çocuğun veri sahibi, rıza beyanında bulunan kişi olduğu durumlar için de geçerlidir. Yani

³³⁶ Arpacı, s.41.

³³⁷ Murat Volkan Dülger, Cansu Ceren Kahraman ve Simay Yalçın, GDPR ve KVKK Bakımından Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması Ve Konuya İlişkin Kurul Kararının Değerlendirilmesi, 24.02.2021, s.3, <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3792410>, (E.T. 15.02.2024).

³³⁸ Bilgi toplumu hizmetleri, mesafeli olarak ve elektronik araçlar kullanılarak hizmet alıcısının talebi üzerine belli bir ücret karşılığında sağlanan hizmet şeklinde tarif edilmiştir. **Bostancı Bozbayındır**, s.1507; **Turan Başara**, s.442; **Selek**, s.943; **Uçak**, s.54.

³³⁹ **Turan Başara**, s.447.

³⁴⁰ **Selek**, s.943; **Turan Başara**, s.442.

³⁴¹ **Dülger, Kahraman ve Yalçın**, s.3.

³⁴² Bkz. GDPR, m. 8/2. Ayrıca bkz. **Selek**, s.944.

çocuğa ilişkin verileri işleyen veri sorumlusu çocuğa yönelik aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmek durumundadır³⁴³.

2.2.5. Rızayı Sakatlayan Haller

Bir hukuki işlem veya sözleşmenin kurulabilmesi için aranan unsurlardan biri irade beyanının sıhhatli olmasıdır. Gerçekten de kişinin özgür iradesine dayanmayan bir beyan ile hukuka uygun bir işlem veya sözleşme kurulması mümkün değildir. Kişinin özgür iradesini ve haliyle irade beyanını sakatlayan haller ise hata, hile, gabin ve ikrahtır. Burada irade beyanını sakatlayan husus, beyan sahibindeki arzunun kendi özgür iradesiyle değil de hata, hile ya da ikrah gibi bir etkenle oluşmasıdır. Ancak irade beyanını sakatlayan hallerden hatanın sözleşmenin sıhhatine etkisi, hile ve ikrahın etkisinden farklıdır. İrade beyanında bulunanın hata sebebiyle sözleşmeden dönebilmesi için hatanın esaslı olması gerekir³⁴⁴. Hile sonucu oluşan irade beyanı ile oluşturulan sözleşmeden dönmek içinse beyan sahibinin maruz kaldığı hilenin, sözleşmenin kurulmasına sebebiyet vermiş olması aranır³⁴⁵. İkrah ise bir kimseye yönelik yapılan tehditle o kimsenin irade beyanında bulunmadığı takdirde kötülüğe maruz kalacağı hissinin uyandırılmasıdır³⁴⁶. Haliyle korkunun eseri olarak irade beyanında bulunan kimsenin rızası sakattır ve hukuki sonuç doğurması mümkün değildir.

Genel olarak hukuki işlemlerde konumuz itibarıyla ise açık rıza verilmesinde özgür iradenin sakat olduğunun kabul edileceği hallerden biri, beyan sahibinin kendisine sunulan bir metni ya da formu (sözleşme, aydınlatma metni) okumadan imzalamasıdır. Bu konu hata hükümleri çerçevesinde değerlendirilir ve şartlar oluştuğu takdirde kişi hata hükümlerinden yararlanır.

Gerçekten de bir kişi kendisine sunulan bir metni arzusuna uygun olduğu zannına kapılarak imzalamış olabilir. Yine, bu kişi metnin içeriği ne olursa olsun kabullenerek imzalamış da olabilir. Kişi, arzusuna uygun olduğu zannına kapılarak imzaladığında, muhatap, imzalanan metnin imzalayanın arzusuna uygun olmadığını biliyor ya da bilmesi gerekiyorsa, sözleşme ya da hukuki işlem kurulmuş olmaz. Ancak muhatap, metnin imzalayanın arzusuna uygun olmadığını bilmiyor ya da bilmesi gerekmiyorsa, imzalanmış metne göre sözleşme ya da hukuki işlem kurulmuş olur. Metni imzalayan kişi içerik ne olursa olsun kabul ederek imzaladığında artık hata hükümlerine dayanamaz ve bu suretle sözleşmenin / hukuki işlemin iptalini isteyemez. Ancak bu halde dahi, imzalayan kişi metnin içeriğinden haberdar olmuş

³⁴³ Uçak, s.48; Selek, s.942.

³⁴⁴ Oğuzman ve Öz, s.80.

³⁴⁵ Oğuzman ve Öz, s.95.

³⁴⁶ Oğuzman ve Öz, s.97.

olsa metni imzalamayacak idiyse ve muhatap imza edenin böyle davranmayacağını biliyor ise dürüstlük kuralı gereği işlemin iptali mümkün olmalıdır³⁴⁷.

Yukarıda açıklanan durum, ilgililerden açık rıza beyanı alınmasında uygulamada sıkça karşılaşılan sorunlardan biridir. Gerek işlemlerin toplu şekilde ve hızlıca tamamlanması saiki, gerekse metni sunan tarafın imzalayan taraftan üstün konumda bulunması gibi haller imzalayacak kişiye rıza göstermeme imkanının sunulmasını engellemektedir. Kimi zaman da açık rıza beyanı için aydınlatma metni başka bir metnin bir parçası olarak o metinle birlikte sunulabilmektedir. Bunun sonucu olarak da kişi kendisine sunulan metni okumadığında bilgilendirilmediği, aydınlatılmadığı bir konuyla ilgili olarak açık rıza beyanında bulunmuş olmaktadır. Bahse konu durumlarda açık rızanın bilgilendirmeye dayalı olma şartı yerine getirilmediği için rıza beyanının geçerliliğinden bahsedilemez. Burada kişi, metnin içeriği ne olursa olsun diyerek imzaladığı metinde kişisel verilerinin işlenmesine dair açık rıza beyanı alındığını bilse metni imzalamazdı denilebiliyorsa, metni imzalatan işveren de bu durumu biliyorsa, söz konusu rızanın geçerliliğinden söz edilemez³⁴⁸.

Rıza beyanını sakatlayan haller yalnızca hata, hile ve ikrahtan ibaret değildir. Rıza beyanının arzuya uygunluğu da rızanın sıhhati açısından önemlidir. Burada beyanın arzuya uygun olmaması irade beyanını sakatlayan unsurlardan biridir ve bu durumda sıhhatli bir irade beyanının varlığından bahsedilemez. Bir kimse bilinçli olarak arzusuna uymayan bir beyanda bulunmuş ise ortada bir latife beyanı ya da zihni kaydın varlığı söz konusudur. Gerek latife beyanı gerekse zihni kaydın söz konusu olduğu haller, sözleşmenin geçerliliği güven teorisi çerçevesinde değerlendirilir. Haliyle muhatap, beyan sahibinin şaka yaptığını, istemediği halde rıza beyanında bulunduğunu bilmiyorsa buradaki beyan geçerli kabul edilir ve sözleşme kurulur. Ancak muhatap, beyan sahibinin şaka yaptığını biliyor veya hal ve şartların gereği olarak anlaması gerekiyorsa söz konusu irade beyanı hukuki sonuç doğurmaz. Beyanın arzuya uygunluğunu etkileyen bir diğer husus ise beyan sahibinin istemeyerek, hataen arzusuna uymayan bir beyanda bulunmuş olmasıdır. Beyan sahibi burada şartlarının varlığı halinde hata hükümlerinden yararlanabilir³⁴⁹.

2.2.6. Açık Rızanın Açıklanacağı Zaman ve Süresi

Kişisel verilerin işlenmesi kural olarak hukuka aykırı bir işlem olduğundan, bu hukuka aykırılığı ortadan kaldırmak için açık rıza gibi bir hukuka uygunluk sebebine ihtiyaç duyulur.

³⁴⁷ Oğuzman ve Öz, s.84-85.

³⁴⁸ Aynı yönde Kurul kararı için bkz. KVK Kurulu, “İşverenin, işçisine ait kişisel verileri ve özel nitelikli kişisel verileri; aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeden ve hukuka aykırı işlemesi”, 20.05.2020 tarih ve 2020/404 sayılı karar, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/6913/2020-404>, (E.T.: 28.06.2024).

³⁴⁹ Oğuzman ve Öz, s.79.

Veri işleme faaliyetinin ne zamandan itibaren hukuka uygun kabul edileceğini belirleyen husus ise açık rızanın açıklandığı zamandır³⁵⁰.

Açık rıza hukuka uygunluk sebebine istinaden yapılan kişisel veri işleme faaliyetlerinde, açık rıza beyanının veri işleme faaliyetinden önce ya da en geç veri işleme faaliyeti esnasında alınması gereklidir. Burada açık rıza bir izin mahiyetinde olduğu için sonradan verilen muvafakat veri işleme faaliyetini baştan itibaren hukuka uygun hale getirmez. Verilen muvafakat veri işleme faaliyetini baştan itibaren hukuka uygun hale getirmese bile verildiği andan itibaren hukuka uygun hale getirir. Bu durumda veri işleme faaliyetinin başladığı an ile veri işlemeye muvafakat verildiği arasında gerçekleşen veri işleme faaliyetleri hukuka aykırı kabul edilir³⁵¹. Bu hallerde, yani rıza verilmeden önce veri işleme yapıldığında, ilgili kişinin kişilik hakları ihlal edilmiş olur ve tazminat hakkı doğar³⁵².

2.2.7. Açık Rızanın Geri Alınması

Tek taraflı ve iradi bir işlem ile verilen açık rızanın her zaman geri alınması mümkündür³⁵³. Bu husus, Kanun'da doğrudan düzenlenmemiştir ancak kanunun gerekçesinden ve kanundaki diğer hükümlerden³⁵⁴ rızanın geri alınabileceği anlaşılmaktadır³⁵⁵. Zira bu hak, kişinin kendi verilerinin geleceğini belirleme hakkının bir gereğidir ve kişiler, kendi verileri üzerinde gerçekleşen veri işleme faaliyetlerini sonlandırabilmelidir³⁵⁶. Rıza beyanı verilmesini, tek taraflı bir hukuki işlem olarak nitelendiren görüş ise, rızayı geri almanın tek taraflı bir hukuki işlemle, karşı tarafın kabulü aranmaksızın ve de herhangi bir zaman sınırlamasına tabi tutulmadan mümkün olduğunu kabul etmektedir³⁵⁷.

İlgili kişi, aksi yönde bir hukuki düzenleme ya da yargı kararı yoksa verdiği rızayı istediği zaman geri alabilir. Fakat bu, rızanın geri alınmasından önce yapılan veri işleme faaliyetlerinin geçerliliğini etkilemez yani hukuka aykırı hale getirmez³⁵⁸. Bu minvaldeki bir düzenlemeyi *Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi Ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik*³⁵⁹te görmek mümkündür. Anılan yönetmeliğin 7'nci maddesinin 3'üncü fıkrası ile ilgili kişinin her türlü kişisel verisine yönelik olarak verdiği rıza beyanını geri alabileceği

³⁵⁰ Braun, s.15.

³⁵¹ Akkurt, Açık Rıza, s.177; Taştan, s.164-165; Çelikel, s.172-173; Ayözger Öngün, s.137; Yücedağ, s.775; Çekin, s.58; Braun, s.15-16.

³⁵² Braun, s.16.

³⁵³ Çelikel, s.176; Akkurt, Açık Rıza, s.179; Taştan, s.165; Selek, s.935; Polat, s.267.

³⁵⁴ Bkz. KVKK, m. 11/e.

³⁵⁵ Taştan, s.165; Çelikel, s.176; Braun, s.17.

³⁵⁶ Çelikel, s.176.

³⁵⁷ Eren, s.625; Özdemir, s.203; Braun, s.17

³⁵⁸ Braun, s.17.

³⁵⁹ Bkz. Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi Ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete, Yayınlandığı Tarih: 20.10.2016, Sayı: 29863.

düzenlenmiştir. Bu durumun tek istisnası ise aksi yönde bir yasal düzenlemenin veya yargı kararının varlığıdır.

Rızanın geri alınması, geleceğe doğru etkili olacak şekilde hüküm ve sonuç doğurur. Haliyle veri sorumlusuna iletiildiği andan sonraki veri işleme faaliyetlerini durdurur³⁶⁰.

6698 sayılı KVKK'da ve 95/46 sayılı direktifte düzenlenmeyen rızanın geri alınması işlemi, Tüzük (GDPR)'te düzenlenmiş³⁶¹ ve veri sahibinin istediği zaman rızasını geri çekme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Tüzüğe göre, rızanın geri çekilmesinden önceki süreçte alınan rızaya istinaden gerçekleştirilen veri işleme faaliyeti hukuka aykırı olmayacaktır³⁶². Tüzük ayrıca, verisi işlenen kişinin kendisinden açık rıza beyanı alınmadan önce rızasını geri çekebileceği hakkında bilgilendirilmesini gerekli görmektedir³⁶³. Tüzükte düzenlenen bir diğer husus da, rızanın geri alınmasının rıza verme kadar kolay olması yani zorlaştırılmamasıdır³⁶⁴. Buna göre, rızanın geri alınması işlemi, rıza vermeden daha zor, daha külfetli yahut daha maliyetli bir şarta ya da işleme bağlanmamalıdır³⁶⁵. Dahası, rızanın geri alınması, geri alan kişi için bir zarar doğurmamalıdır. Yani rızayı geri almanın ücrete tabi tutulması veya verilen hizmetlerde bir daralmaya yol açması, EDPB tarafından rızasını geri alan kişi açısından zarar olarak nitelendirilmiştir³⁶⁶.

Rızanın geri alınmasına Türk hukukunda ve Tüzükte atfedilen işlev birbirinden farklıdır. Şöyle ki, Tüzükte açık rızanın geçerlilik şartları arasında düzenlenen ve olmazsa olmazlarından biri olan rızanın geri alınması, Türk hukukunda ise rızanın unsurları (geçerlilik şartları) arasında sayılmamış; hukuki niteliği, şekli, rıza ehliyeti gibi hususlarla bir arada değerlendirilmiştir.

Yukarıda ifade edildiği üzere rızanın geri alınması Kanun'da düzenlenmemiştir ancak rızanın Kanun'un 13'üncü maddesinde hangi usulle geri alınabileceği bir kısım yazarlarca kabul edilmiştir. Buna göre ilgili kişi, rızasını geri aldığına dair talebini açık rıza verirken kullanılan yöntemlerden biri ile veri sorumlusuna iletir. Veri sorumlusu ise rızanın geri alınması talebini en geç 30 gün içinde karara bağlamak ve cevabını ilgili kişiye iletmekle yükümlüdür³⁶⁷. Kanaatimizce Kanun'un 13'üncü maddesinde düzenlenen bu usulün rızanın geri alınması için de uygulanabileceğini kabul etmek mümkün değildir. Zira rızanın geri

³⁶⁰ Aşıkoğlu, Şehriban İpek ve Uzun, Fatih Burak, **Kişisel Verilerin Yurtdışına Aktarımının Açık Rızaya Dayandırılmasının Yarattığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Dr. Türkan Rado'nun Anısına Armağan, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020, s.942.

³⁶¹ Bkz. GDPR, art., 7/III-1. Ayrıca bkz. Keser, 2020: 1203.

³⁶² Bkz. GDPR, art., 7/III-2. Ayrıca bkz. Keser, 2020: 1203.

³⁶³ Bkz. GDPR, art., 7/III-3.

³⁶⁴ Bkz. GDPR, art., 7/III-4.

³⁶⁵ Akkurt, Açık Rıza, s.179.

³⁶⁶ Aşıkoğlu ve Uzun, s.942.

³⁶⁷ Anı, s.164.

alınması tek taraflı bir işlemdir ve muhatabın kabulüne ihtiyaç duyulmaksızın hüküm ve sonuç doğurabilir. Dolayısıyla veri sorumlusunun ilgili kişiden gelen rızayı geri alma talebini değerlendirmesi ve karara bağlaması söz konusu değildir. Ayrıca rızanın geri alınması işlemi, açık rıza beyanında bulunmak kadar kolay olmalı; daha zor, daha maliyetli ve daha zahmetli olmamalıdır.

2.2.8. Açık Rızada İspat Yükümlülüğü

Açık rızanın ispatı noktasında ispat külfetinin kime ait olduğu Kanun'da düzenlenmemiştir. Buna karşılık 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un ³⁶⁸ 6'ncı maddesinin 10'uncu fıkrasında “*Onayın alındığına ilişkin ispat yükümlülüğü hizmet sağlayıcıya aittir*” denilerek ispat yükümlülüğünün kimde olduğu tayin edilmiştir. Benzer şekilde *Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ*'in 5/1. maddesinde düzenlenen ve aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesinde ispat külfetini veri sorumlusuna yükleyen hükmün, açık rızanın ispatı konusunda da geçerli olduğu değerlendirilmektedir. Buradan hareketle denilebilir ki, veri sahibi ilgili kişiden hukuken geçerli bir açık rızanın alındığını ispat etme yükümlülüğü veri sorumlusuna aittir³⁶⁹. Nitekim Kurum tarafından hazırlanan Açık Rıza rehberinde de, “*Veri sorumlusu ve veri işleyenlerce açık rıza beyanının hangi konuya ilişkin olarak istenildiğinin açıkça ortaya konulması gerekmektedir.*” denilerek aslında ispat külfetinin kime ait olduğu da belirlenmiş olmaktadır³⁷⁰.

6698 sayılı Kanun'da ve 95/46 sayılı Direktifte düzenlenmeyen açık rızanın ispatı konusu, Tüzükte düzenleme alanı bulmuştur ve açık rızanın varlığını ispat yükümlülüğü, veri sorumlusuna bırakılmıştır. Yani veri sorumlusu, veri sahibinin kendi verilerinin işlenmesine rıza gösterdiğini ortaya koyabilmelidir³⁷¹.

Veri sorumlusunun açık rızanın varlığını ispat yükümlülüğü herhangi bir şekil şartına bağlanmamıştır. Veri sorumlusu, ilgili kişinin açık rızasını aldığını herhangi bir şekilde ispat edebilir. İspat yükümlülüğünü yerine getirirken istediği yöntemi seçebilir yahut yeni yöntemler geliştirebilir³⁷². Örneğin, açık rıza yazılı şekilde alındı ise rıza metni, telefonda sesli şekilde alındı ise ses kaydı, mobil imza veya güvenli elektronik imza vasıtasıyla alındı ise zaman damgası ve oluşturulan özel kayıt, opt-in yöntemi ile alındı ise bunu gösterir

³⁶⁸ Bkz. Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, Resmi Gazete, Yayımlandığı Tarih: 05.11.2014, Sayı: 29166, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6563.pdf>, (E.T. 17.01.2024).

³⁶⁹ Akkurt, Açık Rıza, s.178; Çelikel, s.175.

³⁷⁰ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza, s.5.

³⁷¹ Bkz. GDPR, art., 7/1.

³⁷² Akkurt, Açık Rıza, s.78; Çelikel, s.175.

elektronik kayıtlar, veri sorumlusunca muhafaza edilmelidir³⁷³. Diğer taraftan veri sorumlusu, telefon veya internet üzerinden alınan rıza beyanlarında, yüz yüzelik durumu söz konusu olmadığından veri sahibi ile rıza beyanında bulunan kişinin aynı kişi olduğundan emin olmalıdır³⁷⁴. Aksi durumda ispat külfetini yerine getiremeyerek zarara uğrayabilir ve veri sahibine tazminat ödemek zorunda kalabilir.

Veri sorumlusunun ispat yükümlülüğü, verileri işlemeye devam ettiği süre boyunca geçerliliğini korur. Veri işleme faaliyeti bittikten sonra ispat yükümlülüğü de sona erer ancak hukuki bir yükümlülük gereği veya kanundan doğan bir hakkın tesisi, korunması ya da kullanılması halinde ispat yükümlülüğünün süresi uzayabilir³⁷⁵.

2.2.9. 6698 Sayılı KVKK'dan Önce Alınan Rızaların Geçerliliği

6698 sayılı KVKK, 7 Nisan 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla burada 6698 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden evvel alınmış olan rıza beyanlarının akıbetinin ne olacağı merak edilmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, kanun koyucu, Kanundaki bazı maddelerin yürürlüğe girme tarihini 6 ay süreyle ertelemiştir. Ancak rıza beyanı alma işlemi, 6698 sayılı Kanunun 5'inci maddesinde düzenlenen işleme şartlarını ilgilendirdiği için, 5'inci maddenin yürürlüğü de ertelenmediği için Kanunun Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih itibarıyla uygulama alanı bulmuştur. Kanun koyucu, 7 Nisan 2016 tarihinden önce alınmış olan rızaların geçerliliği konusunda ise bir geçici madde düzenlemiştir³⁷⁶. Bu maddeye göre,

“Bu Kanunun yayımı tarihinden önce işlenmiş olan kişisel veriler, yayımı tarihinden itibaren iki yıl içinde bu Kanun hükümlerine uygun hâle getirilir. Bu Kanun hükümlerine aykırı olduğu tespit edilen kişisel veriler derhâl silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir. Ancak bu Kanunun yayımı tarihinden önce hukuka uygun olarak alınmış rızalar, bir yıl içinde aksine bir irade beyanında bulunulmaması hâlinde, bu Kanuna uygun kabul edilir.”³⁷⁷.

Madde metninde görüldüğü üzere kanun koyucu, 6698 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce alınmış rızalar hakkında kanun yürürlüğe girdikten sonraki 1 yıl içinde veri sahibi tarafından aksine bir beyanda bulunulmamış ise, söz konusu rızalar geçerli yani hukuka uygun kabul edilir. Ancak madde metninde dikkati çeken husus, “hukuka uygun olarak alınmış rızalar” ifadesidir. Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin rıza alma işleminin geçerlilik unsurlarını düzenleyen yasal bir düzenleme yokken, alınmış bir rızanın hukuka uygun

³⁷³ Anı, s.160.

³⁷⁴ Özkan, s.105.

³⁷⁵ Batu, s.158.

³⁷⁶ Elif Erdoğan, **6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Açık Rıza**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2022, s.139; Doğan, s.137-138; Anı, s.162.

³⁷⁷ KVKK, Geçici madde, 1/f-3.

biçimde alındığı neye göre tespit edilecektir? Bu noktada kanun yürürlüğe girmeden önce alınan rızalar için işlemin hukuka, kanunlara³⁷⁸, kamu düzenine, ahlaka ve kişilik haklarına uygun olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği kıstas alınmalıdır. Yine rıza verenin 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleri çerçevesinde rıza vermeye ehliyeti olup olmadığı da dikkate alınmalıdır³⁷⁹. Bu noktada şu somut örneğe yer verilebilir: 1 Mayıs 2015 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, alıcılara ticari elektronik ileti gönderilebilmesi için önceden onay alınması koşulunu getirmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarih ile 6698 sayılı KVKK'nın yürürlüğe girdiği 7 Nisan 2016 tarihi arasında bu kanuna uygun olarak alınan rızalar, hukuka uygun kabul edilecek ve 6698 sayılı KVKK'ya istinaden ilgili kişiden tekrar onay (rıza) alınmayacaktır³⁸⁰.

Nitekim Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 2019 yılında verdiği bir karar³⁸¹, doğrudan bu konuyla ilgilidir. Veri sahibi gerçek kişi, telefonuna reklam amaçlı SMS gönderen bir firmayı Kurul'a şikâyetle bulunmuş, Kurul ise verdiği kararda, veri sahibinin 2012 yılında firmadan yaptığı bir alışveriş neticesinde kullanım kılavuzu istediğini, bu esnada kendisinden e-posta, SMS ve telefon kanallarıyla iletişime geçmek için izin istediğini ve veri sahibinin de bu izni verdiğini, bu iznin sonradan geri alınmadığını gerekçe göstererek 6698 sayılı KVKK kapsamında yapılacak bir işlem bulunmadığına hükmetmiştir.

2.3. Açık Rıza ve Kişisel Verilerin İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri

2.3.1. Genel Olarak

Kişisel verilerin korunması hukuku Türk hukuku açısından henüz yeni bir hukuk disiplini olmasına karşın, gerek diğer hukuk disiplinleriyle ilişkisi gerekse kendi içinde kapsamlı bir içeriğe sahip olması nedeniyle oldukça detaylı ve derinlemesine incelenmesi gereken bir alandır. Kişisel verilerin korunması hukukunun geniş kapsamı nedeniyle, işbu tez çalışmasında bütüncül olarak ele alınması mümkün değildir. Bu nedenle tezde ele alınacak konuların seçiminde esas konu ile daha yakından ilişkili olan konuların seçimine özen gösterilmiştir. Kişisel verilerin işlenmesinde hukuka uygunluk sebepleri de tez konusunu teşkil eden açık rıza ile olan yakın ilişkisi nedeniyle tercih edilmiştir.

³⁷⁸ Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun (ETDHK)'nın 6'ncı maddesinde ticari iletilerin ancak alıcıların önceden onaylarının alınması durumunda gönderilebileceği, onayın yazılı ya da her türlü elektronik iletişim kanalıyla alınabileceği düzenlenmiştir. Buradan çıkarımla bu onayın yazılı ya da her türlü iletişim kanalıyla alınabileceği anlaşılabılır. Ayrıca bkz. **Anı**, s.163.

³⁷⁹ **Doğan**, s.138; **Erdoğan**, s.139.

³⁸⁰ **Anı**, s.163.

³⁸¹ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 01.10.2019 Tarihli ve 2019/297 Sayılı Karar, erişim adresi: <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7437/Yayimlanmis-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulu-Kararlari-2018-2021->, (E.T. 17.01.2024).

Başkasına ait bir kişisel verinin işlenmesi kural olarak hukuka aykırıdır, bu hukuka aykırılığı ortadan kaldıracak durum ise ancak bir hukuka uygunluk sebebi olabilir³⁸².

Kişisel verilerin işlenmesinde hukuka uygunluk sebepleri, 6698 sayılı KVKK'nın 5'inci maddesinde “*Kişisel verilerin işlenme şartları*” başlığı altında düzenlenmiştir³⁸³. Maddenin 1'inci fıkrası ile kişisel verilerin ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla açık rıza temel bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmiştir. Maddenin 2'nci fıkrasında ise açık rızanın bulunmadığı ya da açık rızanın varlığına ihtiyaç duyulmayan hallerde geçeli olan hukuka uygunluk sebepleri düzenlenmiştir. Bu hallerde açık rıza aranmaksızın kişisel veriler işlenebilir ve bu işlemenin hukuka uygun olduğu kabul edilir³⁸⁴.

Hukuka uygunluk sebeplerine Tüzükte de yer verilmiştir. Tüzükte düzenlenen hukuka uygunluk sebepleri şöyledir:

- i. İlgili kişinin rızası,
- ii. Sözleşmenin ifası veya bir sözleşmenin kurulması için gerekli olma,
- iii. Veri sorumlusunun tabi olduğu hukuki yükümlülük,
- iv. Kişinin hayati çıkarının korunması için işleme faaliyetinin gerekli olması,
- v. Kamu yararı ya da resmi bir yetkinin öngörülmüş olması,
- vi. Meşru menfaat³⁸⁵.

Çalışmanın bu bölümünde hem 6698 sayılı KVKK'da hem de Tüzükte düzenlenmiş olan hukuka uygunluk sebeplerine bir bütün halinde yer verilmiştir.

2.3.2. İlgili Kişinin Rızası

İlgili kişinin rızası 6698 sayılı Kanun'da diğer hukuka uygunluk sebeplerinden önce düzenlenmiş³⁸⁶ ve diğer hukuka uygunluk nedenlerinden herhangi birinin varlığı halinde ilgili

³⁸² Han, s.433; Özkan, s. 103.

³⁸³ KVKK, m. 5/2: *Aşağıdaki şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür:*

a) Kanunlarda açıkça öngörülmesi.

b) Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması.

c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması.

ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması.

d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması.

e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması.

f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması.

³⁸⁴ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.74.

³⁸⁵ Aşıkoğlu, Şehriban İpek, **Kişisel Verilerin İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri**. Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumlu Özel Hukuk, A. Kaya, B.İ. Engin, A. Paslı, Ş. İ. Aşıkoğlu ve E. Oğuz (Ed.), İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2020, ss.1057-1081, s.1064-1068.

kişinin rızasının aranmayabileceği ifade edilmiştir. 6698 sayılı Kanun'un yanı sıra AB müktesebatında da ilgilinin rızası kendine yer bulabilmiştir. Tüzükte (m. 4/11), 95/46 sayılı Direktifte rıza kavramının tanımı yapılarak unsurlarına yer verilmiştir³⁸⁷.

Kişisel verilerin korunması alanına yönelik yasal düzenlemelerde genel olarak, ilgilinin rızasının arandığı görülmektedir. Veri sahibinin, kişisel verilerinin toplanmasına ve işlenmesine rızası olduğunda, veri toplama ve işleme hukuka uygun hale gelmekte; rızası olmadığında ise toplama ve işleme faaliyetleri hukuka aykırılık teşkil etmektedir. Buradaki rıza, bireyin kişisel verilerinin yalnızca kaydedilmesine değil, bununla beraber işlenmesine, aktarılmasına, devredilmesine özgür iradesiyle onay vermesi anlamına gelmektedir³⁸⁸. Rızanın geçerli sayılabilmesi için, ilgilinin yeterince aydınlatılması ve herhangi bir etki altında kalmaksızın rıza vermesi gerekir. Yine veri işlemenin mahiyeti ve süresi hakkında da ilgili kişi bilgilendirilmeli; bu bilgilendirmeye binaen rıza verilmiş olmalıdır³⁸⁹. Rıza, veri sahibinin kendi verileri hakkındaki denetimi sağlayabilmesinin en önemli yoludur³⁹⁰.

İlgili kişinin açık rızası, öğretide hem genel nitelikli hem özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi ve hem yurt içine hem de yurt dışına aktarılması bakımından (temel şart) hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmiştir³⁹¹.

Rıza konusu, çalışmamızın “Açık Rıza” başlıklı bölümünde kapsamlı olarak ele alındığı için, bu kısımda verilen açıklamalarla yetiniyoruz.

2.3.3. Kanunlarda Açıkça Öngörülmüş Olma

Kanunlarda açıkça öngörülmüş olma hukuka uygunluk sebebi, 6698 sayılı KVKK'nın 5/2-a bendinde düzenlenmiştir. Buna göre, kanunlarda veri işlenmesine dair açık bir düzenleme varsa ilgili kişinin açık rızası alınmaksızın işleme yapılabilir³⁹². 6698 sayılı KVKK'daki hüküm esasen Anayasa'nın 20'nci maddesinin 3'üncü fıkrasında düzenlenen “*kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir*” amir hükmünün bir gereği ve yansımasıdır. Anayasa ve 6698 sayılı KVKK'daki madde metninde kanunlarda düzenlenme şartı öngörüldüğünden tüzük ve yönetmelik gibi kanun altı normlara dayanılarak yapılan işlemler işbu hukuka uygunluk sebebi kapsamında değerlendirilemez. Bir diğer husus ise, “açıkça” düzenlenmesidir. Buna göre kişisel verilerin işlenmesine cevaz veren kanun hükmünün hangi verilerin ne amaçla ve hangi süreyle işlenebileceğini açık ve

³⁸⁶ Bkz. KVKK, m. 5/1.

³⁸⁷ Aşkoğlu, s.1064-1065.

³⁸⁸ Akgül, s.175; Aşkoğlu, s.1069.

³⁸⁹ Özdemir, s.139.

³⁹⁰ Küzeci, s.220.

³⁹¹ Erdinç, s.14.

³⁹² Üstün ve Günal, s.5.

tereddüde yer bırakmayacak biçimde düzenlemesi gerekir³⁹³. Öte yandan kanunlarda açıkça öngörülmüş olma sebebi, genel nitelikli kişisel verilerin yanı sıra sağlık ve cinsel hayat haricindeki özel nitelikli kişisel veriler açısından da geçerlidir³⁹⁴.

Kanunlarda açıkça öngörülmüş olma hukuka uygunluk sebebi, maddenin lafzından da anlaşılacağı üzere, yalnızca 6698 sayılı KVKK’da değil diğer kanunlarda öngörülen düzenlemeler bakımından da geçerlidir. Örneğin, işçinin özlük dosyasındaki bilgilerin işlenmesi, İş Kanunu’ndan doğan bir kanuni yükümlülüktür³⁹⁵. Benzer şekilde, 2559 sayılı PVSK’nın 5’inci maddesi kapsamında şüphelilerin parmak izlerinin alınması; 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu gereği kişilerin ceza mahkûmiyetlerine ilişkin verilerinin işlenmesi, kanunlarda açıkça öngörülme hukuka uygunluk sebebi kapsamında değerlendirilmiştir³⁹⁶.

2.3.4. Sözleşmenin İfası ve Sözleşme Öncesi Tedbirlerin İcrası

6698 sayılı Kanunda (m. 5/2-c) “*Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması*” şeklinde düzenlenen bu hukuka uygunluk sebebine, Tüzükte de yer verilmiştir³⁹⁷.

Söz konusu hukuka uygunluk sebebinin geçerli olabilmesi için veri işlemenin sözleşmenin kurulması ve ifasıyla doğrudan ilgili olması, veri işlemenin gerekli olması ve veri işlemede amaçla bağlılık ve ölçülülük ilkelerine riayet edilmesi gerekir³⁹⁸. Tüzükteki düzenlemelere göre bu hukuka uygunluk sebebine dayanılması için sözleşmesel bir ilişkinin varlığı yahut da müzakere aşamasında olması aranmaktadır³⁹⁹.

Taraflar arasındaki sözleşme ilişkisinden ötürü gerçekleştirilmesi gereken işlemler kişisel verilerin işlenmesini hukuka uygun hale getirir. Bu noktada ilgili kişinin sözleşme kurulmadan önce talepte bulunması veya rıza göstermesi, daha sonra verilerinin sözleşme kapsamında işlenmesini hukuka uygun hale getirir⁴⁰⁰.

Taştan, bu hukuka uygunluk sebebinin sözleşmenin kurulması ve sözleşmenin ifası olmak üzere ayrı ayrı ele almıştır. Yazara göre, sözleşme öncesinde sözleşmenin kurulmasıyla doğrudan ilişkili olan veri işlemlerde ilgilinin açık rızasını aramaya gerek yoktur. Benzer

³⁹³ Aşıkoğlu, s.1070.

³⁹⁴ Senem Değer Ermumcu, “Kişisel Verilerin Korunması Kanununun İşverene Yüklediği Sorumluluklar”, **Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi (Piar)**, Cilt 8, Sayı 2, 2021, ss.440-461, s.442; Aşıkoğlu, s.1070.

³⁹⁵ Ermumcu, s.445.

³⁹⁶ Aşıkoğlu, s.1069.

³⁹⁷ Bkz. GDPR, m. 6/1: “İlgili kişinin taraf olduğu bir sözleşmenin ifası ya da bir sözleşme yapılmadan önce ilgili kişinin talebi üzerine gerekli adımların atılması amacıyla işlenmesi...”

³⁹⁸ Aşıkoğlu, s.1071.

³⁹⁹ Aşıkoğlu, s.1065.

⁴⁰⁰ Akgül, s.178.

şekilde sözleşmenin kurulmasından sonra sözleşmenin ifasının gerçekleştirilmesi amacıyla yapılan işlemler de hukuka uygun kabul edilir ve açık rıza aranmaz⁴⁰¹.

Söz konusu hukuka uygunluk sebebini düzenleyen hükümde veri sahibinin sözleşmenin tarafı olması gerektiği vurgulanmış ancak veri sorumlusu ya da işleyenin sözleşmenin tarafı olması hususunda bir gereklilik öngörülmemiştir. Dolayısıyla sözleşmeye taraf olmayan birinin de veri sorumlusu yahut veri işleyen sıfatıyla taraflara ait verileri işlemesi mümkündür. Ancak yukarıda sayılan diğer şartlar karşılanmalıdır⁴⁰².

Sözleşmeden kaynaklanan veri işleme faaliyetine örnek olarak işveren, işçinin maaşını ödeyebilmek için banka hesap bilgilerini işlemek ve bu bilgileri bankalarla paylaşmak durumundadır. Bu yükümlülük, işveren için bir sözleşmeden kaynaklanmaktadır ve bu sebeple de işçinin açık rızasının alınmasına gerek yoktur⁴⁰³.

2.3.5. Hukuki Yükümlülüğün Yerine Getirilmesi

Yasal mevzuatın gerekli kıldığı hallerde kişisel verilerin sorumlular tarafından işlenmesi, hukuka uygun kabul edilir ve veri sahiplerinin açık rızası aranmaz. Vergi hukuku ve sosyal güvenlik hukuku bağlamında yapılan işlemler bu kapsamda sayılabilir⁴⁰⁴. Ancak burada önemli olan kanuni yükümlülük değil hukuki yükümlülüktür. Dolayısıyla yükümlülüğün kanundan kaynaklanması şart değildir, ikincil mevzuattan da kaynaklanıyor olabilir. Zira bu hukuka uygunluk sebebinin “*kanunlarda açıkça öngörülme*” ilkesiyle karıştırılması söz konusu olabilmektedir. Bu noktada kanunlarda açıkça öngörülme hususunun dar yorumlanması yerinde olur⁴⁰⁵. Aşıkoğlu, kişisel verilerin işlenmesi konusunda kanunlarda açıkça bir düzenleme öngörülmemekle birlikte veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için işlemenin gerekli olması durumunda bu sebebe dayanılacağını vurgulamaktadır. Bu sebebe dayanılarak yapılabilecek işlemler kapsamında, çalışana maaşın ödenebilmesi için medeni durumu, eşinin çalışma durumu ve bakmakla yükümlü olduğu kimseler ile banka hesap numarası bilgilerinin işlenmesi kabul edilmiştir⁴⁰⁶. Diğer taraftan veri sorumlusu işverenin sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirebilmek için yaptığı işlemler ise bu ilke çerçevesinde değerlendirilmez⁴⁰⁷. Görüldüğü üzere, çalışanın maaşının hesaplanması ve ödenmesi için kimi bilgilerinin işlenmesi gerekliliği farklı yazarlarca farklı hukuka uygunluk sebepleri kapsamında değerlendirilmiştir. Söz konusu

⁴⁰¹ Taştan, s.169-170.

⁴⁰² Aşıkoğlu, s.1071.

⁴⁰³ Üstün ve Günel, s.6.

⁴⁰⁴ Akgül, s.178; Üstün ve Günel, s.6.

⁴⁰⁵ Üstün ve Günel, s.6.

⁴⁰⁶ Aşıkoğlu, s.1071-1072.

⁴⁰⁷ Üstün ve Günel, s.6.

işlemeler işveren açısından hem bir hukuki yükümlülüğünden kaynaklanmakta hem de çalışan ile arasında akdedilen sözleşmeden de kaynaklanmaktadır. Kanaatimizce “*hukuki yükümlülüğün yerine getirilebilmesi için gerekli olma*” ilkesine, diğer hukuka uygunluk sebeplerine dayanmanın doğrudan mümkün olmadığı durumlarda dayanmak daha doğru olur. Zira hukuki yükümlülük, kanundan doğan yükümlülükleri kapsadığı gibi, sözleşmeden doğan yükümlülükleri de ikincil mevzuata ilişkin düzenlemeleri de kapsamaktadır. Bu durumda sözleşmeden doğan yükümlülüğün yerine getirilmesi ile kanunlarda açıkça öngörülme hukuka uygunluk sebepleri, özel; hukuki yükümlülüğün yerine getirilmesi hukuka uygunluk sebebi ise bunlara nazaran genel bir hukuka uygunluk sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan yukarıda verilen örnekte görüldüğü gibi bazı veri işleme faaliyetleri hem sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün hem de kanundan doğan bir yükümlülüğün icrası kapsamında yapıyor olabilir. İşverenin çalışanına maaş ödemek için bazı kişisel verilerini işlemesi hem kanundan hem de sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün icrası kapsamındadır. Çünkü işverenin ücret ödeme borcu hem İş Kanunu’ndan hem de işçiyle arasında akdetmiş olduğu hizmet sözleşmesinden kaynaklanmaktadır.

Benzer bir örnek olarak, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (PVSK) gereği, polisin gözüaltına alınan kimselerin parmak izlerini alma yetkisi bulunmaktadır. Bu durumda polis, gözüaltındaki kişinin açık rızasını aramaksızın parmak izini alabilir ve bu işlemin hukuka uygun olduğu kabul edilir⁴⁰⁸. Bahse konu işlem polis açısından hem hukuki hem de kanuni bir yükümlülüktür. Yapılan açıklamalardan hareketle, bir veri işleme faaliyetinin Kanun’da düzenlenen (m. 5/2) birden fazla hukuka uygunluk sebebine dayanabileceği söylenebilir.

2.3.6. İlgili Kişinin Kendisi Tarafından Alenileştirilmiş Olması

6698 sayılı Kanunun 5/2-d bendinde düzenlenen bu hüküm, kişisel verilerin veri sahibi tarafından alenileştirildiği durumlarda açık rıza aranmaksızın işlenebileceğini öngörmektedir. Ancak bu halde dahi veri işleminin Kanunun 4’üncü maddesinde sayılan ilkelere uygun olarak gerçekleştirilmiş olması gereklidir. Burada sahibi tarafından alenileştirilen veriler, kişisel veri olmaktan çıkmaz⁴⁰⁹; veri işleme faaliyetinin hukuka uygun olduğu kabul edilir. Kanun gerekçesinde (m. 5) bu durum, verilerin işlenmesinde korunması gereken hukuki yararın ortadan kalkması, şeklinde yorumlanmıştır⁴¹⁰. Dolayısıyla bu alenileştirme sonucunda korunması gereken hukuki yarar ortadan kalkmıştır ve veri işleme faaliyeti uygun hale gelmiştir. Bu kapsamda, bir yazarın ya da sanatçının, kendine ait bir internet sayfasında ya da

⁴⁰⁸ Taştan, s.167.

⁴⁰⁹ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.77; Aşıkoğlu, s.1072.

⁴¹⁰ Özkan, s. 112.

sosyal medya platformunda telefon numarasını, e-posta adresini, banka hesap bilgilerini paylaşması, alenileştirme olarak kabul edilir⁴¹¹.

Alenileştirme konusunda bilinmesi gereken husus, yukarıda ifade edildiği üzere, verinin sahibi tarafından kamuya açıklanmış olmasıdır. Bir başkası tarafından yapılan alenileştirme bu kapsamda değerlendirilmez⁴¹². Örneğin bir avukatın kendi internet sayfasında iletişim bilgilerini paylaşması alenileştirme kapsamında iken, bir başkası tarafından iletişim bilgilerinin paylaşılması, bu bentte düzenlenen hukuka uygunluk sebebi kapsamında değerlendirilmez⁴¹³.

Alenileştirilmiş olan veriler, yalnızca kişinin alenileştirme amacı kapsamında işlenebilir. Kişinin alenileştirme amacının dışında başka bir amaçla işlenmesi hukuka uygun olmayacaktır. Örneğin, sahibi olduğu aracı satmak maksadıyla bazı verilerini (örneğin, ad-soyad, telefon) alenileştiren kişinin bu verileri ürün pazarlama, reklam gibi bir maksatla işlenemez⁴¹⁴. Nitekim Kurul, konuyla ilgili bir kararında, ilgili kişinin kendisi tarafından bir internet sayfasında alenileştirilen telefon numarasının, kişinin mesleki yetkinliğinden yararlanmak amacıyla değil de, kendisine ürün ve hizmetlerin pazarlanması (sigortacılık faaliyetleri) amacıyla işlendiği kanaatine varmış ve veri sorumlusu hakkında para cezası yaptırımını uygulamıştır⁴¹⁵.

İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirme hukuka uygunluk sebebi açısından ayrıksı bir durum söz konusudur. Buna göre ilgili kişi (veri sahibi) tarafından alenileştirilen kişisel veriler, Kanun'un kapsamından tamamıyla çıkmamakta; ancak 11'inci maddede düzenlenen "İlgili Kişinin Hakları" ile 16'ncı maddede düzenlenen "Veri Sorumluları Sicili" hükümleri, bu maddeye (m. 5/2-d) dayanarak yapılan veri işleme faaliyetlerine uygulanamamaktadır⁴¹⁶.

İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirme, özel nitelikteki kişisel veriler açısından uygulanmamaktadır. Zira bu sebebe Kanunun 6'ncı maddesinde yer verilmemiştir. Bu nedenle de kişi, kendisine ait bir özel nitelikteki veriyi (örneğin, sağlık veya cinsel hayat) kamuya açıklasa dahi, bu veriler işlenemez⁴¹⁷.

⁴¹¹ Batu, s.148.

⁴¹² Aşikoğlu, s.1072.

⁴¹³ Özkan, s.113.

⁴¹⁴ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.77; Batu, s.148; Özkan, s.113.

⁴¹⁵ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, "İlgili kişi tarafından alenileştirilen kişisel verinin, alenileştirme amacı dışında işlenmesi", 07.11.2019 Tarih ve 2019/331 Sayılı Karar Özeti, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/6623/2019-331>, (E.T. 04.02.2024).

⁴¹⁶ Aşikoğlu, s.1072; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.77.

⁴¹⁷ Aşikoğlu, s.1073.

2.3.7. İlgili Kişinin Üstün Özel Yararı

İlgili kişinin üstün özel yararı hukuka uygunluk sebebi, Kanun'da daha geniş kapsamlı bir açıklamayla düzenlenmiş ve koşulları belirlenmiştir⁴¹⁸. Burada üstün özel yarar kavramından anlaşılması gereken, bentte sayılan hayatın veya beden bütünlüğünün korunmasıdır. Ancak kanun koyucu üstün özel yararın söz konusu olduğu her halde değil, ilgili kişinin rızasını açıklayamayacak durumda olduğu ve rızasına ehemmiyet verilemeyeceği hallerde kişisel verilerinin işlenebileceğini kabul etmektedir.

Öğretide ağırlıklı olan görüşe göre, ilgili kişinin hayati çıkarlarının korunmasını gerektiren üstün özel yarar hallerinde yapılan veri işleme hukuka uygun kabul edilir. Bu tür durumlarda, genellikle ilgili kişi, rızasını açıklayamayacak ya da rızasına ehemmiyet verilemeyecek bir haldedir. Kişinin hayat ya da beden bütünlüğünün korunması için verilerinin işlenmesi kamu yararı için zorunludur⁴¹⁹. Buradaki üstün özel yarar genellikle, hastaya tıbbi müdahalenin gerekli olduğu ve bu müdahale için hastanın rızasını almanın mümkün olmadığı hallerde söz konusu olur⁴²⁰.

Kanun koyucu üstün özel yarar kavramına yalnızca ilgili kişiyi dâhil etmemiştir. İlgili kişi veya üçüncü kişilerin hayatı ya da beden bütünlüğü söz konusu olduğunda da veri işleme faaliyeti hukuka uygun hale gelir. Haliyle hayatı yahut beden bütünlüğü korunacak kimse ile verisi işlenecek kimsenin aynı kişi olma zorunluluğu yoktur⁴²¹. Öğretide üstün özel yarar konusu bu şekilde açıklanmış olmakla birlikte, söz konusu hukuka uygunluk sebebinin Kanun'da özel nitelikli kişisel veriler için değil de genel nitelikli, kişisel veriler için öngörülmüş olması nedeniyle kişinin üstün özel yararı (hayatı veya bedensel bütünlüğü) gereği işlenmesine ihtiyaç duyulan sağlık verileri işlenemez⁴²². Örnek vermek gerekirse bir çalışan iş kazası geçirdiğinde, durumu yakınlarına hemen bildirmek için telefonu rızası alınmadan açılır ve yakınlarının telefon numaralarına ulaşırsa, bu veri genel nitelikte olduğundan veri işlemenin ilgili kişinin üstün özel yararı hukuki sebebine dayandığı kabul edilir⁴²³. Ancak çalışanın kan grubu, kullandığı ilaçlar, geçirdiği hastalıklar gibi sağlık verileri, kendisine acil müdahale yapılabilmesi için işlendiğinde, ilgili kişinin üstün özel yararı hukuki sebebi kapsamında değerlendirilemez. Esasen Kanun gerekçesinde kişinin kan grubu, kullandığı ilaçlar, geçirdiği hastalıklar ve ameliyatları gibi sağlık verilerine bu hukuka

⁴¹⁸ Bkz. KVKK, m. 5/2-c: *fili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması*.

⁴¹⁹ Akgül, s.178; Taştan, s.167-168; Üstün ve Günal, s.6; Aşıkoğlu, s.1070.

⁴²⁰ Merve Ayşegül Kulular İbrahim, "Rıza, Üstün Nitelikte Özel ve Kamusal Yarar Bağlamında Hukuka Uygunluk Nedenleri", *SDÜHFD*, Cilt 9, Sayı 2, 2019, ss.305-333, s.323.

⁴²¹ Aşıkoğlu, s.1070.

⁴²² Aşıkoğlu, s.1071.

⁴²³ Üstün ve Günal, s.6.

uygunluk sebebi kapsamında yer verilmiştir. Ancak bu sebebin Kanun'da düzenlendiği yere bakılarak bir değerlendirme yapıldığında ise özel nitelikli verilerden olan sağlık verileri açısından geçerli olmayacağı gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce burada bir hüküm boşluğu söz konusudur ve özel nitelikteki kişisel verilerin işleme şartlarını ve istisnalarını düzenleyen madde metnine bu hukuka uygunluk sebebi eklenmelidir⁴²⁴.

Sağlık verilerine ilişkin örnekler haricinde, doğal afetin yaşandığı bir bölgede afetzedelerin ad-soyad, telefon ve adres gibi kişisel verilerinin sosyal platformlarda veya kamusal alanlarda kendilerine yardım edilmesi amacıyla paylaşılması hukuka uygundur ve bu hukuka uygunluk sebebine dayanılabilir⁴²⁵.

2.3.8. Bir Hakkın Tesisi, Kullanılması Veya Korunması İçin Gerekli Olması

Kanun'un 5/2-e bendinde düzenlenen bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması, 6698 sayılı KVKK kapsamında sayılan hukuka uygunluk sebeplerinden biridir⁴²⁶. Buradaki hakkın kanundan ya da sözleşmeden doğması şart olmadığı gibi hukuki bir talep olması da şart değildir. Bu hukuki sebep, kanunlarda açıkça öngörülme ve veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğü hukuki sebeplerinden farklı olarak veri sorumlusu ile ilgili kişi arasında bir ayırım yapılmamıştır. Yani tesis edilecek, kullanılacak veya korunacak hak veri sorumlusuna da ilgili kişiye de ait olabilir. Bu halde veri işleme faaliyeti hukuka uygun kabul edilir. Örnek olarak, işverenin kendi çalışanı tarafından açılan bir davada çalışanın kişisel verilerini ispat maksadıyla kullanması da, kısıtlı bir kişinin haklarının korunması için vasisinin veya kayyımın, kısıtlıya ait mali bilgilere erişebiliyor olması da bu kapsamdadır⁴²⁷. Yine, avukatın müvekkilinden vekâlet aldıktan sonra, dava takip işlerini yürütebilmek için müvekkilin bilgilerini işlemesi⁴²⁸, sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra, tarafların sözleşme, kefaletname gibi belgeleri zamanaşımı süresinin sonuna kadar saklaması bu kapsamdadır⁴²⁹.

Söz konusu sebep, kanun koyucu tarafından özel nitelikli kişisel veriler için değil genel nitelikteki kişisel veriler için öngörülmüştür⁴³⁰.

⁴²⁴ Aşikoğlu, s.1071.

⁴²⁵ Taştan, s.168.

⁴²⁶ Batu, s.149.

⁴²⁷ Aşikoğlu, s.1073; Batu, s.149.

⁴²⁸ Özkan, s.140; Batu, s.149.

⁴²⁹ Batu, s.149.

⁴³⁰ Aşikoğlu, s.1073.

2.3.9. Kamu Menfaati veya Kamu Düzeni Gereği Görevin Yerine Getirilmesi

İşbu sebebe 6698 sayılı KVKK'nın hukuka uygunluk sebeplerini düzenleyen 5'inci maddesinde yer verilmemiştir⁴³¹. Bu hukuka uygunluk sebebi, Tüzükte 6-c bendinde kendine yer bulmuştur⁴³².

Bazı haller vardır ki, kamunun menfaati bireyin menfaatinden üstün tutulur. Kanun koyucu bu gibi durumları düzenlemiştir ve bu hallerde de kişisel verilerin işlenmesi hukuka uygun kabul edilir⁴³³. 6698 sayılı KVKK'nın 28/1-ç maddesinde sayılan faaliyetler kapsamında kişisel veriler işlenmişse, 6698 sayılı KVKK'da düzenlenen temel ilkeler uygulama alanı bulamayacaktır. Bahse konu bu hüküm, hukuka uygun sebebi olmanın ötesinde kişisel verilerin işlenmesinde uygulanacak olan en temel yasal düzenlemeyi devre dışı bırakmıştır⁴³⁴.

Tüzük açısından bakıldığında, kamu yararı, kamu düzeni ya da resmi yetkiye dayanarak veri işlenmesi durumlarında, veri işleyen kamu kurumunun AB hukuku ya da üye devlet hukukunca belirlenmiş olması gerektiği görülmektedir. Benzer şekilde, veri işleyen gerçek ya da tüzel kişinin de kamu hukuku tarafından yetkilendirilmiş olması ve AB hukuku veya üye devlet hukuku kapsamında belirlenmiş olması gerekli görülmüştür⁴³⁵. Bir görüşe göre, kamu yararına dayanılarak kişisel verilerin işlenmesi Anayasa'ya aykırıdır. Çünkü temel hak ve hürriyetler ancak Anayasa'nın ilgili maddelerinde öngörülen sebeplere bağlı olarak sınırlanabilir. Nitekim Anayasa'nın 20/3'üncü maddesinde düzenlenen sınırlama sebepleri arasında "kamu yararı" bulunmamaktadır. Bu durumda, veri işleme faaliyetlerinde kamu yararına dayanılmaması ve kamu yararının bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmemesi yerinde olacaktır⁴³⁶. Bir başka görüşe göre, kamu yararı ile kişilik hakkı ihlal edilen bireyin yararı arasında bir çıkar dengesi gözetilmeli, bu dengede ancak kamu yararı ağır bastığında, hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmelidir. Bireyin menfaati ile kamu yararının çatıştığı durumlarda dengenin iyi korunması icap eder⁴³⁷. Yargıtay, kamu yararı ile kişilik değerlerinin çatıştığı basın özgürlüğüne ilişkin bir kararında, kamu yararını temel ölçüt aldıktan sonra öze biçim arasında bir denge kurulmasını, haberin gerçekliğini ve güncelliğini gerekli görmüş ve ancak bu gereklilikleri karşılayan bir yayının kamu yararı kapsamında

⁴³¹ Kulular İbrahim, s.325.

⁴³² Aşıkoğlu, s.1066.

⁴³³ Akgül, s.179.

⁴³⁴ Taştan, s.168-169.

⁴³⁵ Aşıkoğlu, s.1066-1067.

⁴³⁶ Doğan Kılınç, "Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması", AÜHFD, Cilt 61, Sayı 3, 2012, ss.1089-1169, s.1160.

⁴³⁷ Kulular İbrahim, s.326.

değerlendirilebileceğini ifade etmiştir⁴³⁸. Kurul da kamu yararını konu ettiği bir gazete haberine ilişkin kararda, tıpkı Yargıtay gibi kamu yararının yanı sıra öze biçim arasında denge, güncellik ve gerçeklik unsurlarını aramıştır. Somut olayda Kurul, haberde yer alan özel nitelikli kişisel veriler nedeniyle ilgilinin kişilik hakları ile haber yapanın ifade özgürlüğü arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Kurul, bu dengede özel nitelikli kişisel verilerin ihlal edilmiş olması nedeniyle kamu yararına değil, ilgilinin kişilik haklarına üstünlük tanımıştır⁴³⁹.

Kanaatimizce, kamu yararı gereği kişisel verilerin açık rıza alınmadan işlenmesi, literatür ve mevzuat bakımından tartışmaya açık bir konu olmakla birlikte, kamu düzeni gereği kişisel verilerin işlenmesinin hukuka uygun kabul edilmesinde bir sorun yoktur. Ancak kamu düzeni gerekçesiyle de olsa, bir kanunun ve dolayısıyla da kanun koyucunun iradesinin devre dışı bırakılması, ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayacaktır.

2.3.10. Veri Sorumlusunun Meşru Menfaatleri İçin Veri İşlemenin Zorunlu Olması

Kanun koyucu bazı durumlarda veri sorumlusunun meşru menfaatlerini üstün tutmuştur ve meşru menfaatler gereği kişisel verilerin işlenmesinin zorunlu olduğu hallerde ilgilinin rızasını aramamıştır. Ancak bu hallerde bile veri sahibinin temel hak ve hürriyetlerine zarar verilmemesi ön koşuldur. Üstelik bu durumlarda veri sorumlusunun meşru menfaati ile veri sahibinin verilerinin korunmasını talep etme hakkı yarış halindedir. Kanun koyucu burada, temel hak ve hürriyetlere zarar vermemek şartıyla veri sorumlusunun meşru menfaatinin gözetmiştir. Bir diğer şart ise, veri sorumlusunun menfaatinin meşru olması yani kanuna aykırı olmaması gerekliliğidir. Bir bankanın dolandırıcılık, hizmetlerin veya para aklamayı engellemek gibi amaçlarla müşterilerin yaptığı işlemlere ilişkin verileri işlemesi halinde veri sorumlusunun meşru menfaatinden söz etmek mümkündür⁴⁴⁰. Nitekim kanun gerekçesinde işverenin çalışanların terfisi, maaş zamları veya sosyal haklarının düzenlenmesi yahut işletmenin yeniden yapılandırılması sürecindeki görev dağılımında esas alınmak üzere kişisel verileri işlemesi veri sorumlusu işverenin meşru menfaati kapsamında değerlendirilmiştir⁴⁴¹.

Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için gerekli olma hukuka uygunluk sebebi açısından da benzer bir örnek verilebilir. Şöyle ki; bir işverenin çalışanın maaşını hesaplayabilmesi için çalışanın medeni durumunu, eşinin çalışıp

⁴³⁸ Bkz. Yargıtay, 4. Hukuk Dairesi, 2016/529 Esas, 2018/4185 Karar, 15.05.2018 tarihli karar, <https://kazanci.com.tr/gunluk/4hd-2016-529.htm>, (E.T. 03.02.2024).

⁴³⁹ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “Evli çiftte ait sağlık verilerini içeren özel nitelikli kişisel verilerin gazetede yayımlanmak suretiyle işlenmesi”, 11.05.2023 Tarih ve 2023/767 Sayılı Karar Özeti, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/7758-2023-767>, (E.T. 03.02.2024).

⁴⁴⁰ Taştan, s.173.

⁴⁴¹ Aşkoğlu, s.1074.

çalışmadığını ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin var olup olmadığını bilmesi, bunun için de bahse konu verileri toplaması ve işlemesi gerekmektedir. Çalışanının maaşını ödeyebilmesi için de çalışanının finansal verilerini toplamalı ve işlemelidir. Bu gereklilik, veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için gerekli olma hukuka uygunluk nedenine dayanmaktadır⁴⁴². Buna karşılık veri sorumlusunun kendisi açısından meşru olan menfaatleri hukuk düzenince meşru kabul edilmeyebilir. Nitekim Kurul bir kararında, şirket ortağı iken, ortaklıktan ayrılan kişinin ortaklık sürecinde kullandığı e-posta adresinin kapatılmayarak aktif tutulması, gelen e-postaların okunması ve cevap verilmesi suretiyle kendisine maddi anlamda zarar verilmesi karşısında veri sorumlusuna para cezası vermeyi uygun görmüştür. Kurul, söz konusu kararda e-posta adresine gelen mesajların kişisel veri niteliğinde olduğunu, mesajların okunması ve cevaplanması suretiyle kişisel veri işleme faaliyetinin yapıldığını ve bu işleme faaliyetinin Kanunun 5'inci maddesinde düzenlenen ilkelerden herhangi birine dayanmadığını vurgulamaktadır⁴⁴³.

2.3.11. Açık Rızanın Diğer Hukuka Uygunluk Nedenleriyle İlişkisi

Açık rıza temel bir hukuka uygunluk sebebidir. Nitekim 6698 sayılı KVKK'nın 5 ve 6'ncı maddelerinde hem (genel nitelikli) kişisel verilerin hem de özel nitelikli kişisel verilerin ilgili kişinin açık rızası alınmaksızın işlenemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Gerek 5'inci gerekse 6'ncı maddede bu emredici hükmün ardından istisnalara yer verilmiştir. Maddelerde sayılan istisnalar, öğretide birer hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmektedir.

Açık rıza haricindeki hukuka uygunluk nedenlerinin Kanundaki düzenleniş şekli, açık rızanın diğer hukuka uygunluk nedenlerine göre hiyerarşik olarak önceliği varmış izlenimi uyandırmakta ve bu nedenle eleştirilmektedir⁴⁴⁴. Kurul ise, somut olayda başka bir hukuka uygunluk nedeni bulunmakta ise açık rızaya dayanılmaması gerektiğini, bunun dürüstlük kuralı ile bağdaşmayacağını öne sürmektedir. Zira açık rıza beyanında bulunan kişi, istediği zaman rızasını geri alabileceğini bilerek rızayı geri aldığı anda verilerinin artık işlenmeyeceğini düşünmektedir. Ancak açık rıza dışında başka bir hukuka uygunluk sebebine de dayanıldığında, rızayı veren rızasını geri alsa dahi veri işleme faaliyeti devam etmektedir. Bu durumda rıza sahibi ilgili kişi yanıltılmış olmaktadır⁴⁴⁵. Çelikel, burada diğer hukuka

⁴⁴² Aşıkoğlu, s.1072.

⁴⁴³ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, "İlgili kişinin e-posta verilerinin, önceden ortağı olduğu veri sorumlusu Şirket tarafından işlenmeye devam edilmesi", 03.08.2023 Tarih ve 2023/1321 Sayılı Karar Özeti, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/7776/2023-1321>, (E.T. 02.01.2024).

⁴⁴⁴ Çelikel, s.171; Yücedağ, s.773.

⁴⁴⁵ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, "Veri sorumlusunun, web sitesinde kişisel verilerin işlenmesini hizmet şartı olarak talep ettiği ve aydınlatma yükümlülüğünü usulüne uygun yerine getirmediği iddiaları", 08.07.2019 tarih ve 2019/206 sayılı karar. KVKK, 2022: 99; Ayrıca bkz. Çekin, s.64.

uygunluk nedenlerinin varlığı halinde bir de açık rıza nedenine dayanılmasının tek başına hukuka aykırı bir durum oluşturmayacağını ifade etmektedir. Yazara göre, ilgili kişi rızasını geri aldığı halde veri işleme faaliyeti diğer hukuka uygunluk nedenlerine dayanılarak yapılmaya devam ediyorsa, hukuka ve dürüstlük kuralına aykırı olduğu kabul edilir⁴⁴⁶. Bu durumda veri sorumlusu diğer hukuka uygunluk nedenlerine dayanarak veri işlemeye devam etmek istiyorsa, rızanın geri alınmasından sonra, başka bir hukuka uygunluk nedenine dayanarak veri işlemeye devam etmek istediğini ilgili kişiye bildirmelidir⁴⁴⁷.

Selek ise rıza dışındaki sebeplerin varlığı halinde rızaya dayanılmasında bir sakınca olmadığı görüşündedir. Buradan hareketle yazar, açık rıza haricindeki hukuka uygunluk nedenlerinin çok fazla olduğunu, bu durumun rızanın alanını sınırlandırdığını ifade etmektedir. Zira diğer hukuka uygunluk nedenleri sayıca fazla olduğu gibi veri sorumlularınca geniş yorumlanmakta; veri sorumluları rızaya dayanarak veri işlemek yerine diğer hukuka uygunluk nedenlerini tercih etmeye meyillidir. Yine yazara göre, taraflar arasında güç dengesizliği yoksa veri sorumlusunun hem diğer hukuka uygunluk nedenlerine hem açık rızaya dayanmasında sakınca yoktur. Rızanın geri alınması halinde de veri sorumlusu diğer hukuki uygunluk nedenine dayanarak veri işlemeye devam edebilir⁴⁴⁸.

Kanaatimizce yazarın bu görüşü isabetli değildir. Yine kendi görüşlerinden hareketle, diğer hukuka uygunluk nedenleri zaten sayıca fazladır ve kapsamı oldukça geniştir. Rıza beyanı geri alındıktan sonra dahi veri işlemeye diğer sebeplere dayanılarak devam edilebilecek olması rıza beyanını işlevsiz hale getirmektedir. Veri sorumluları, rıza beyanı almanın zahmetine katlanmak yerine, veri işleme faaliyetlerini kanunda sayılan hukuka uygunluk sebeplerinden birinin kapsamına dâhil etmeye çalışabilir. Diğer taraftan açık rıza ile diğer hukuka uygunluk nedenlerinin bir arada bulunmasının dürüstlük kuralına aykırı olduğu görüşüne de iştirak etmemekteyiz. Zira veri sorumlusunu zaten belli bir zahmete sokan rıza beyanı alma işleminin diğer hukuka uygunluk nedenleriyle bir arada bulunması durumu seçimlik hak gibi kabul edilirse, veri sorumlularınca tercih edilmeyecek ve uygulamada pek kullanılmayan bir hukuka uygunluk nedeni haline gelecektir.

2.4. Kişisel Verilerin Açık Rıza Kapsamında Yurt Dışına Aktarılması

2.4.1. Genel Olarak

Kişisel verilerin aktarılması kavramı, verilerin bulundukları ortamdan veya verileri elinde bulunduran kişilerden veya birimlerden ya da yerlerden, başka bir ortama, kişiye yahut

⁴⁴⁶ Çelikel, s.171-172.

⁴⁴⁷ Polater, s.7.

⁴⁴⁸ Selek, s.934-935.

birime gönderilmesidir⁴⁴⁹. Kullanmakta olduğumuz tüm iletişim araçları; bilgisayarlar, akıllı telefonlar bitmek bilmez şekilde teknolojik olarak gelişmektedir. Günlük hayatımızın birer parçası olan akıllı telefonlar sayesinde eskiden ulaşılması zor olan birçok şeyi artık rahatlıkla yapabilirken, bunun karşılığında yine eskiden sadece bizde saklı olan birçok veriyi de paylaşma zarureti doğmuştur. En basit örnek alışveriş sitelerindeki mevcut kişisel bilgilerimizdir. Gelişen teknoloji ile eskiye oranla çok daha kolaylaşan alışveriş eylemi, karşılığında bizim kişisel verilerimizi paylaşmamız zaruretini doğurmuştur. Çoğu internet tarayıcısının “çerezler” başlığı altında yaptığı gibi kişinin bu teknolojik kolaylıklardan faydalanabilmesi bu çerezlerin kabul edilmesine, yani verilerin kaydedilmesine izin verilmesine bağlı olmaktadır. Dolayısıyla burada bireyler kendi kişisel verilerinin küresel çapta kaydedilmesine, paylaşılmasına ve dağıtılmasına izin vermiş olmaktadır.

Hangi türdeki veri aktarımının yurt dışına aktarım sayılacağına dair bir Kurul kararı şöyledir:

“Google firmasına ait g-mail e-posta hizmeti altyapısının kullanılması durumunda gönderilen ve alınan e-postaların dünyanın çeşitli yerlerinde bulunan veri merkezlerinde tutulması söz konusu olacağından böyle bir durumda kişisel verilerin yurt dışına aktarılmış olacağına ve veri sorumlularının söz konusu uygulamayı 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun *kişisel verilerin yurt dışına aktarılması* başlıklı 9’uncu maddesi hükümlerine uygun olarak gerçekleştirmesine; server’ları yurt dışında bulunan veri sorumlularından / veri işleyenlerden temin edilen saklama hizmetlerinin de Kanunun 9’uncu maddesi hükümlerine uygun olarak gerçekleştirmesine...”

Kurul kararından hareketle bilişim sistemleri ile e-postaların yurt dışındaki veri merkezlerine gönderilmiş olması ve bu merkezlerden dünyanın çeşitli yerlerine ulaşması bu kapsamdadır. Burada bahsedilen veriler e-postalardır.

Kişisel verilerin yurt dışına aktarılması, 6698 sayılı KVKK’nın 9’uncu maddesinde⁴⁵⁰ düzenlenmiştir. Kanun koyucu burada (m. 9/1) da en temel şart ve hukuka uygunluk sebebi olarak yine ilgili kişinin açık rızasını aramıştır. Maddenin ikinci fıkrasında açık rızanın iki istisnasına yer verilmiştir⁴⁵¹. Ancak bu iki istisnanın söz konusu olabilmesi için m. 5/2 ile m. 6/3’te düzenlenen şartlardan birinin varlığı gerekli görülmüştür. Söz konusu şartlardan birinin varlığı halinde ayrıca yabancı ülkede yeterli koruma varsa yahut yeterli koruma olmasa bile

⁴⁴⁹ Sevgi Erarslan, “Türk Hukukunda Kisisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması Sorunu: Açık Rıza Kapsamında Bir Değerlendirme”, **KHM**, Cilt 1, Sayı 1, 2021, ss.82-115, s.89.

⁴⁵⁰ Bkz. KVKK, m. 9.

⁴⁵¹ Bkz. m.9/2: *Kişisel veriler, 5 inci maddenin ikinci fıkrası ile 6 ncı maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şartlardan birinin varlığı ve kişisel verinin aktarılacağı yabancı ülkede;*

a) *Yeterli korumanın bulunması,*

b) *Yeterli korumanın bulunmaması durumunda Türkiye’deki ve ilgili yabancı ülkedeki veri sorumlularının yeterli bir korumayı yazılı olarak taahhüt etmeleri ve Kurulun izninin bulunması, kaydıyla ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın yurt dışına aktarılabilir.*

yabancı ülkedeki ve Türkiye'deki veri sorumluları yazılı olarak yeterli koruma taahhüdünde bulunurlarsa ve ardından Kurul tarafından izin verilirse, artık açık rızanın varlığına ihtiyaç duyulmayacaktır⁴⁵².

Kanundaki madde metninde geçen ifadelerin üzerinde ayrı ayrı durulmasını konunun yeterince iyi izah edilebilmesi bakımından gerekli görüyoruz. Öncelikle belirtmek gerekir ki, 1'inci fıkrada düzenlenen açık rıza kavramı ile 5'inci, 6'ncı ve 8'inci maddelerde düzenlenen açık rıza kavramları arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Yani hukuki niteliği, şekli ve geçerlilik şartları itibarıyla tamamen aynıdır⁴⁵³.

2.4.2. Yeterli Korumanın Sağlandığı Ülke

Kişisel verilerin yurt dışına aktarımındaki en önemli koşullardan biri aktarımın yapılacağı ülkede yeterli korumanın bulunmasıdır⁴⁵⁴. Bu durum, yeterli korumanın nasıl sağlanacağı ve yeterli korumaya sahip ülkelerin nasıl tespit edileceği sorusunu beraberinde getirmektedir.

Kişisel verilerin yurt dışına aktarılması başlıklı 9'uncu maddenin 2-a bendinde düzenlenen yeterli korumanın bulunduğu yabancı ülkenin değerlendirilmesi, tespiti ve ilanı Kurul tarafından yapılmaktadır⁴⁵⁵. Kurul, “*yeterli korumanın sağlandığı ülke*” ilan etmediği her bir ülkenin yeterli koruma sağlamadığını peşinen kabul etmektedir⁴⁵⁶. Kurul, bir ülkenin veri aktarımı açısından güvenli olup olmadığına, maddenin 4'üncü fıkrası⁴⁵⁷ hükümlerine göre karar vermektedir. Bu çerçevede Kurul, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmaları, her somut aktarımda, kişisel verinin niteliği ile işlenme amaç ve süresini, Türkiye ile aktarımın yapılacağı ülke arasındaki mütekabiliyet (karşılıklılık) halini, aktarımın yapılacağı ülkenin ilgili mevzuatını ve uygulamasını, aktarımın yapılacağı ülkedeki veri sorumlusunun taahhüt ettiği önlemleri dikkate alacaktır⁴⁵⁸. 5'inci fıkrada ise Türkiye'nin ya da ilgili kişinin menfaatinin ciddi bir zarar görebileceği hallerde yalnızca ilgili kamu kurum ya da

⁴⁵² Aşıkoğlu ve Uzun, s.927; Erarslan, s.89; Akçalı Gür, s.869; Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s. 94.

⁴⁵³ Aşıkoğlu ve Uzun, s.926.

⁴⁵⁴ Habip Oğuz, “Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı 3, 2013, s.1-38, s.26.

⁴⁵⁵ Bkz. KVKK, m. 9/3: *Yeterli korumanın bulunduğu ülkeler Kurulca belirlenerek ilan edilir.*

⁴⁵⁶ Aşıkoğlu ve Uzun, s.927.

⁴⁵⁷ Bkz. KVKK, m. 9/4: *Kurul yabancı ülkede yeterli koruma bulunup bulunmadığına ve ikinci fıkranın (b) bendi uyarınca izin verilip verilmeyeceğine;*

a) *Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeleri,*

b) *Kişisel veri talep eden ülke ile Türkiye arasında veri aktarımına ilişkin karşılıklılık durumunu,*

c) *Her somut kişisel veri aktarımına ilişkin olarak, kişisel verinin niteliği ile işlenme amaç ve süresini,*

ç) *Kişisel verinin aktarılacağı ülkenin konuyla ilgili mevzuatı ve uygulamasını,*

d) *Kişisel verinin aktarılacağı ülkede bulunan veri sorumlusu tarafından taahhüt edilen önlemleri, değerlendirmek ve ihtiyaç duyulması hâlinde, ilgili kurum ve kuruluşların görüşünü de almak suretiyle karar verir.*

⁴⁵⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, “Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması”, erişim tarihi: <https://l24.im/X2YnPC>, (E.T. 21.01.2024).

kuruluşunun görüşünün ve Kurul'un izninin alınması kaydıyla kişisel verilerin yurt dışına aktarılabilceği düzenlenmiştir. Bu durumun istisnası ise Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmaların kapsamına giren hallerdir. Yeterli korumanın bulunmadığı yani Kurul'un yeterli korumanın bulunduğuna ilişkin karar vermediği ve haliyle güvenli ülke listesinde bulunmayan ülkelere yapılacak kişisel veri aktarımları ancak Türkiye'deki ve ilgili ülkedeki veri sorumlularının yazılı şekilde sağlayacağı taahhüde ilave olarak Kurul'un vereceği izinle mümkün olacaktır⁴⁵⁹.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu, her ne kadar güvenli korumanın bulunduğu ülke listesini yayımlamamış olsa da, 02.05.2019 tarihli kararıyla⁴⁶⁰ yeterli korumaya sahip ülkelerin belirlenmesinde esas alınacak kriterleri belirlemiştir. Buna göre;

- i. İlgili ülke Türkiye arasındaki karşılıklılık durumu,
- ii. İlgili ülkenin kişisel verilerin işlenmesine ilişkin mevzuatı ve uygulaması,
- iii. İlgili ülkede bağımsız veri koruma otoritesinin bulunması,
- iv. İlgili ülkenin, kişisel verilerin korunması ile ilgili uluslararası antlaşmalara taraf olma ve uluslararası kuruluşlara üye olma durumu,
- v. İlgili ülkenin Türkiye'nin üye olduğu küresel ve bölgesel örgütlere üye olma durumu,
- vi. İlgili ülke ile Türkiye arasında yürütölen ticaret hacmi.

Türkiye'deki ve yurt dışındaki veri sorumluları, *Taahhütnameler* hazırlamak suretiyle yazılı taahhüt şartını yerine getirebilmektedirler. Taahhütnameler veri sorumlusundan veri sorumlusuna veya veri sorumlusundan veri işleyene aktarımı düzenleyecek şekilde hazırlanabilir. Bir diğör yöntem ise bağlayıcı şirket kurallarıdır. Yeterli korumanın bulunmadığı ülkelerde faaliyet gösteren çok uluslu şirketlerin kişisel verileri yurt dışına aktarmasında kullanılmakta ve yeterli korumanın yazılı olarak taahhüt edilmesini sağlamaktadır⁴⁶¹.

Son olarak 2'nci fıkranın (b) bendinde düzenlenen Kurul tarafından verilecek iznin işlevselliği öğretilde eleştiri konusu yapılmıştır. Zira izin başvurusu esnasında aranan şartların ve izin sürecinin ne zaman sonuçlanacağını belirsizliği, anlık olarak yapılan veri aktarım

⁴⁵⁹ Akçalı Gür, s.869.

⁴⁶⁰ Bkz. kişisel verileri koruma kurulu, "Yeterli korumanın bulunduğu ülkelerin tayininde kullanılmak üzere oluşturulan form" 02.05.2019 tarih ve 2019/125 sayılı kararı, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5469/-Yeterli-korumanin-bulundugu-ulkelerin-tayininde-kullanilmak-uzere-olusturulan-form-hakkindaki-02-05-2019-tarihli-ve-2019-125-sayili-Kurul-Karari>, (E.T. 14.02.2024). Karar için ayrıca bkz. KVKK, Yayımlanmış Kararlar, 2022: 37.

⁴⁶¹ Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.95.

işlemleri için farklı çözümler sunamaması gibi sebepler, Kurul'dan alınacak izin müessesesini işlevsiz bırakmaktadır⁴⁶².

2.4.3. Yurt Dışına Aktarmanın Koşulları

Kişisel verilerin yurt dışına aktarılmasına ilişkin şartlar 6698 sayılı KVKK'da düzenlenmiştir. Bir kısmına önceki bölümde yer verdiğimiz aktarım şartlarının varlığı, hukuka uygun bir aktarım için gereklilik arz etmektedir.

Kişisel verilerin yurt dışına aktarılmasına ilişkin şartları iki ayrı kategoride değerlendirmek mümkündür. İlki, ilgilinin açık rızasının varlığı halidir. Açık rızanın varlığının yanı sıra ayrıca kanunda düzenlenen veri işleme-aktarma⁴⁶³ ilkelerine uyulmalı ve özel nitelikte kişisel verilerin aktarımı söz konusu ise Kurul tarafından öngörülen önlemler⁴⁶⁴ alınmalıdır. Yurt dışına aktarımda ikinci durum ise ilgili kişinin rızasının bulunmadığı hallerdir. Bu hallerde kişisel verilerin yurt dışına aktarılabilmesi için 6698 sayılı Kanun'un 5/2'nci maddesinde düzenlenen istisnalardan birinin var olması gerekir. Özel nitelikli kişisel verilerin aktarılması söz konusu ise iki ayrı ihtimal söz konusu olacaktır. Buna göre, 6698 sayılı Kanun'un 6/1'inci maddesinde sayılan özel nitelikteki kişisel verilerden sağlık ve cinsel hayata ilişkin olanlar haricindekiler, kanunda açıkça öngörülme koşulunun yerine getirilmesi ve Kurul tarafından öngörülen yeterli önlemlerin alınmış olması durumunda yurt dışına aktarılabilir. Bu kapsamda etnik köken, ırk, din, mezhep ve sair inançlar, felsefi inanç, kılık kıyafet, dernek, vakıf ve sendika üyeliği, cezai mahkûmiyet, uygulanan güvenlik tedbirleri, genetik ve biyometrik özelliklere ilişkin veriler, kanunlarda açıkça öngörülmesi halinde ilgili kişinin açık rızası olmaksızın yurt dışına aktarılabilir. Aktarılacak verinin kişinin sağlık ya da cinsel hayatına ilişkin veriler olması halinde, Kanun'da öngörülen ilave şartların⁴⁶⁵ gerçekleşmiş olması aranmıştır. Buna göre;

- i. Kamu sağlığının korunması,
- ii. Koruyucu hekimlik, tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi,
- iii. Sağlık hizmetlerinin ve finansmanının planlanması ve yönetilmesi,

Amaçlarından birinin varlığı durumunda ve ancak sır saklama yükümlülüğüne sahip kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlarca yurt dışına veri aktarılabilmesi öngörülmüştür⁴⁶⁶. Görüldüğü üzere, ilgilinin açık rızasının alınmadığı hallerde özel nitelikteki kişisel verilerin yurt dışına aktarılması faaliyetleri sıkı şartlara bağlanmış ve aktarım imkânları çok sınırlı

⁴⁶² Aşıkoğlu ve Uzun, s.928.

⁴⁶³ Bkz. KVKK, m.4.

⁴⁶⁴ Bkz. KVKK, m.6/4.

⁴⁶⁵ Bkz. KVKK, m.6/3; ayrıca bkz. Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan, s.95.

⁴⁶⁶ Erarslan, s.97, 104.

tutulmuştur. Bu noktada, yeterli koruma sağlayan güvenli ülkelerin ilan edilerek yurt dışına veri aktarma koşullarının GDPR ile uyumlu hale getirilmesi isabetli olacaktır⁴⁶⁷.

GDPR mevzuatında düzenlenen kişisel verilerin yurt dışına aktarılması hususu ise ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. İlki kişisel verilerin AB içinde aktarılmasıdır. Esasen buradaki aktarım, Türk hukukunda kişisel verilerin yurt içinde aktarımı ile eşdeğer özelliklere sahiptir. Yani AB ülkeleri kendi içinde bir bütün kabul edilerek, AB içindeki aktarımın ülke içi aktarım gibi değerlendirilmesi yanlış olmayacaktır. Diğer ayrım ise verilerin AB dışına aktarımıdır ki, bu aktarımın Türk hukukunda kişisel verilerin yurt dışına aktarımı ile eşdeğer özelliklere sahip olduğu açıktır. Bu çerçevede AB içerisindeki veri aktarımında GDPR'nin kişisel verilerin işlenmesine dair hukuka uygunluk nedenleri uygulama alanı bulacaktır. AB dışına yapılan veri aktarımında ise GDPR'de yer alan kriterlerden birinin varlığı gerekli ve yeterli görülmüştür. Burada öncelikli şart, veri aktarımı yapılacak ülkenin yeterli korumaya sahip olmasıdır (yeterli korumaya sahip olduğunun komisyonca açıklanması). Yeterli korumaya sahip olmayan bir ülkeye veri aktarımı söz konusu ise bu ülkedeki veri sorumlusunun güvenlik tedbirlerini alıp almadığına bakılacaktır. Güvenlik tedbirlerinin sağlandığına karine olarak kabul edilebilecek koşullardan birinin varlığı halinde aktarım hukuka uygun kabul edilir. Bu koşullar ise bağlayıcı şirket kuralları, denetleyici bir kurum tarafından kabul edilerek komisyonca onaylanan standart veri güvenliği maddeleri ve denetleyici otorite tarafından onaylanan sözleşme hükümlerinin varlığıdır. Güvenlik tedbirleri de sağlanmamış ise GDPR'de düzenlenen istisnalardan (hukuka uygunluk nedenleri) birinin varlığı aranacaktır. Ancak bu istisnalara dayanılabilmesi için veri aktarımının büyük kapsamlı olmaması, arızı olması ve dayanılacak başka bir hukuki yolun bulunmaması gerekmektedir⁴⁶⁸.

2.4.4. Kişisel Verilerin İlgilinin Açık Rızası Alınarak Yurt Dışına Aktarılması

Kişisel verilerin hukuka uygun şekilde yurt dışına aktarımında ilk olasılık, ilgilinin açık rızasının alınmış olmasıdır. Buradaki açık rıza, özellikleri daha önce açıklandığı üzere, özgür iradeyle açıklanmalı, belirli bir konuya ilişkin olmalı, bilgilendirmeye dayanmalı ve nihayet tereddüde yer vermeyecek açıklıkta olmalıdır. Zımni rıza gibi varlığı konusunda şüphe veya belirsizlik uyandıran rızalar yeterli ve de geçerli değildir⁴⁶⁹.

6698 sayılı Kanun, kişisel verilerin yurt dışına aktarılmasında iki temel seçimlik koşul belirlemiştir. Buna göre Türkiye ile veri aktarımı yapılacak ülke arasında uluslararası bir

⁴⁶⁷ Aşıkoğlu ve Uzun, s.953.

⁴⁶⁸ Sevgi Ünsal Özden, İdil Uz ve Mert Karamustafaoğlu, "Kişisel Veri Aktarımı ve Bankacılık Kanunu Madde 73 Değişikliği", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 2021, ss.17-40, s.25-26.

⁴⁶⁹ Erarslan, s.98-99.

anlaşma varsa ya da ilgili kişi verilerinin yurt dışına aktarılması için açık rıza beyanında bulunmuşsa, yurt dışına veri aktarımı yapılabilir⁴⁷⁰.

Kurul, güncel bir kararında, çerezler yoluyla ilgili kişiden açık rıza alan bir çevrimiçi oyun platformu veri sorumlusunu, kanunda öngörülen şartlara aykırı şekilde rıza beyanı alması, kanuna aykırı şekilde alınan rıza beyanı neticesinde elde edilen verileri yurt dışına aktarması, yurt dışına aktarım için riayet edilmesi gerekli olan 9’uncu madde hükümlerine uyulmaması nedeniyle para cezası ile cezalandırmıştır. Kurul, söz konusu kararda, veri sorumlusunun açık rıza alırken “sadece gerekli çerezlere izin ver” ile tüm çerezlere izin ver şeklinde iki seçenek sunduğunu, gerekli çerezler haricindeki çerezler bakımından topluca açık rıza alma yoluna gidildiğini, kişilere tercih imkanı sunulmadığını; bu yönüyle de “özgür iradeyle verilme” ve “belirli bir konuya ilişkin olma” şartlarının karşılanmadığını vurgulamıştır. Ayrıca çerez politikasında üçüncü taraf çerez sağlayıcıları tarafından sağlanan çerezlere, gerekli çerezler kısmında yer verildiği, üçüncü taraf çerez sağlayıcının ise yurt dışında yerleşik olduğu, kullanılan bu yöntem ile 9’uncu maddede öngörülen yurt dışına aktarım şartlarına uyulmadığı vurgulanmıştır⁴⁷¹. Görüldüğü gibi veri sorumlusu, kullanıcılardan yurt için veri işleme ve aktarım dolayısıyla açık rıza almakta, ancak bu şekildeki rızaya dayanılarak alınan verileri yurt dışına aktarmaktadır. Burada yurt dışına aktarım için kullanıcıdan ayrı bir rıza beyanına ihtiyaç duyulmaktadır ve yurt dışına aktarım yapılacağı kullanıcıya açık ve anlaşılır bir biçimde bildirilmelidir. Yurt içinde aktarım amacı ve bu yöndeki bilgilendirmeye alınan açık rızaya dayanılarak yurt dışına aktarım yapılması hukuka aykırılık teşkil eder.

Yurt dışına kişisel veri aktarımı öncesinde açık rızaya ilişkin özellikli durumlar söz konusudur. Esasen bu durumların bir kısmı iç hukukumuzda açık rıza verilmesi işlemi bakımından da geçerlidir. Öncelikle bir veri işleme faaliyetinde yurt dışına aktarım söz konusu ise, aktarım yapılmadan önce ve en geç aktarımın yapıldığı esnada açık rızanın alınması gerekmektedir. Veri işleme faaliyetine başladıktan sonra alınan açık rıza geçmişe yönelik sonuç doğurmayacak yani rıza beyanının alınmasından önce yapılan aktarım faaliyetlerini hukuka uygun hale getirmez. Açık rızanın aktarılmasına ilişkin bir diğer husus, bağlantı yasağı ya da bağlama yasağı olarak da ifade edilen ürün ya da hizmetlerin

⁴⁷⁰ Akçalı Gür, s.868.

⁴⁷¹ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “Geniş katılımlı çevrim içi bir oyunun Türkiye’deki dağıtıcısı ve tek yetkilisi konumundaki veri sorumlusu tarafından kişisel verilerin hukuka aykırı işlenmesi”, 28.09.2023 Tarih ve 2023/1645 Sayılı Karar Özeti, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/7765/2023-1645>, (E.T. 01.02.2024).

sunulmasının ön şartı olarak açık rıza verilmesinin zorunlu tutulmasına ilişkin yasaktır⁴⁷². Bu yasak özünde veri sahibinin haklarını korumayı amaçlarken katı bir biçimde uygulanması, veri sorumlularının yurt dışı orijinli hizmetlerden yararlanmasını ve uluslararası ticari ilişkileri zedeleyebilecek ve açık rızaya dayanılacak hallerin kapsamını da daraltacaktır⁴⁷³. Burada hizmetlerin sunulmasının ön şartı olarak verilen açık rızanın geçerli olup olmadığı tartışmalıdır. Söz konusu durum, verilen açık rızanın geçerliliğine gölge düşürmekle birlikte peşinen geçersiz sayılması da hakkaniyetli olmayan sonuçlara yol açabilir. EDPB⁴⁷⁴, rızanın sözleşmenin kurulması için ön şart olarak sunulduğu bu gibi durumlarda, veri sorumlusunun aynı şartlara sahip olan ve rıza şartına dayanmayan bir hizmet daha sunuyor olmasını gerekli bulmuştur. Böylece ilgili kişiye iki hizmet arasında özgürce seçim yapma imkânı tanınacaktır⁴⁷⁵.

Kişisel verilerin açık rızaya dayalı olarak yurt dışına aktarılmasında aranan özelliklerden biri, verilen rızanın geri alınabilmesidir. Kişisel verilerin kaydedilmesi ve işlenmesi süreçlerinde aranan bu husus, yurt dışına aktarım konusunda da dikkate alınmaktadır. Bu konu, her ne kadar Kanun'da düzenlenmemiş ise de, rızanın hukuki niteliği gereği rıza sahibi tarafından geri alınabilmesi mümkündür. Burada bilinmesi gereken, geri alınan rızanın, geri alma anından itibaren ileriye dönük olarak hüküm ve sonuç doğuracağıdır. Geri alma anından önce yurtdışına aktarılan kişisel verilerin geçerliliğine etkide bulunmaz⁴⁷⁶.

Yurt dışına veri aktarımında rızanın geri alınabilmesi kimi yazarlar tarafından eleştiri konusu yapılmıştır. Zira açık rızanın istenildiği zaman geri alınabilmesi, açık rızaya istinaden yurt dışına kişisel veri aktarımını istikrarsız bir işleme faaliyetine dönüştürmektedir. Yurt dışına aktarımın ardından rıza geri alındığında, veri işleme faaliyetinin derhal durdurulması, aktarılan verinin silinmesi ya da anonim hale getirilmesi gerekecektir. Bu durumdan ötürü, açık rızaya dayanılarak elde edilen ve aktarılan verilerin geleceği belirsizlik taşıyacaktır. Bu özellikleri nedeniyle yurt dışına veri aktarımında açık rızaya dayanılması veri sorumluları bakımından sürdürülebilir bir yöntem değildir⁴⁷⁷.

Son olarak, yurt dışına aktarılan kişisel verilerin türü, konum veya trafik verisi olduğu takdirde, aktarım konusu verinin kapsamı, aktarılacak tarafın adı ve açık adresi, aktarım amacı

⁴⁷² Işıl Çelik, **6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Ve 2016/679 Sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Kapsamında Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması**, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2022, s.155.

⁴⁷³ Çelik, s.156.

⁴⁷⁴ Bkz. European Data Protection Board (Avrupa Veri Koruma Kurulu).

⁴⁷⁵ Aşıkoglu ve Uzun, s.946; Çelik, s.156.

⁴⁷⁶ Çelik, s.158.

⁴⁷⁷ Çelik, s.159.

ve süresi ile verinin aktarılacağı ülke bilgisi ilgili kişiye verilerek ayrıca bir açık rıza alınmaktadır⁴⁷⁸.

2.4.5. Kişisel Verilerin İlgilinin Açık Rızası Olmaksızın Yurt Dışına Aktarılması

Kişisel verilerin yurt dışına aktarılması, ilgili kişiden açık rıza alınmadan da mümkün olabilmektedir. Ancak açık rıza alınmadan yapılacak aktarımlarda kişisel verinin genel nitelikli mi yoksa özel nitelikli mi olduğu önem arz etmektedir. Genel nitelikteki kişisel veriler, veri sahibinin açık rızasının bulunmadığı hallerde Kanunun 5/2'nci maddesinde düzenlenmiş olan hallerden birinin varlığı halinde yurt dışına aktarım söz konusu olabilir. Bu çerçevede, kanunlarda açıkça öngörüldüğü takdirde (m.5/2-a), ilgilinin açık rızası olmaksızın kişisel verilerin yurt dışına aktarımından bahsedilebilir⁴⁷⁹. Ancak buradaki bir diğer temel gereklilik ise yeterli korumanın bulunmasıdır. Verilerin aktarılacağı ülke, Kurul tarafından ilan edilecek *yeterli korumanın bulunduğu ülke* listesinde yer almalıdır. Veri aktarımının yapılacağı ülke bu listede yer almıyorsa, taraflar arasında yeterli korumanın sağlanacağına dair taahhüt hazırlanarak Kurul'dan izin alınmalıdır⁴⁸⁰.

Kurul, kanunların yanı sıra usulüne uygun şekilde yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalarda kişisel verilerin yurt dışına aktarılabilmesine ilişkin hüküm bulunması halinde, bu hükme göre hareket edilebileceğini kabul etmiştir⁴⁸¹.

6698 sayılı Kanunun 5/2'nci maddesinde diğer fıkralara kısaca değinmek gerekirse; bazı durumlarda ilgili kişi, fiili bir imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak halde olabilir yahut da ilgili kişinin rızasına hukuken geçerlilik tanınmıyor olabilir. Kişi bu durumdayken kendisinin veya bir başkasının beden bütünlüğünün ya da hayatının korunması için verilerinin yurt dışına aktarımı zorunlu ise burada artık açık rıza aranmaz ve yurt dışına veri aktarımı hukuka uygun kabul edilir. Yine, sözleşmenin taraflarına ait kişisel veriler, sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan ilgili olduğu takdirde açık rıza aranmayacak ve yurt dışına aktarım hukuka uygun kabul edilecektir. Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için yurt dışına aktarım zorunluluk arz ediyorsa, açık rıza aranmaz. İlgili kişi, sahibi olduğu kişisel verileri bizzat kendisi alenileştirmiş ise, söz konusu verilerin yurt dışına aktarımı hukuka uygundur. Bir hakkın tesis edilmesi, kullanılması ya da korunması için veri işleme faaliyeti zorunlu ise bu hallerde yurt dışına aktarım hukuka

⁴⁷⁸ **Erarslan**, s.99. Ayrıca bkz. Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunmasına İlişkin Yönetmelik, m.8/1-e.

⁴⁷⁹ **Erarslan**, s.102.

⁴⁸⁰ **Öztürk, Altınok Çalışkan ve Seyhan**, s.95.

⁴⁸¹ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, Yurtdışına Veri Aktarımı Kamuoyu Duyurusu, 26.10.2020, erişim adresi: <https://l24.im/ikspNjX>, (E.T. 25.01.2024).

uygundur ve açık rıza aranmaz. Veri sorumlusunun meşru menfaatlerinin gerektirdiği hallerde ilgili kişinin de temel hak ve hürriyetlerine zarar vermemek şartıyla açık rıza aranmaksızın yurt dışına veri aktarımı yapılabilir⁴⁸². Ancak burada Kurul, meşru menfaatin ne olduğunun açıklanmasını ve ilgili kişinin hak ve hürriyetleri ile veri sorumlusunun menfaati arasında bir denge kurulmasını, menfaatin hak ve özgürlüklere ne denli etki ettiğinin bir denge testi uygulanarak belirlenmesi gerektiğini kabul etmiştir⁴⁸³.

Şimdiye kadar, genel nitelikli kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın yurt dışına aktarılması hususuna ilişkin açıklamalar ve 6698 sayılı Kanunun 5'inci maddesi çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır. Özel nitelikteki kişisel verilerin açık rıza alınmaksızın yurt dışına aktarılmasında ise 6698 sayılı Kanunun 6'ncı maddesindeki hükümler çerçevesinde bir değerlendirme yapılacaktır.

Önceki bölümlerde ifade edildiği üzere, özel nitelikli kişisel veriler, Kanunun 6'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasında sayılan hallerden birinin varlığı halinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaz ve yurt dışına aktarım yapılabilir. Tahdidi olarak belirlenmiş olan özel nitelikteki verilerin açık rıza olmaksızın yurt dışına aktarılmasında iki ayrı durum söz konusudur. Bunlardan biri sağlık ve cinsel hayata ilişkin verilerin diğeri ise bu iki tür haricinde kalan özel nitelikli kişisel verilerin aktarımıdır.

Özel nitelikli kişisel verilerin açık rıza olmaksızın yurt dışına aktarımı için aranan şartların neler olduğuna önceki bölümlerde yer verildiği için burada tekrara ihtiyaç duymuyoruz. Ancak sağlık ve cinsel hayata ilişkin verilerin aktarımı ile diğer özel nitelikli verilerin aktarımındaki temel farklılıklara değinmekte fayda görüyoruz. Burada sağlık ve cinsel hayata ilişkin verileri aktaracak kişi veya kuruluşların sır saklama yükümlülüğüne sahip olmaları gerekmektedir. Aktarım amacı ise kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ve finansmanının planlanması ile yönetimi seçeneklerinden biri olmalıdır. Bunun dışında Kurul tarafından belirlenmiş olan yeterli önlemlerin alınmış olması, her iki veri grubu için de geçerli bir koşuldur⁴⁸⁴.

Verilerin yukarıda sayılan şartlar dâhilinde yurt dışına aktarılmış olması, hukuka uygun bir aktarım için yeterli görülmemektedir. Aktarım işleminden sonraki süreçte de veri aktarıcılar kanunda aranan şartların devam edip etmediğini periyodik olarak kontrol etmekle,

⁴⁸² Erarslan, s.102-104.

⁴⁸³ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “Kişisel verilerin 108 sayılı Sözleşme dayanak gösterilerek yurt dışına aktarılması”, 22.07.2020 tarih ve 2020/559 sayılı karar. <https://kvkk.gov.tr/icerik/6790/2020-559>, (E.T. 25.01.2024).

⁴⁸⁴ Erarslan, s.105.

kanunda aranan şartların karşılanamadığı hallerde veri aktarımına derhal son vermekle yükümlüdür⁴⁸⁵.

Özel ve genel nitelikli kişisel verilerin yurt dışına aktarımı ile ilgili yapılan açıklamaları bir Kurul kararı⁴⁸⁶ çerçevesinde toparlamak gerekirse; açık rızanın alınmadığı hallerde uygulanacak iki temel yöntemden ilkinin, aktarım yapılacak ülkede yeterli korumanın bulunması olduğunu ifade etmiştik. Kurul’un güvenli ülke listesini yayınlamaması nedeniyle bu yöntem hâlihazırda kullanılamamaktadır. Geriye kalan yöntem ise yeterli korumanın bulunmadığı ülkelere yapılacak aktarımda, o ülkedeki veri sorumlularının yazılı taahhütte bulunması ve buna Kurul tarafından izin verilmesi ile bağlayıcı şirket kuralları olarak adlandırılan usullerdir. 2023 yılı itibariyle bu usullerden bağlayıcı şirket kuralları ile izin alan veri sorumlusu bulunmamaktadır. Taahhütnameler yoluyla yurt dışına veri aktarım başvurusu yapan ve onay alan veri sorumlusu sayısı ise yalnızca beştir. Dolayısıyla bu usuller uygulamada etkin ve işlevsel olarak kullanılamamaktadır⁴⁸⁷. Yeterli korumaya sahip herhangi bir ülkenin de var olmadığı değerlendirildiğinde açık rıza dışındaki hiçbir yöntemin yurt dışına veri aktarımında gerektiği gibi ya da hiç kullanılmadığı sonucuna ulaşmaktayız. Dolayısıyla mevcut uygulama, Kanun’da açık rıza harici yöntemleri düzenleyen hükümleri işlevsiz bırakmaktadır.

Kişisel verilerin yurt dışına aktarımı konusundaki bir kısım belirsizlikleri yansıtmaları bakımından emsal teşkil edeceğini değerlendirdiğimiz bir Kurul kararını çalışmaya eklemekte fayda görüyoruz. Kurul, Amazon Türkiye hakkında yaptığı incelemede⁴⁸⁸, Kurul’un henüz yeterli korumaya sahip ülkeleri belirleyip ilan etmediğini, bu durumda kişisel verilerin yurt dışına aktarımı için tek geçerli yöntemin ilgiliden açık rıza beyanı alınması olduğunu vurgulamıştır. Kurul, veri sorumlusunun taahhütname mektuplarını Kurul’a ilettiğini ancak bu konuda henüz bir karar verilmediğini belirtmiştir. Öte yandan Kurul, veri sorumlusunun ilgili kişilerden açık rıza alma yöntemine başvurmadığını tespit etmiştir. Kanaatimizce Kurul, bu kararı ile yurt dışına veri aktarımında açık rıza haricindeki hukuka uygunluk nedenlerini işlevsiz bırakmaktadır. Oysaki Kanun’da açık rıza dışındaki hukuka uygunluk nedenlerine yer verilmiş, hatta *yeterli korumanın sağlandığı ülke* listesinde yer almayan ülkelere dahi ilave şartlar dâhilinde veri aktarımı mümkün kılınmıştır. Burada bizzat Kurul tarafından ilan edilmesi gereken *yeterli korumanın sağlandığı ülke* listesinin şimdiye kadar ilan edilmemesi,

⁴⁸⁵ Erarslan, s.106.

⁴⁸⁶ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 08.09.2022 tarih ve 2022/924 sayılı karar.

⁴⁸⁷ Kasım Ocak, “Güncel Bir Kararı Işığında Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun Yurt Dışına Veri Aktarımı ve Zorunlu Açık Rızaya Yaklaşımı Hakkında Gözlemler”, **İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (İMHFD)**, Cilt 8, Sayı 1, 2023, ss.161-178, s.165-167.

⁴⁸⁸ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “Amazon Turkey Perakende Hizmetleri Limited Şirketi hakkındaki başvuru”, 07.02.2020 tarih ve 2020/173 sayılı karar. Ayrıca bkz. KVKK, Yayımlanmış Kararlar, 2022: 221-222.

veri sorumlularına atfedilecek bir kusur değildir. Öte yandan veri sorumlusunun taahhütname mektuplarını Kurul’a sunduğu da değerlendirildiğinde, veri aktarımı için ilave şartların da yerine getirildiği görülmektedir. Somut olayda veri sorumlusuna atfedilecek kusur, Kurul tarafından henüz izin verilmemiş olmasına rağmen veri aktarım faaliyetlerinin yapılmasıdır.

SONUÇ

Kişisel veri kavramı, ulusal ve uluslararası mevzuat ve literatürde üzerinde neredeyse görüş birliğine varılan bir tanıma sahiptir. Bu çerçevede genel kabul gören tanım, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi şeklindedir.

Kişisel veriler esasen insanlık tarihiyle yaşıt denilebilecek bir maziye sahiptir. Bu bakımdan genel veya özel nitelikli kişisel veri ayırımına gitmeye gerek yoktur. Zira bir kimseyi tanımlayıcı isim (ad) verisinin yanı sıra kişinin sağlık ve cinsel hayatına ait bilgiler de insanlık tarihi kadar eskidir. Bununla birlikte kişisel verilerin normatif bir yapıya kavuşması ise oldukça geç (yeni) dönemlere rastlar. Üstelik kişisel verilerin korunmasına ilişkin normatif düzenlemeler bir bütün halinde değil sürece yayılarak peyderpey hukuk düzenindeki yerini almıştır. Kişisel veriler, önceleri kişilik hakkı ile özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında değerlendirilirken sonraki dönemlerde ayrı bir hak olarak kabul edilmeye ve korunmaya başlanmıştır.

Kişisel verilerin korunmasını öngören uluslararası norm ve metinler şöyledir: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde düzenlenen özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında kişisel verilerin korunması hakkına yer verilmiştir. OECD rehber ilkelerinde kişisel verilerin toplanması, korunması, aktarılması ve yönetimi konularında tavsiye niteliğindeki ilkeler belirlenmiştir. İHEB ile benzer şekilde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de özel ve aile hayatının gizliliği hakkı düzenlenmiş ve kişisel verilerin korunması hakkı, bu ilke kapsamında değerlendirilmiş ve korunmuştur. Bununla birlikte İHEB ve AİHS'de kişisel verilerin korunması hakkına doğrudan yer verilmemesi, özel hayatın gizliliği bağlamında korunması yeterli görülmemiş, doğrudan kişisel veriler alanını düzenleyen ve koruyan düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Bunun sonucu olarak sırasıyla 1980 yılında 108 No'lu Protokol, 1995 yılında 95/46 sayılı AB Veri Koruma Direktifi ve nihayet 2016 yılında AB Veri Koruma Tüzüğü yürürlüğe konulmuştur. Tüzük ile birlikte kişisel verilerin korunması alanında Avrupa Konseyi düzeyinde ciddi bir ilerleme kaydedilmiş olduğu söylenebilir.

Kişisel verilerin korunması alanında Türk hukukundaki düzenlemeler oldukça yeni tarihlidir. Kanun (KVKK)'un yürürlüğe girmesinden önceki dönemde gerek yönetmelikte gerekse Anayasa hükmü olarak düzenlenen ve diğer kanunlarda kısmi olarak koruma altına alınan kişisel veriler, 1 Nisan 2016 tarihi itibarıyla sistematik bir yapıya kavuşmuştur. Kanun ile kişisel verilerin toplanması, işlenmesi, aktarılması ve yönetilmesi hususları kapsamlı ve

sistematik bir şekilde yasal statüye sahip olmuştur. Ancak KVKK mevzuatı, 95/46 sayılı Direktife paralel olarak hazırlandığından ötürü GDPR ile getirilen güncel düzenlemeler Kanun'da yer almamıştır. Haliyle Kanun'un kişisel verilerin korunması alanında AB müktesebatını geriden takip ettiği söylenebilir. Zira bu çalışmanın muhtelif yerlerinde yer verildiği üzere kişisel veri alanındaki bazı konularda Kanun ile Tüzük farklı düzenlemeler öngörmektedir. Örneğin, Tüzük genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde rızayı, özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde açık rızayı gerekli görürken, Kanun'da ise hem genel nitelikli hem de özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde açık rızanın varlığı gerekli görülmektedir.

Kişisel verilerin korunması hukukunda Türk hukuku ile AB müktesebatı arasındaki farklılıklar yukarıdaki örnekle sınırlı değildir. Örneğin, kişisel verilerin işlenmesinde öngörülen hukuka uygunluk nedenleri ya da başka bir deyişle açık rızanın istisnaları olarak kabul edilen haller, Tüzük ile Kanun'da farklılık arz etmektedir. *Kamu yararı ya da resmi bir yetkinin öngörülmüş olması* hali Tüzükte yer almakta iken Kanun'da düzenlenmemiştir. Ancak ilginçtir ki, Kanun'da düzenlenmeyen bir kısım hallere Kanun gerekçesinde yer verilmiştir. Diğer taraftan Kanun'da düzenlenmiş olan *“kanunlarda açıkça öngörülmüş olma”* ve *“ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olma”* hallerine Tüzükte yer verilmemiştir. Çalışmada hem Tüzükte ve Direktifte hem de Kanun'da düzenlenen istisnalara yer verilerek hukuka uygunluk nedenlerinin bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması hedeflenmiştir. Çünkü bir hukuki sebebe Kanun'da yer verilmemiş olsa bile gerekçede yer verilmiş olması hasebiyle Kurul kararlarında dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla Türk hukuku açısından hüküm ve sonuç doğurmaktadır.

Kanun ile Tüzük arasındaki farklılıklardan biri açık rızanın unsurlarına ilişkindir. Kanun'da kabul edilen unsurlar, bilgilendirmeye dayalı olma, belirli bir konuya ilişkin olma ve özgür iradeye dayalı olma iken Tüzükte ise belirli bir konuya ilişkin olma hususuna yer verilmemiş; buna karşılık ispat edilebilirlik ve geri alınabilir olma unsurları kabul edilmiştir.

Kanun ile Tüzük arasındaki farklılık ve uyumsuzluklar bakımından genel kanaatimiz, Kanunun Tüzüğe uyumlu hale getirilmesinin isabetli olacağı yönündedir. Bununla birlikte, yukarıda verilen örnekleri ele aldığımızda Kanun'daki düzenlemenin Tüzükten farklı olmasının isabetli olduğu sonucuna varmaktayız. Zira Tüzükte öngörülüp de Kanun'da öngörülmeyen kamu yararı unsuru, muğlaklığı itibarıyla geniş yorumlanmaya müsaittir. Bu durum, kamu yararı hukuka uygunluk sebebinin keyfi kullanımına ya da yol açabilir. Diğer taraftan resmi bir yetkinin öngörülmüş olması hali de kanaatimizce faydasız bir düzenleme olacaktır. Kanun'da öngörülen mevcut hukuka uygunluk sebeplerinden *“kanunlarda açıkça*

öngörülmüş olma” ve “hukuki yükümlülüğün yerine getirilmesi için gerekli olma” halleri kanaatimizce aynı işlevi yerine getirmektedir. Örneğin, resmi bir yetkiye dayanarak gözaltına alınan kişinin parmak izini alan polisin bu faaliyeti esasen PVSK’ya dayanmaktadır. Keza bir veri işleme faaliyeti için verilen resmi yetki, yetki verilen kişi açısından bir yükümlülük de doğurmaktadır. Dolayısıyla Kanun koyucunun söz konusu hukuka uygunluk sebebine yer vermemesi kanaatimizce isabetli bir yaklaşımdır. Kaldı ki veri işleme faaliyetlerinde kimi zaman Kanunda düzenlenen kimi hukuka uygunluk sebepleri birbiriyle çakışmaktadır. Örneğin, “*veri sorumlusunun meşru menfaati için gerekli olma*” ile “*hukuki yükümlülüğün yerine getirilmesi için gerekli olma*” sebepleri bir arada bulunabilmektedir. Bir diğer örnek ise açık rızanın unsurları yönündendir. Tüzükte düzenlenen “*ispat edilebilirlik*” ve “*geri alınabilir olma*” unsurlarının Kanun’da düzenlenmemiş olması da kanaatimizce isabetlidir. Zira bu unsurlardan rızanın geri alınması, ilgili bölümde açıklandığı üzere, açık rıza ile aynı hukuki niteliğe sahip ayrı bir işlemdir. Yani açık rızanın bir unsuru ya da geçerlilik şartı değildir. İspat edilebilirlik ise Kanun koyucu tarafından açık rızanın oluşabilmesi için varlığı gerekli görülmemiştir. Belirtmek gerekir ki, açık rıza, ilgili kişinin tek taraflı bir işlemi, irade beyanıdır. Buna karşılık Kanun koyucu ispat külfetini ilgili kişiye değil, veri sorumlusuna yüklemiştir. Bu durumda açık rızanın geçerlilik şartı olarak ispat edilebilirlik unsurunun aranması bir gereklilik olmamalıdır.

Açık rızanın hukuki niteliği konusunda öğretilerde farklı görüşlere rastlamak mümkündür. Bu çerçevede açık rızanın hukuki işlem olduğu, hukuki işlem benzeri olduğu yahut maddi fiil olduğu yönündeki görüşlere rastlanır. Açık rızayı hukuki işlem olarak kabul eden görüş ise ağırlık kazanmaktadır. Bizim de katıldığımız hukuki işlem benzeri olduğu görüşü ise, açık rızanın bir irade beyanı olmakla birlikte hukuki bir sonuca yönelmesinin zorunluluk arz etmemesi, fiili sonuca yönelmesinin de mümkün olmasını nazara vermektedir. Öte yandan rızanın hukuki işlem benzeri olması, hukuki işleme ilişkin hükümlerin uygun düştüğü ölçüde uygulanmasına da engel değildir.

İlgili kişiden açık rıza beyanı alınması, şekle bağlı olmayan bir işlemdir. Açık rızanın şekli olarak ifade edilen ve rıza beyanı alınmasında kullanılan yöntemler, bilgi teknolojilerindeki gelişmelerin bir sonucu olarak çeşitlenmektedir. Açık rızanın alınmasına ilişkin yasal normların düzenlendiği yıllarda ağırlıklı olarak yazılı ve sesli şekil ön planda iken günümüzde e-posta, KEP, mobil imza, güvenlik elektronik imza, opt-in ve opt-out gibi yöntemlerle fazlasıyla çeşitlenmiştir. Opt-in ve opt-out yöntemleri dışında kalan diğer rıza alma şekilleri sağladıkları avantajın yanında belli bir külfeti de doğurmaktadır. Örneğin yazılı şekilde alınan rıza metninin yıllar boyu saklanması ve muhafaza edilmesi zordur ve veri

sorumlusu için bir külfettir. E-posta yöntemi görünürde oldukça kolay bir usul olmakla birlikte rıza beyanında bulunacak kişiye mail gönderilebilmesi için öncelikle ticari elektronik izni alınmasının gerekliliği yöntemin dezavantajlı yönüdür. Telefonda sesli şekilde alınacak rıza beyanlarında da ilgili kişiye ulaşabilmek için öncelikle kendisinden ticari ileti izninin alınmış olması gereklidir. Ayrıca zaten, modern yöntemlere nazaran zahmetli bir rıza alma yöntemidir ve ilaveten ticari ileti izni alma ön koşulunun varlığı, bu yöntemi faydasız kılmaktadır. Opt-in yöntemi internet sayfaları veya mobil uygulamalar üzerinden bir kutucuğun işaretlenmesi veya bir butona tıklanması suretiyle rıza beyanında bulunmayı sağlamaktadır. Görüldüğü üzere diğer yöntemlere kıyasla oldukça kolaydır ve olumlu (müspet) bir davranışla gerçekleştirilmesi sebebiyle de açık rızanın geçerlilik şartlarını karşılamaktadır. Burada tartışma konusu yapılan ise opt-out yöntemidir. Bir çeşit örtülü rıza olarak da kabul edilen opt-out yöntemi kimi yazarlarca geçerli kabul edilmektedir. Ancak açık rıza açısından aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Zira açık rıza kişinin aktif ve olumlu bir irade beyanını içermelidir. Ayrıca kişinin kendisi hakkındaki verilerin işlenmesine otomatik olarak onay verdiğinin kabulü ile buradaki onay yani rızanın aktif bir davranışla geri alınmasını şart koşturmak açık rızanın geçerlilik şartları ile bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla opt-out rıza yöntemi, ister sessiz kalarak ister “*bu iletileri almak istemiyorsanız aşağıdaki kutucuğu işaretleyiniz*” şeklindeki mesaja istinaden aktif bir eylemle kutucuğu işaretleyerek uygulansın, açık rıza beyanı olarak değerlendirilmemelidir.

Açık rıza beyanında bulunma ehliyeti Türk hukukunda genel hükümlere göre değerlendirilmektedir. Çünkü KVKK’da rıza ehliyeti konusunda bir sınır ya da kriter belirlenmemiştir. Bu nedenle de TMK’da düzenlenen ehliyet müessesesine ilişkin hükümler dikkate alınacaktır. Dolayısıyla Türk hukukunda rıza beyanında bulunma ehliyeti, tam ehliyetsizler ile sınırlı ehliyetsizler ayrımı çerçevesinde çözüme kavuşturulmaktadır. Tüzük’te ise böyle bir ayrıma gidilmeyip doğrudan yaş sınırı belirlenmiştir. Ayrıca üye ülkeler için de rıza ehliyeti bakımından iç hukukta öngörülebiyecek yaş sınırı tespit edilmiştir. Kanaatimizce Tüzük’teki bu düzenleme Türk hukukundaki yaklaşıma nazaran daha işlevsel ve bu yönüyle de isabetlidir.

Açık rızanın alındığı ispat etme yükümlülüğü hem Tüzük’te hem de Kanun’da veri sorumlusuna yüklenen bir külfettir. İspat yükümlülüğünün kime ait olduğu, KVKK’da doğrudan düzenlenmese de diğer kanun ve tebliğlerden anlaşılmaktadır. Bu noktada Tüzük, KVKK’dan farklı olarak ispat edilebilirliği açık rızanın bir unsuru (geçerlilik şartı) saymıştır ancak ulusal mevzuat ve doktrinde böyle bir kabul söz konusu değildir.

KVKK'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce alınan rıza beyanlarının akıbetinin ne olacağı konusu yine KVKK'ya eklenen geçici madde ile çözüme kavuşturulmuştur. Kanun koyucu, KVKK'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce alınan rıza beyanlarını, hukuka uygun olarak alınmış olması ve Kanun'un yürürlük tarihinden itibaren 1 yıl içinde beyan sahibi tarafından geri alınmamış olması halinde geçerli yani hukuka uygun kabul etmiştir. Hukuka uygun olarak alınma hususu ise rıza beyanının alındığı tarihte yürürlükte olan kanunlara, kamu düzenine, ahlaka ve kişilik haklarına uygunluk şeklinde değerlendirilmiştir.

Açık rıza kanun koyucu tarafından genel ve özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde temel hukuka uygunluk nedeni olarak düzenlenmiştir. Kanun, bu noktada Tüzük'ten ayrılmaktadır. Açık rıza en temel hukuka uygunluk nedenidir. Öğretide açık rızanın diğer hukuka uygunluk sebepleri karşısında hiyerarşik bir üstünlüğe sahip olup olmadığı tartışılmıştır. Genel kanaat hiyerarşik bir üstünlük olmadığı yönünde iken diğer bir tartışılan konu ise diğer sebeplerle arasındaki öncelik sonralık ilişkisidir. Kanun metnindeki düzenleniş şekline bakıldığında, açık rızanın diğer sebeplere nazaran öncelikli olduğu ve açık rızanın alınamadığı hallerde diğer sebeplere dayanılacağı izlenimini uyandırmaktadır. Ancak Kurul'un aksi yöndeki kararlarında, diğer hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı halinde açık rızaya dayanılamayacağı, bunun dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceği vurgulanmaktadır. Kanaatimizce burada bir denge kurulması gereklidir. Veri sahibinin temel hak ve hürriyetleri bağlamında değerlendirildiğinde, açık rızaya diğer sebepler karşısında öncelik tanınması ve ancak açık rızanın alınamadığı hallerde diğer sebeplere dayanılması, isabetli görünmektedir. Bununla birlikte, veri sorumluları bazen kanundan, bazen sözleşmeden, bazen de resmi bir görevden kaynaklı olarak veri işlemek durumundadır. Bu gibi hallerde veri işleme faaliyetinin açık rıza hukuka uygunluk nedenine dayandırılması, ulaşılmak istenen amaç ile bağdaşmayan sonuçlar ortaya çıkarabilir. Örneğin, gözetimdeki bir şahsın parmak izi bilgilerini işlemek için kendisinden açık rıza beyanı alınmasının gerekli olduğu varsayıldığında, rasyonel olmayan sonuçlarla karşılaşmak olasıdır. Dahası burada, veri sorumlusunun kanundan doğan hukuki yükümlülüğünü yerine getirememesi, kamu düzenini ve kamu güvenliğini de olumsuz yönde etkileyebilir.

Kişisel verilerin açık rıza kapsamında yurt dışına aktarımı, yurt içine aktarımdan bir kısım özellikleri yönüyle ayrılmaktadır. Elbette öncelikli şart, ilgili kişinin açık rızası alınarak kişisel verilerin yurt dışına aktarılmasıdır. Kanun koyucu genel ve özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi ve yurt içinde aktarımı için aradığı açık rıza şartını yurt dışına aktarım konusunda da evleviyetle aramaktadır. Bazı hallerde ise açık rıza alınmaksızın verilerin yurt dışına aktarımına izin vermektedir. Bu haller, öncelikle Kanun'un 5/2 ve 6/3'üncü

maddelerinde düzenlenen şartlardan birinin varlığı ve aktarım yapılacak ülkede yeterli korumanın bulunmasıdır. Yeterli korumanın bulunmadığı durumlarda, veri aktarımı yapılabilmesi için Türkiye'deki ve yabancı ülkedeki veri sorumluları yeterli korumayı yazılı olarak taahhüt etmelidir. Nihayet taahhüt sonrasında Kurul'un izni gereklidir ve bu izinle birlikte kişisel verilerin yurt dışına aktarımı söz konusu olacaktır.

Yeterli korumanın bulunduğu ülkeler Kurul tarafından ilan edilmektedir. Kurul ayrıca ilgili yabancı ülkede yeterli korumanın bulunup bulunmadığını tespit etme yetkisine de sahiptir. Bu tespiti yaparken m.9/4'te düzenlenen hususları dikkate alır ve ihtiyaç duyduğu takdirde ilgili kurum ve kuruluşların görüşünü alır. Yurt dışına veri aktarımında öngörülen ilk şart olan açık rıza beyanı, kişisel verilerin işlenmesi ve yurt içinde aktarımında öngörülen açık rıza ile aynı statü, nitelik ve özelliklere sahiptir. Dolayısıyla açık rızanın varlığı halinde başkaca bir şart aranmaz. Açık rızanın olmadığı hallerde ise verinin özel ya da genel nitelikli oluşuna göre Kanun'un 5/2 ya da 6/3'üncü maddesine gidilir. Anılan maddelerde düzenlenen şartlardan birinin varlığı halinde bu sefer aktarım yapılacak ülkenin yeterli koruma sağlayıp sağlamadığına bakılır. Aktarım yapılacak ülkede yeterli koruma bulunmuyorsa yani ülke güvenli ülke listesinde yer almıyorsa, veri sorumluların yazılı taahhütte bulunmaları beklenir. Yazılı taahhüt ise verilerin yurt dışına aktarımı için tek başına yeterli olmamaktadır ve Kurul'un yazılı iznine ihtiyaç duyulmaktadır. Bizce, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten bugüne kadar Kurul tarafından hala güvenli ülke listesinin yayınlanmamış olması önemli bir eksikliktir. Güvenli ülke listesi yayınlanmadığı için de yurt dışına aktarım yapılacak her ülke tabii olarak yeterli korumanın bulunmadığı ülke statüsünde yer almaktadır. Bu durumda veri sorumlularının yazılı taahhüt düzenlemesi ve ardından Kurul izninin alınması gibi süreçler söz konusu olmaktadır ki, bizce bu yöntemin taraflar (özellikle veri sorumluları) açısından gereğinden fazla külfetli ve uğraştırıcı bir yöntem olduğu açıktır. Üstelik bu yöntemler uygulamada işlevsel olarak kullanılan yöntemler de değildir. Ya hiç tercih edilmemekte ya da çok az sayıda veri sorumlusu başvuru yapıp onay alabilmektedir. Kanaatimizce, teknolojinin sosyal ve ekonomik yaşamı son derece kolaylaştırdığı günümüzde veri aktarımını düzenleyen hükümlerin de temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunmamak şartıyla kolaylaştırıcı olması, zorlaştırıcı olmaması gerekir.

KAYNAKÇA

- Akçalı Gür, B. (2019). “Uluslararası Hukuk ve AB Hukuku Boyutuyla Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, 25(2): 850-872.
- Akgül, A. (2013). *Kişisel Verilerin Korunması Açısından İdarenin Hukuki Sorumluluğu Ve Yargısal Denetimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Akkurt, S.S. (2020). “Kişisel Veri Kavramının Hukukî Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış”, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 2(1): 20-34.
- Akkurt, S.S. (2023). “Açık Rıza”, *Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış*, P.Ç. Aksoy ve H.C. Aksoy (drl.), Ütopya Grafik, Ankara, 155-187.
- Aksoy, H.C. (2010). *Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara.
- Anı, N.A. (2018). *Kişisel Verilerin İşlenmesi Ve Açık Rıza*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arpacı, A. (2000). *Kişiler Hukuku*. 2. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Aşıkoğlu, Ş.İ. (2020). “Kişisel Verilerin İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri”. *Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uymu Özel Hukuk*, A. Kaya, B.İ. Engin, A. Paslı, Ş. İ. Aşıkoğlu ve E. Oğuz (Ed.), İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 1057-1081.
- Aşıkoğlu, Ş.İ. ve Uzun, F.B. (2020). *Kişisel Verilerin Yurtdışına Aktarımının Açık Rızaya Dayandırılmasının Yarattığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Dr. Türkan Rado’nun Anısına Armağan, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Aydın, S.E. (2014). *AIHM İçtihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayözger Öngün, Ç. (2019). *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, (Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dâhil)*. 2. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Batu, B. (2022). *6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin İşlenmesi Ve Açık Rıza*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Bostancı Bozbayındır, G. (2021). “Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması ve Sharenting”. *Terazi Hukuk Dergisi*, 16(180): 1498-1516.
- Braun, C.A. (2018). “Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza”, *YÜHFD*, Cilt 15(1): 13-33.
- Bulut, M. (2020). “Özel Bir Hukuksal Koruma ve Veri Kategorisi Alanı: Hassas Kişisel Veriler”. *Ankara Barosu Dergisi*, 2020/3, ss.101-150.
- Cespedes, E., Gillman, M., Kleinman, K., Rifas-Shiman, S.L., Redline, S. ve Taveras, E. (2014). “Television Viewing, Bedroom Television, And Sleep Duration From Infancy To Mid-Childhood”. *Pediatrics*, 133(5): 1163-11171.
- Çekin, M. S. (2018). *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Çelik, Y. (2017). “Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması Ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı”. *TAAD*, 7(32):391-410.
- Çelik, I. (2022). *6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Ve 2016/679 Sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Kapsamında Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelikel, S. (2021). “Kişisel Verilerin İşlenmesinde, Açık Rıza Hukuka Uygunluk Nedeninin, 95/46 Sayılı Direktif ve GDPR’la Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*. 9(17): 161-190.
- Dal, U. (2019). “Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün Ülke Dışı Uygulama Yetkisi Ve Bu Yetkinin Uluslararası Hukukta Meşruiyeti”. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 1(1): 21-33.
- Doğan, B. (2019). *Kişisel Verilerin İşlenme Şartları Bağlamında Açık Rıza*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dülger, M.V., Kahraman C.C. & Yalçın, S. (2021). *GDPR ve KVKK Bakımından Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması Ve Konuya İlişkin Kurul Kararının Değerlendirilmesi*, <https://papers.ssrn.com/>, ss.1-12.
- Dülger, M.V. (2020). *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*. 3. Bası, İstanbul.
- Dülger, M.V. (2018a). *Bilişim Suçları ve İnternet İletişimi Hukuku*. 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- Dülger, M.V. (2018b). “İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1): 71-143.

- Dülger, M.V. (2019). “Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, *Yaşar Hukuk Dergisi*, 1 (2): 71-174.
- Erarslan, S. (2021). “Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması Sorunu: Açık Rıza Kapsamında Bir Değerlendirme”. *KHM*, 1(1): 82-115.
- Erdoğan, G.H. (2020). “Ölçülülük İlkesi ve Açık Rıza Kapsamında Biyometrik Verilerin İşlenmesi”, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 2(1): 1-19.
- Erdoğan, E. (2022). *6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Açık Rıza*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eren, F. (2023). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 28. Baskı, Legem Yayınları, Ankara.
- Heffler, K.F. ve Oestreicher, L. (2016). “Causation Model Of Autism: Audiovisual Brain Specialization In Infancy Competes With Social Brain Networks”. *Medical Hypotheses*, 91: 114-122.
- Gül, M.E. (2022). *Kişisel Veri İşleme Şartlarından Açık Rıza*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güner, T.S. (2021). *Kişisel Verilerin İşlenmesine Yönelik Olarak Açık Rıza Verilmesi Ve Açık Rıza Beyanında Bulunma Ehliyeti*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Han, I.A. (2019). “Kişisel Verilerin İşlenmesi Bağlamında Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Veri Sahibinin Rızası”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1): 417-459.
- Heffler K.F. and Oestreicher, L. (2016). “Causation Model Of Autism: Audiovisual Brain Specialization In Infancy Competes With Social Brain Networks”, *Medical Hypotheses*, 91: 114-122.
- Işık, A. (2022). “Fransız Veri Koruma Otoritesinin (CNIL) Google Kararı ve Türk Hukuku Bağlamında Çerezler”, *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2): 762-797.
- Kaya, C. (2011). “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi”, *İÜHFMC*, 69(1 -2): 317-334.
- Keser, Y. (2020). “Tüketicinin Kişisel Verisinin İşlenmesinde Açık Rıza”, *SÜHFD*, 28(3): 1181-1215.
- Kılınç, D. (2012). “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, *AÜHFD*, 61(3): 1089-1169.

- Kişisel Verileri Koruma Kurumu. (2022). *Yayımlanmış Kişisel Verileri Koruma Kurulu Kararları (2018-2021)*. KVKK Yayınları No: 39, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Ankara.
- Korkmaz, İ. (2016). “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme”. *TBB Dergisi*, 124: 81-152.
- Kulular İbrahim, M.A. (2019). “Rıza, Üstün Nitelikte Özel ve Kamusal Yarar Bağlamında Hukuka Uygunluk Nedenleri”. *SDÜHFD*, 9(2): 305-333.
- Küzeci, E. (2023). “Kişisel Verilerin Korunması Hakkı”, *Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış*, P.Ç. Aksoy ve H.C. Aksoy (drl.), Ütopya Grafik, Ankara, 19-71.
- Küzeci, E. (2021). *Kişisel Verilerin Korunması*. 4. Baskıdan Tıpkı Basım, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Ocak, K. (2023). “Güncel Bir Kararı Işığında Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun Yurt Dışına Veri Aktarımı ve Zorunlu Açık Rızaya Yaklaşımı Hakkında Gözlemler”. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (İMİHFD)*, 8(1): 161-178.
- Oğuz, S. (2018). “Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri”. *BEYDER*, 13(2): 121-138.
- Oğuz, H. (2013). “Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 3:1-38.
- Oğuzman, K. ve Barlas, N. (2004). *Medeni Hukuk*. 11. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Oğuzman, K. ve Öz, T. (2005). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 4. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Özdağıstanlı, B. (2022). “Kişisel Verinin Hukuki Niteliği”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 96(2): 204-211.
- Özdemir, H. (2009). *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*. Seçkin Yayınları, Ankara.
- Özer Deniz, M. (2023). “Kişisel Verilerin İşlenmesi Sözleşmesinin Türleri ve Hukuki Nitelikleri”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (NEÜHFD)*, 6(1): 97-114.
- Özkan, O. (2020). *Kişisel Verilerin Korunması*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Özkan, R. (2021). “Kişisel Veri Koruma Hukukunun Kişilik Hakkının Korunması Çerçevesinde Değerlendirilmesi”. *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(2):675-733.
- Özkaya, Ö. ve Toprak, İ. (2022). “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Bir İnsan Hakkı Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, *Sayıştay Dergisi*, 33(124): 71-99.

- Öztürk, B., Altınok Çalışkan, E. & Seyhan, S. (2022). *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı*. Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Polat, A. (2019). *Sorumluluk Hukukunda Rıza*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Polater, S. (2019). “Kişisel Verilerin Reklam Amaçlı İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri”. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 1(1): 1-20.
- Saruhan, P. (2022). “Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 96(2): 193-203.
- Selek, O. (2019). “Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza Açıklaması”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(2): 911-951.
- Senem, D.E. (2021). “Kişisel Verilerin Korunması Kanununun İşverene Yükllediği Sorumluluklar”, *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi (PIAR)*, 8(2): 440-461.
- Solmaz, E. (2018). “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları’nın “Kişisel Verilerin Korunması”na Katkısı”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 18(1): 61-78.
- Taştan, F.G. (2017). *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*. 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Torun Yeterge, H. (2023). “Çocukların Ekran Kullanım Sürelerinin Otizm Spektrum Bozukluğu Semptomlarındaki Etkisine Yönelik Yapılan Çalışmaların İncelenmesi”. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 4(2): 62-73.
- Turan Başara, G. (2023). “Medeni Hukuk İlişkilerinde Kişisel Verilerin Korunması”, *Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış*, P.Ç. Aksoy ve H.C. Aksoy (drl.), Ütopya Grafik, Ankara, 439-465.
- Uçak, M. (2021). “Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası”. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 3(1): 41-60.
- Ünsal Özden, S., Uz, İ. & Karamustafaoğlu, M. (2021). “Kişisel Veri Aktarımı ve Bankacılık Kanunu Madde 73 Değişikliği”. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 3(1): 17-40.
- Ünsal, Ç.Z. (2013). “Google’ın Yeni Gizlilik Politikası Google Inc. Tarafından 1 Mart 2012 Tarihinde Yayımlanan Politikasının Kişisel Verilerin Korunması İlkeleri İle Uyumluluğu Ve Avrupa Birliği’nin 95/46/EC Sayılı Veri Koruma Direktifi Açısından Değerlendirilmesi”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1): 99-124.
- Üstün, Y. ve Günal, A.N. (2022). “İş İlişkilerinde Kişisel Verilerin İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Meşru Menfaat”. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*. 4(2): 1-18.

- Yücedağ, N. (2023). “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler”. *Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış*, P.Ç. Aksoy ve H.C. Aksoy (drl.), Ütopya Grafik, Ankara, 135-153.
- Yücedağ, N. (2017). “Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75 (2): 765-790.
- Yüksek, F.K. (2023). “AIHM İçtihatlarında Kişisel Verilerin Korunması”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (DEÜHFD)*, 25(1): 371-420.

İnternet Kaynakları

- <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (E.T. 10.12.2023).
- <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/7256> (E.T. 10.12.2023).
- <https://gdpr-info.eu> (E.T. 10.12.2023).
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts (E.T. 11.12.2023).
- https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf (E.T. 13.01.2024).
- <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/mevzuat/avrupa-birligi-genel-veri-koruma-tuzugu-gdpr-turkce-ceviri/> (E.T. 13.01.2024).
- <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1995/46/oj> (E.T. 13.01.2024).
- <https://bit.ly/3l1kx5C> (E.T. 14.01.2024).
- <https://bit.ly/2l3UD2T> (E.T. 14.01.2024).
- <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6563.pdf> (E.T. 17.01.2024).
- <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7437/Yayimlanmis-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulu-Kararlari-2018-2021-> (E.T. 17.01.2024).
- <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2012-8-nrm.pdf> (E.T. 16.01.2024).
- <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2008-86-nrm.pdf> (E.T. 10.01.2023).
- <https://l24.im/X2YnPC> (E.T. 21.01.2024).
- <https://l24.im/ikspNjX> (E.T. 25.01.2024).
- <https://kvkk.gov.tr/Icerik/6790/2020-559> (E.T. 25.01.2024).
- <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatyenum=223> (E.T. 29.01.2024).

https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf (E.T. 28.01.2024).

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5424/2018-142> (E.T. 29.01.2024).

<https://kvkk.gov.tr/Icerik/6913/2020-404> (E.T. 29.01.2024).

https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?division=3.&part=4.&lawCode=CIV&title=1.81.5 (E.T. 30.01.2024).

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/2161/oj> (E.T. 31.01.2024).

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/83/oj> (E.T. 31.01.2024).

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5463/-Bir-market-zincirinin-sadakat-kart-uygulamasina-iliskin-ihbar-ve-sikayetler-hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-25-03-2019-tarihli-ve-2019-82-sayili-Karari> (E.T. 31.01.2024).

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/31036> (E.T. 30.01.2024).

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7045/whatsapp-uygulaması-hakkinda-yurutulen-resen-incelemeye-iliskin-kamuoyu-duyurusu> (E.T. 31.01.2024).

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6892/2020-212> (E.T. 31.01.2024).

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130712-16.htm> (E.T. 31.01.2024).

<https://hudoc.echr.coe.int> (E.T. 31.01.2024).

<https://kvkk.gov.tr/Icerik/7776/2023-1321> (E.T. 02.01.2024).

<https://kvkk.gov.tr/Icerik/7765/2023-1645> (E.T. 01.02.2024).

<https://kvkk.gov.tr/Icerik/7779/2023-1356> (E.T. 01.02.2024).

<https://kazanci.com.tr/gunluk/4hd-2016-529.htm> (E.T. 03.02.2024).

<https://kvkk.gov.tr/Icerik/7758/2023-767> (E.T. 03.02.2024).

https://www.legifrance.gouv.fr/ceta/id/CETATEXT000045084087?init=true&page=1&query=&searchField=ALL&tab_selection=cetat (E.T. 04.02.2024).

<https://kvkk.gov.tr/Icerik/6623/2019-331> (E.T. 04.02.2024).

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>, (E.T. 08.02.2024).

<https://gdpr.eu/eu-gdpr-personal-data> (E. T. 08.02.2024).

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6856/Whatsapp-Uygulaması-Hakkinda-Kamuoyu-Duyurusu>, (E.T. 09.02.2024).

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5469/-Yeterli-korumanin-bulundugu-ulkelerin-tayininde-kullanilmak-uzere-olusturulan-form-hakkindaki-02-05-2019-tarihli-ve-2019-125-sayili-Kurul-Karari>, (E.T. 14.02.2024).

<https://kvkk.gov.tr/yayinlar/A%C3%87IK%20RIZA.pdf> (E.T. 14.02.2024).

<https://kvkk.gov.tr/Icerik/6913/2020-404> (E.T. 28.06.2024).

Kişisel Verileri Koruma Kurulu Kararları

KVK Kurulu, 25.03.2019 tarih ve 2019/82 sayılı karar
 KVK Kurulu, 10.08.2023 tarih ve 2023/1356 sayılı karar
 KVK Kurulu, 03.09.2021 tarih ve 2021/891 sayılı karar
 KVK Kurulu, 20.05.2020 tarih ve 2020/404 sayılı karar
 KVK Kurulu, 12.03.2020 tarih ve 2020/212 sayılı karar
 KVK Kurulu, 05.12.2018 tarih ve 2018/142 sayılı karar
 KVK Kurulu, 07.11.2019 tarih ve 2019/331 sayılı karar
 KVK Kurulu, 11.05.2023 tarih ve 2023/767 sayılı karar
 KVK Kurulu, 03.08.2023 tarih ve 2023/1321 sayılı karar
 KVK Kurulu, 20.07.2018 tarih ve 2018/90 sayılı karar
 KVK Kurulu, 01.10.2019 tarih ve 2019/297 sayılı karar
 KVK Kurulu, 28.09.2023 tarih ve 2023/1645 sayılı karar
 KVK Kurulu, 22.07.2020 tarih ve 2020/559 sayılı karar
 KVK Kurulu, 07.02.2020 tarih ve 2020/173 sayılı karar
 KVK Kurulu, 02.05.2019 tarih ve 2019/125 sayılı karar
 KVK Kurulu, 08.07.2019 tarih ve 2019/206 sayılı karar
 KVK Kurulu, 18.09.2019 tarih ve 2019/277 sayılı karar
 KVK Kurulu, 01.10.2019 tarih ve 2019/294 sayılı karar
 KVK Kurulu, 07.11.2019 tarih ve 2019/333 sayılı karar
 KVK Kurulu, 09.02.2021 tarih ve 2021/111 sayılı karar
 KVK Kurulu, 08.09.2022 tarih ve 2022/924 sayılı karar
 KVK Kurulu, 20.05.2020 tarih ve 2020/404 sayılı karar

Anayasa Mahkemesi Kararları

AYM, 2014/7256 başvuru, 27.02.2019 tarihli karar
 AYM, 2018/31036 başvuru, 12.01.2021 tarihli karar
 AYM, 2006/167 Esas, 2008/86 Karar, 20.03.2008 tarihli karar
 AYM, 2010/40 Esas, 2012/8 Karar, 19.01.2012 tarihli karar
 AYM, 2013/39 Esas, 2013/65 Karar, 22.5.2013 tarihli karar

AİHM Kararları

M.S. v. İsveç kararı, Başvuru No: 20837/92, Karar Tarihi: 27.08.1997

Diane Pretty v. Birleşik Krallık, Başvuru No: 2346/02, Karar Tarihi: 29.07.2002

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI SOYADI : Zeynep KARABAT

MESLEĞİ : Serbest Avukatlık

EĞİTİM DURUMU

LİSANS ÖĞRENİMİ : Hukuk Fakültesi

YABANCI DİL : İngilizce